

Mareko

Yesuhât Den Pat Âlepŋe Marekoŋe kulemguop.

Yoaneŋe âi topŋe kalop.

(Mataio 3:1-12; Luka 3:1-9,15-17; Yoane 1:19-28)

1 ¹Anitâhât nanŋe Yesu Kiristo yâkât den pat âlepŋe yakât topŋe ya yuwu. ²Poropete âlâ, kutŋe Yesaia sâŋ, Anitâŋe yuwu sâŋ ekumu kulemguop.

“Anitâŋe nanŋe yuwu sâŋ ekuop. “Nine hoŋ bawa âlâ ekum hângângumune kulet sâŋ ari mâtâp meŋgihiwuap.” Yawu sâŋ nanŋe ekuop.”

³Yawu sâŋmâmâ torokatmâ mâtâp mewaŋgiwuap yâkât yuwu sâop.

“Lok ki manmaiângen, lok âlâ yan ari manbuap. Lohimbi yâkâlen takanomai ya yuwu sâŋ ekyongowuap. “Lok kutdâhât mâtâp ya mem pitijet. Otmu mâtâp mewaŋgiŋet. Otmu uk sâŋ huruŋ sâŋ, pumŋe lauŋe yamâ kum kilikmâ mem ârândân merândân tuhuŋetâ ya talâk.”

Yawu sâŋ ekyongop.” Yesaiaŋe den yawu kulemguop tap yakât bulâŋe yamâ Yoanehâlen teteop.

⁴Yoaneŋe lohimbi toen katyekbe sâŋ yakât topŋe katmâ yahatmâ lok ki manmaiângen ari manop. Yaken ari manmâ lohimbi dondâŋe yâk ekne sâŋ ariŋetâ yuwu sâŋ ekyongop. “Orotmemeyeŋe kiŋŋoŋ âlâlâ otmâ mansai ya kerek betbaŋŋiŋetâmâ toen katyekbom. Toen katyekmune Anitâŋe tosayeŋe pilâyŋgiwuap.” Yawu sâŋ ekyongop. ⁵Yawu sâmu ya nâŋgâm hân pato âlâ, kutŋe Yuraia sâŋ, ya ambolipŋe otmu kapi âlâ, kutŋe Yerusalem sâŋ, ya ambolipŋe kiŋgitŋe orowâkŋe yâkâlen ari orotmemeyeŋe bâleŋe ya kerehâk sâŋ teteŋetâ Yoran toen katyehop.

⁶Yâhâ Yoaneŋe hâk katipŋe yamâ soŋgo âlâ, kutŋe kamele sâŋ, yakât somotŋaŋe mendeŋmâ ya kepeiakmâ manminiop. Otmu kamele hâkŋaŋe

let yawu pânjan sâhâm kuratguahop. Otmu dopon, nenngopdâ, me gonngaran yawuya nem manminiop.

⁷Yawu manmâ lohimbi yuwu sâm ekyongop. “Lok âlâ nâhât betnehen taka mansap. Yâhâmâ lok kutdâ otmu wâtņe pato tatbaņgiap. Nâmâ lok tâņât, lok in yawuya. Yawu gârâmâ nâņe yâkât itâkat kâpekmâ golewanņiwomgât dop ki tap. Otmu tânguwomgât dop gurâ ki tap. Nâņeâmâ yâkât amutgen manmâ yâhâwom.

⁸Otmu yeņe orotmemeyeņe bâleņe betbaņgiņetâmâ toen katyebom. Yâhâ biwiyeņe yâkâlen katmâ mannomai yanâmâ Anitâņe ikņe Wâtgât mâmâņahât Heak hâņgângumu ge mâmâņe otyiņgiwuap. Mâmâņe otyiņgimu manman bulâņe mannomai.” Yoaneņe Kutdâhât nâņgâm yawu sâm ekyongop.

Yoaneņe Yesu toen kalop.

(Mataio 3:13–4:11; Luka 3:21-22; Luka 4:1-13)

⁹Otmu sâp yan Yesuņe kapi âlâ, kutņe Nasaret sâm, Galilaia hânân tap yan manop. Hilâm âlâen kapi ya pilâm Yoane ekbe sâm Yoran to ginņehen ariop. Yan arimu Yoaneņe mem toen kalop. ¹⁰Toen mem kalop sâp yanâk himbim pâroņ sâmu Anitâhât Wâtgât mâmâņahât Heakņe kembâ hâtgum ge Yesu mâmâņe otbaņgiop. ¹¹Giop yanâk himbimâmbâ Anitâņe yuwu sâop. “Gâ nine nanne kambiamne. Nâ biwinaje gâhâlâk nâņgâm kepeihekman.” Yawu sâop.

¹²Otmu yakât kakņan Anitâhât Wâtgât mâmâņahât Heakņe Yesu hâņgângumu hewukņe kârikņe lok ki manmaiângen ariop. ¹³Yan ari manmu hilâm 40 pesuk sâop. Sâp yan weke bâleņe yeņgât kunyeņe, kutņe Satan sâm, yâkņe Yesuhât biwiņahât topņe ekmâ nâņgâwe sâm olop. Yawu otmu yakât kakņan Anitâņe aņelolipņe hâņgânyongomu ge Yesuhât tihitņe otmâ tânguwi.

Yesuņe âi topņe kalop.

(Mataio 4:12-17; Luka 4:14-15)

¹⁴Yawu otmâ yakât kakņan Yoane mem pâi emetņan katņetâ talop yakât den pat Yesuņe nâņgâop. Ya nâņgâmâmâ nep topņe katbe sâm âwurem Galilaia hânângen ariop. Ari Anitâņe tihitnenņe otmap yakât den pat yuwu sâm ekyongop. ¹⁵“Anitâņe tihitnenņe otbe sâm oap. Yakât otmâmâ yeņe orotmemeyeņe bâleņe betbaņgim den pat âlepņe ekyongoan yukâlâk nâņgâm mem mete tuhumm manņet.” Yawu sâm ekyongop.

Yesuņe hoņ bawalipņe imbât meyehop.

(Mataio 4:18-22; Luka 5:1-11)

¹⁶Den pat ya ekyongom yâhâm gem Galilaia dengân pato yakât ginņan ari imi ata yâhâp yelehop. Kutyetņe Anderea yet Simon. Yâhâmâ

injan mem dâire sâam dengân tânâmnan ba injan itâje pilâm kinowot. Pilâm kinmutâ yelemekmâ yuwu sâam ekyotgop. ¹⁷“Yerâmâ nâhâlen ga torokatset. Yiwereje injan dâim mansawot. Gârâmâ nâje meyelekmune nâhât wâtnan kinmâ lok dâiyekmutâ nine komolân torokatnoma.” Yawu sâam ekyotgop. ¹⁸Yawu sâamu yanâk senje âlâlâ yetje pilâm yâkâlen torokatmutâ orowâk ariwi.

¹⁹Yapâ ari lok âlâ, kutje Yeweraio sâam, yâkât nanyâhâtje, kutyetje Yakowo yet Yoane orowâk kinjetâ yehop. Otmu Yeweraioje âi lok meyekmu orowâk wanjaen tatmâ injan itâje hâreahop ya gârem tatbi. Gârem tatjetâ yekmâ yan nanyâhâtje yotgonop. ²⁰Yotgonmu nângâm âwâyetje otmu âi loklipje pilâyekmâ Yesuhâlen torokatmutâ orowâk ariwi.

Yesuje weke bâleje watmu gaiakmâ ariop.

(Luka 4:31-37)

²¹Otmâ ya pilâm Kapanaum kapi yan ari manbi. Ari manjetâ Yura nengât tatmâ nângâ nângâ sâp yan Yesuje miti emetnan kapi ambolipje orowâk menduhuakjetâ Anitâhât topje sâam ekyongop. ²²Ekyongomu nângâjetâ bonje otmu biwiyenjae heronje otmâ yuwu sâwi. “Mosehât girem den kâsikum ningimaije den sâmai ya nângâmunje porap otmâp. Yâhâ lok yujeâmâ den eknongoap yu nângâmunje âlâ kândâkdâ oap.” Yawu sâwi.

²³Yawu sâam kinjetâ lok âlâ weke bâlejae mem mângâemu manminiop yae miti emetnan yâhâop. Yâhâmu weke bâlejae biwi nângân nângânje mem purik pilâmu kâriknan halahum yuwu sâop. ²⁴“Bâe, Yesu Nasaret amboje. Gâ wongât nâhâlen takat? Hilipnhowe sâam takat me? Gâhât topge nanjan. Gâmâ, Anitâhât nanje bulâje mansat. Otmu Anitâje hângângohomu bukulpne orowâk hilipnongowe sâam gion.” Yawu sâop.

²⁵Yawu sâamu yuwu sâam sâwanjiop. “Kâmbukje. Gâ gaiakmâ ba ari.”

²⁶Sâamu weke bâleje yae gaiakmâ ba arimu lok ya senje gâwân gâwân sâamu lauje baraknanak pato otmâ ge iop. ²⁷Yawu otmâ ge imu lohimi miti emetnan tatbi je ekjetâ sâtje otmu yuwu sâam alahuwi. “Bâe, girawu? Ki orotje oap. Wâtje pato tatbangiap yakât otmâ weke bâleje sâwanjimu denje lâum gaiakmâ ba arap.” Yawu sâwi. ²⁸Yâkât den pat ya sânetâ Galilaia hân nombot nombot huhum lingarakmâ ariop.

Yesuje sâamu Petoro hewunje âlepje olop.

(Mataio 8:14-17; Luka 4:38-41)

²⁹Yesuje miti emetnambâ gem Yakowo yet Yoane meyelekmu Simon yet Anderea yetgât emelan yâhâwi. Otmu Simon hewunje hâkje kâlâp otmu im talop. ³⁰Yesuje kâlehen yâhâmu emelan tatbi je mesek kuop

yakât topŋe ekuwi. ³¹ Ekuŋetâ mândemu yahatmu yanâk hâkŋe sânduk sâop. Hâkŋe sânduk sâmu emetsenŋe purik sâowân sot um yingŋiop.

³²⁻³³ Sot um yingŋimu nem tatŋetâ omoŋ olop. Omoŋ otmu yan kapi ya ambolipŋaŋe lohimbi kundat yongop otmu weke bâleŋaŋe mângâeyekmu manminiwi ya meyekmâ ari emet yakât gotŋanâk menduhuakmâ kinbi.

³⁴ Menduhuakmâ kinŋetâ Yesuŋe kundat topŋe topŋe teteyingŋiop ya sâmu âlepŋe otbi. Otmu weke bâleŋaŋe mângâeyehop ya gurâ watyekmu gaiakmâ ariwi. Watyehop yanâmâ Yesuhât topŋe ekmâ nângâwi. Ya lohimbi sâm tetem ekyongonŋetâ nângâmai sâm kuyingŋiop. Otmu omoŋ sâmu kapi yan iwi.

Yesuŋe ikŋe den pat âlepŋe ekyongop.

(Luka 4:42-44)

³⁵ Otmu emet enŋatŋe nângâm Yesuŋe yahatmâ kapi ya pilâm lok biaengen ari Anitâ orop den alahuowot. ³⁶ Alahum tatmutâ Simon bukulipŋe orop yahatmâ pâinŋetâ biatmu yuwu sâwi. “Yu wosaken arap?” Yawu sâm pâinmâ kapi ya pilâm ari mem tetewi. ³⁷ Ari ekmâ yuwu sâm ekuwi. “Kapi ambolipŋaŋe taka pâingeksai. Yakât âwurem bane.”

³⁸ Yawu sâŋetâ yuwu sâm ekyongop. “Yu hâlâŋmâ kapi tatmâ arai yâkŋe yawuâk Anitâhât topŋe nângâŋetâ keterahâkgât gewan. Yakât otmuâmâ pilâyekmâ kapi nombotŋe yengâlen arinehât nanŋan.” Yawu ekyongom meyekmu ariwi. ³⁹ Meyekmâ ari Galilaila hânân kapi tipi tapi tatmâ arap yakât ambolipŋaŋe den pat âlepŋe nângâŋetgât miti emetŋe ârândân yâhâm gem ekyongop. Otmu weke bâleŋaŋe lohimbi mângâeyekbi ya gurâ kerek watyehop.

Lok âlâ hâk bâle tetewaŋgiop ya Yesuŋe mem hengŋuop.

(Mataio 8:1-4; Luka 5:12-16)

⁴⁰ Otmu sâp yan lok âlâ hâk bâle tetewaŋgimu manopŋe Yesu ekmâ gotŋan ba yuwu sâm ekuop. “Gâŋe sârâ kundat topŋe topŋe biatningiwuapgât dop tap. Yawu sâŋetâ nanŋan. Yakât otmâ âlepŋe otbomgât nângâwuat yamâ âlepŋe otbom.” Yawu sâop.

⁴¹ Yawu sâmu Yesuŋe weŋe nângâm ekuop. “Nângâhihian. âlepŋe walipgohomune hâk bâle ya biatgihiâk.” ⁴² Yawu sâm walipgumu biatbangimu âlepŋe olop. ⁴³ Yawu otmu yuwu sâm ekum hângânguop. ⁴⁴ “Gâ otgihian yukât den pat bukulipge ki ekyongowuat. Hotom umai yengâlen konok arirâ hâkge eknomai. Yawu otmâ yan Moseŋe hotom u uhât girem den kulemguop ya lâum Anitâhât hotom umbuat. Hotom umbuat ya ekmâmâ lohimbiŋe hâk bâle biatgihiap yukât topŋe nângânomai.” ⁴⁵ Yawu ekum hângângumu ari iliwetmâ den pat ya sâm haok tuhuop. Sâm haok tuhumu lohimbi dondâŋe nângâwi. Yakât otmuâmâ lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe Yesuŋe tânyongoâkgât pawarak

guwarak otmaihât yanjak Yesuŋe kapi tete ki yâhâm giop. Otmu yanjak kapi ya pilâm lok ki manmaiângen ari manop. Lok ki manmaiângen manop yakât patŋe nâŋgâm lohimbî dondâŋe ari mem tetewi. Ari mem tetenjetâmâ mem heŋgemyongop.

Yesuŋe lok pareŋe yâkât tosa pilâwawŋiop.

(Mataio 9:1-8; Luka 5:17-26)

2 ¹Yesuŋe tipiŋe tatmâ âwurem Kapanaum kapiân ariop. Ari emetŋan yâhâop. Emetŋan yâhâop yakât den pat ya kapi ambolipŋaŋe nâŋgâm yâkât emelan ari titâkuwi. ²Ari titâkuŋetâmâ kawe biatmu nombotŋe emet umbiŋan kinmâ ândâp katbi. Yawu otŋetâ den pat âleŋe ekyongop. ³Ekyongom tatmu yanâk lok pareŋe âlâ talop yâkât bukulipŋe imbât yaŋe Yesuŋe mem kuwihâk sâŋ mem gerelân katmâ yâkâlen lâum tohowi. ⁴Lâum tohowi yamâ lohimbî dondâŋe emet umbiŋan kinmâ mâtâp maŋguyiŋgiwi. Mâtâp maŋguyiŋŋetâ yakât otmâ yâk yengâlen hâum pâpŋum “Girawu tuhune tuhune?” otmâ mâtâpŋât pâinbi. Mâtâpŋât pâinmâ emet gimbanŋan getek getek lâum yâhâwi. Yâhâ emet gimbanŋe mem kusatmâ mem katŋetâ Yesuhât gotŋan giop. ⁵Otmu Yesuhâlen biwiyenŋe kepeiwi yakât topŋe ekmâ lok pareŋe ya yuwu sâŋ ekuop. Anitâŋe tosahe yiwereŋe pilâhiliap.” Yawu sâŋ ekuop.

⁶Yawu sâŋ ekumu Mosehât girem den kâsikum ningiminiwi yaŋe den sâop ya nâŋgâŋetâ bâlemu biwiyenŋe yuwu nâŋgâwi. ⁷Anitâ ikŋak otmapŋât dop. Yâkŋe konok tosanenŋe pilâningimap. Gârâmâ lok yuŋeâmâ Anitâ mem ge katmâ wangiwe sâŋ oap. Yamâ ekmunŋe bâleap. Yawu sâŋ Yesuhât nâŋgâŋetâ bâleop.

⁸Nâŋgâŋetâ bâlemu biwiyenŋe ekmâ yuwu sâŋ ekyongop. “Yeŋe nâ nekŋetâ lok bâleŋe otmune biwiyenŋe yawu naŋgai. Yakât nâŋgâmune ki ârândânŋ oap. Yakât otmâ yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. ⁹Wuân âi tuhumune ekŋetâ dopŋan otbuap? Yuwu mon sâŋ ekuwom. “Nâŋe tosahe pilâhilian.” Yawu sâwom me? Me “Gâ getek yahatmâ geretge lâuakmâ ari,” sâwom? ¹⁰Yakât nine topne yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Nâ Anitâŋe hâŋgânnohomu gewangât tosayenŋe haonŋmâ pilâyŋgim mansan. Anitâŋe nep sâŋ nihiop yukât topŋe ekmâ nâŋgâm heŋgenŋuŋetgât yu otbe.” ¹¹Yawu sâŋ ekyongom yanjak lok pareŋe ya yuwu sâŋ ekuop. “Gâ yahatmâ geretge lâuakmâ emetgan ari.” Yawu sâop.

¹²Yawu sâmu senyenânâk yahatmâ geretŋe lâuakmâ emetŋehen ariop. Arimu lohimbî hâlânŋmâ kinbiŋe Yesuŋe Anitâhât wâtŋan kinmâ nep miop ya ekŋetâ âlâ kândâkdâ otmu yuwu sâwi. “Lok yuwuyaek âlâ ki ekmain. Yâhâ yiwereŋe puwâk otmu eksain.” Yawu sâŋ Anitâ mepaewi.

Yesuŋe hoŋ bawâŋe âlâ miop ya kutŋe Lewi

(Mataio 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³Otmu hilâm âlâen Yesuŋe Kapanaum kapi ya pilâm Galilaia dengân giŋŋehen ariop. Arimu lohimbî dondâŋe denŋe nâŋgâne sâŋ kapiyeŋe

pilâm watmâ ariwi. Watmâ ari penewangiŋetâ Anitâhât topŋe ekyongop. ¹⁴Ekyongom pesuk pilâmu itoŋ galon otŋetâ kapiân âwurem ariop. Ari mâtwânâk Alipaio nanŋe, kutŋe Lewi sâŋ, yâkŋeâmâ takesi membe sâŋ tewetsenŋe emetŋan tatmu ehop. Tatmu ekâmâ yuwu sâŋ ekuop. “Nâhâlen torokatdâ orowâk mandehât nanŋan.” Yawu sâop.

¹⁵Yawu sâmu Lewiŋe tewetsenŋe meminiop nep ya pilâm yahatmâ Yesuhâlen torokatmu orowâk ariowot. Orowâk ari Lewihât emelan yâhâmutâ Yesu hoŋ bawalipŋaŋe peneyitŋiŋetâ orowâk tatmâ den alahuwi. Den alahum tatŋetâ Lewihât bukuliŋe otmu lok nombotŋe Mosehât girem den ki lâum manminiwiŋe Yesuhât den nâŋgâne sâŋ emelan yâhâŋetâ orowâk tatmâ sot um newi. ¹⁶Nem tatŋetâ Parisaio nombotŋe Mosehât girem den sâŋ kâsikum ningiminiwiŋe belângembâ kinmâ yekŋetâ ki ârândâŋ otmu hoŋ bawalipŋe yuwu sâŋ âiyongowi. “Wongât Yesuŋe lok bâleŋe yu orop menduhuakmâ lau konok niai?” Yawu sâŋ âiyongowi.

¹⁷Yawu sâŋ âiyongoŋetâ Yesuŋe den ya nâŋgâm Parisaio yuwu sâŋ ekyongop. “Den âlâen hâum sâmune nâŋgâŋet. Lok mesekyeŋe bianŋe dokta yeŋgâlen ki arimai. Lok kundatyenŋe orop me hâhiwin teteyiŋgimap yaŋe konok dokta yeŋgâlen arimai. Yakât topŋe yuwu sâmune nâŋgâŋetâ keterahâk. Yeŋgâlen gâtŋe nombotŋaŋe yuwu sâmai. “Nen lok âlepŋe, nen orotmemenenŋe âilonŋo dondâ otmâ mansain.” Yawu sâŋ pâlamŋe manmai. Lok yawuya yeŋgât sâŋ ki gewan. Yeŋe lok bâleŋe sâŋ kewilâyekŋetâ belângen manmai yawuyaŋe orotmemeyenŋe bâleŋe pilâm Anitâhâlen biwiyeŋe kepeim denŋe lâum bulâŋe mem tetenŋetât gewan.” Yawu sâop.

Yesuhât hoŋ bawalipŋe sâp sâsâŋan sot barak ki manminiwi.

(Mataio 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸Yoane bukuliŋe otmu Parisaio lok nombotŋaŋe Anitâhât âi menehât nâŋgâm yâkâlen biwiyeŋaŋe hikum sâp sâsâŋanâk sot barak manminiwi. Yawu manminiwi yakât otmuâmâ yâk yeŋgâlen gâtŋe nombotŋaŋe Yesuhâlen ari yuwu sâŋ ekuwi. “Nen Anitâŋe nâŋgâningimu ârândâŋ olâkgât sot barak mansain. Sot barak manmâ sâp kâlep Anitâ mepaem ulitgum gamain. Yâhâ gâhât hoŋ bawalipŋaŋeâmâ otmain yawu ki otmai. Wongât hilâm ârândâŋ sot kutakamai?” Yawu sâwi.

¹⁹Sâŋetâ sâop. “Yakât den âlâen hâum sâmune nâŋgâŋet. Lok patoŋe imbi miakbe sâŋ bukuliŋe meyekmu orowâk tatmâ sot um nem heronŋe otnomai. Heronŋe otnomaiân sot barak ki tatmai. Yâhâ hâmbâi mâne kasalipyenŋaŋe taka bukuyenŋe kuŋetâ mumbuap yanâmâ enŋat hako nâŋgâm sot barak mannomai. ²⁰Yakât yuwu sâmune nâŋgâŋet. Yiwereŋeâmâ nâ orowâk mansain yakât otmâ sot barak ki mansai. Hâmbâi mâne nâ nohoŋetâ mumbom sâp yan enŋat hako nâŋgânomai.” Yawu sâop.

²¹Otmu orotmeme embânân otminiwi ya otmu iknje orotmeme âiņe kâsikum yinņiop yaņe ki lâuahop. Yakât otmâ yâhâp yâhâp menduhum lâunomaihât dop ya ki olop. Yakât topņe nânġâņetâ keterahâkgât den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Nen sot me salup me âlâlâ une sâm yan hâpu golâenâk mânunġmâ titâkum umain. Gârâmâ hâpu tekaņan mânunġmâ kâlâwân katmain yamâ hâpu tekaņe ya sem huhumu sot yaņe golâ kinmap.” Yawu sâop. ²²Otmu den âlâen yuwu hâum sâop. “Imbi âlâņe lepa dorokum tâk masipġuwuap. Masipġum katmu tatmâ hânġiņe otbuap. Yâhâ yakât kakņan tâk âiņe orop menduhum lowaim iri osowuap. Iri osomâmâ senņe âlâlâņe mânunġbuap yan dâimu tiririk sâmu tok sâwuap. Yakât otmuâmâ nenņe tâk âiņaņak menduhum lowaimain. Yawu otmain yanâmâ senņe âlâlâ umatņe mânunġnomân yamâ dâimu ŋirik ŋirik sâm ki tok sâwuap. Yâhâ hânġiņe otmu âiņe menduhonom yamâ dâimu titâk sâwuap. Yamâ ki orotņe.” Yawu sâop.

Yesu hoņ bawalipņe orop tatmâ nânġâ nânġâ sâp ya kuwi.

(Mataio 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³Tatmâ nânġâ nânġâ sâp âlâen Yesuņe hoņ bawalipņe nen kerek menenekmu âi kalam biwiņambâ ariwin. Ari mâtâp tânâmņan po ningiop. Yawu otmuâmâ buku nombotņe yengât kalamân sot talop ya mem newin. Yawu otmunņe Parisaioņe nenekmâ Yesu yuwu sâm âikuwi. ²⁴“Gâ wongât ândâp bok oat? Moseņe girem den kuleġguop ya lâumâun ya tatmâ naņġain. Yakât girawu otmuâmâ hoņ bawalipġaņe bukulipyenņe yengât kalamâmbâ sot mem golâ nai? Ya otņetâ yekmunņe bâleap. Yakât otmâ ġaņe kuyiņġirâ âlâku ki otnomaihât naņġain.” Yawu sâwi.

²⁵⁻²⁶Yawu sâņetâ purik pilâyinġim sâop. “Emelâk embânân Dawitiņe olop yakât den pat sâlikum ki nânġâm hengġumai. Yakât topņe nânġâņetâ keterahâkgât yuwu sâmune nânġâņet. Dawitiņe olop sâp yan hotom uwi ya yengât lok kunņe âlâ manop, kutņe Awiata sâm. Sâp yan Anitâhât hotom um manbiņe baņga tuhum Anitâhât pat sâm katminiwi ya yâkņe konok neminiwi. Lok inņeâmâ bia. Hilâm âlâen Dawiti otmu ikņe tembe lâulipņe sotġât bâleņetâ yan ikņak Anitâhât miti selepņan yâhâop. Yâhâmâmâ Awiataņe sot kâmbukņe sâm kalop ya ihilâk mem niop. Mem nem nombotņe talop ya mem tembe lâulipņe ge kâsikum yinġimu newi. ²⁷Yawu otbi yakât otmâ tatmâ nânġâ nânġâ sâp yukât topņe sâmune nânġâņetâ keterahâk. Emelâk embânân Anitâņe tatmâ nânġâ nânġâ sâp ya katningiop yamâ âlâlâ otmaingât ki sâm kuningim kalop. Yamâ nenņe Anitâ heroņe nânġâwawġim mepaem biwi sânduk mannehât sâm kalop. ²⁸Yâhâ Anitâņe hânġânnohomu ge mansan nâmâ tatmâ nânġâ nânġâ yakât amboņe. Otmu yakât bonņeâmâ nâņe konok mem teteman.” Yawu sâm ekyongop.

Tatmâ nângâ nângâ sâp âlâen Yesuje lok âlâ heŋgeŋguop.

(Mataio 12:9-14; Luka 6:6-11)

3 ¹Tatmâ nângâ nângâ sâp âlâen Yesuje miti emetŋan yâhâop. Yâhâ lok âlâ bâteŋe mum pâlâmŋe olop yanâk tatmu ehop. ²Yawu gârâmâ “Tatmâ nângâ nângâ sâpŋan Yesuje lok pareŋe ya mem heŋgeŋguwuap me bia?” sâm Parisaio nombotŋaŋe Yesu mem den âiân katne sâm bamu bam watbiŋe gotyetŋan ba kinbi. ³Gotyetŋan ba kinŋetâ Yesuje lok pareŋe ya yuwu sâm ekuop. “Yahatmâ kin.” ⁴Sâmu yahatmâ kinmu benŋe Parisaio ya yuwu sâm ekyongop. “Moseŋe den kulemuŋop ya topŋe girawu tap? Tatmâ nângâ nângâ sâpŋan lok heŋgemyongonom me hilipyongonom?” Yawu sâop. Yawu sâm âiyongomu biwiyenŋe umatŋe otmu olotoŋâk kinbi. ⁵Olotoŋâk kinŋetâ yekmu bâleop. Yekmu bâlemu kunyenŋe kârikŋe otmâ hiliwahonomai yakât nângâm tepŋe nângâyinŋiop. Tepŋe nângâyinŋim lok pareŋe ya yuwu sâm ekuop. “Bâteŋe kuwihak.” Yawu sâmu bâteŋe pilâmu kuwihakop. ⁶Panmu kuwihakmu Parisaioŋe ya ekmâ yakât nângâm bâlewaŋim pilâyekmâ gem ariwi. Gem ari bukulipyenŋe nombotŋaŋe lok pato âlâ, kutŋe Herot Antipa sâm, yâkâlen torokatmâ manbi ya yengâlen ari orowâk menduhuakbi. Menduhuakmâ Yesu kuŋetâ muâkgât alahu gulahu otmâ den hikuwi.

Yesuje ikŋe den pat âleŋe kâsikum yinŋiop.

⁷Otmu Yesuje hoŋ bawalipŋe nen menenekmu miti emetŋambâ gem Galilaia denŋân ginŋehen ariwin. Arimunŋe kapi gotŋe tete ya ambolipŋe dondâŋe Yesuje mem heŋgemnongoâkgât nengâlen takaŋetâ heŋgemyongop. Heŋgemyongop yakât den pat alahum sâm haok tuhuŋetâ lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe kapi âlâembâ âlâembâ taka menduhuakbi yamâ yu ambolipŋe. ⁸Nombotŋeâmâ Yuraia hân yakât kapi kunŋe, kutŋe Yerusalem sâm, ya ambolipŋe. Otmu kapi pato ya hawamgum kapi tipi tapi tatmâ arap ya ambolipŋe. Yâhâ nombotŋeâmâ Irumaia ambolipŋe. Yâhâ nombotŋeâmâ kapi tipi tapi Yoran to nombotgen tap ya ambolipŋe. Yâhâ nombotŋeâmâ kapi kutyetŋe Tiro otmu Siron ya ambolipŋe. ⁹⁻¹⁰Lohimbi yawuyenŋe heŋgemnongoâk sâm taka hawamnongowi. Hawamnongoŋetâ lohimbi dondâ heŋgemyongop. Heŋgemyongom tatmu mem hâmbiŋ gumbiŋ tuhunenekbi. Mem hâmbiŋ gumbiŋ tuhunenekbi yakât otmâ in yawu pilâyekmâ arinehât nângâm Yesuje eknongomu waŋga âlâ denŋân ginŋan talop ya mem dâimunŋe gotnenŋanâk gaop.

¹¹Otmu lohimbi nombotŋe weke bâleŋaŋe mânggâeyehop ya Yesuje watyekmu gaiakmâ den kârikŋan halahum yuwu sâwi. “Nenŋe topge naŋgain. Gâmâ Anitâhât nanŋe bulâŋe.” Yawu sâwi. ¹²Yawu nângâwi yakât otmâ lohimbi ekyongonŋetâ nângâmaiâhât sâm kuyinŋiop.

Yesuhât hoŋ bawalipŋe yengât kutyeŋe
(Mataio 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³Otmu yakât kakŋan Yesuŋe hoŋ bawalipŋe kâiân yâhâp nengât âi sâŋ ningiwe sâŋ otmâ nongonmu lohimbî ya pilâyekmâ ari ekbin. ¹⁴Arim ekmâ orowâk pumŋan yâhâmunŋe yuwu sâŋ eknongop. “Yen orowâk manmâ Anitâhât topŋe kâsikum yingiwomgât meyeksan. Den kâsikum yingim hângânyongomune ari nâhât den pat âleŋŋe sâŋ ekyongonomai. ¹⁵Ekyongom yan weke bâleŋŋe lohimbî nombotŋe mângâyekmap ya watyekŋetâ gaiakmâ arinomai.” Yawu sâop.

¹⁶Nen menenehop yamâ kutnenŋe yuwu. Simon, yamâ kutŋe âlâmâ Petoro sâŋ kunop. ¹⁷Âlâmâ imi ata Yakowo yet Yoane, Yeweri nanyâhâtŋe. Yâkŋe nep kârikŋe tuhuowot ya ekmâ yan Yesuŋe kutyetŋe âlâ yuwu sâŋ yotgonop. “Boanesi” sâŋ yotgonop. Yakât topŋeâmâ yuwu. “Denyetŋe kou kâlâp.” ¹⁸Âlâmâ Anderea yamâ Simon imiŋe. Otmu nombotŋeâmâ Pilip, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaio nanŋe Yakowo, Taraio, Simon yâhâmâ komot âlâen gâtŋe ya yengât topyeŋe yuwu. Kasalipnenŋe Roma lok ya yengât hâkâŋ otmâ watyekne sâŋ otminiwi yan gâtŋe. ¹⁹Otmu bâiŋeâmâ Yurasi yamâ Karioto yan gâtŋe. Yâkŋeâmâ Yesuhât betŋehen kioŋop ya. Yesuŋe âi ningim yawu sâŋ eknongomu orowâk pumŋambâ gewin.

Yesuŋe Satan mem ge katbuap yakât sâop.
(Mataio 12:24-32; Luka 11:14-23; 12:10)

²⁰Pumŋambâ gem ari emet âlâen yâhâ tatbin. Yâhâ tatmâ po ningimu sot um nene sâŋ ot tatmunŋe lohimbî dondâŋe Yesuŋe mem heŋgemnongoâk sâŋ nengâlen toho emet ya titâkuwi. Titâkum hawam mewam tuhunenekŋetâ sot ki newin. Inâk tatmunŋe Yesuŋe sot ki niop yakât otmâ lohotŋe olop. Lohotŋe olop yamâ lohimbî dondâŋe gâŋak bamat nâŋak baman otmâ hâmbiŋ gumbiŋ tuhuŋetâ hâpunakmâ heŋgemyongop. Nep tuhumi tatmu wâtŋe houŋ sâop. Wâtŋe houŋ sâmu yan lok nombotŋe ekmâ nâŋgâm tâpikgum yuwu sâwi. “Yesuŋe kunŋe itoŋ galaŋ otmu ki galemahom mansap.” ²¹Yawu sâŋetâ ikŋe hepŋe torehenlipŋe den pat ya nâŋgâm tângune sâŋ emetyeŋe pilâm tohowi.

²²Mâtâwân tohoŋetâ Mosehât girem den kâsikum ningiminiwi nombotŋe Yerusalem kapiângembâ toho tatbiŋe ekmâ yuwu sâwi. “Weke bâleŋe ya yengât amboyeŋe, kutŋeâmâ Besewulu sâŋ, kutŋe âlâmâ Satan, yâkŋe Yesu mâmâŋe otbaŋgimu yâkât wâtŋan kinmâ weke bâleŋe watyeksap.” Yawu sâwi.

²³Yawu sâŋetâ nâŋgâm yuwu sâŋ purik pilâyingioŋ. “Satangât weke bâleŋe ki ahom hioŋakmai. ²⁴Yakât topŋe teteâkgât den âlâen hâum sâwe. Lok komot konohâk menduhuakmâ mansaiŋe yahatmâ ahom

hioŋakmâ tiok taok otnomai yamâ kapiyeŋe kâwurumŋaŋak kinbuap. ²⁵Yâhâ hep torehenŋe komot konohâk otmâ mansaiŋe yahatmâ ahom hioŋakmâ ihilâk mahilâk otmâ ariai mâne kutyeŋe biatbâp. ²⁶Yakât torokatmâ sâwe. Yiwereŋe Satangât komotŋak ahom hioŋakmâ mansai otmuâmâ den yan yuwuâk hiliwahom kuriŋ sânomai.”

²⁷“Nine topne teteâkgât den âlâen hâum yuwu sâmune nâŋgâŋet. Lok sâtŋe kârikŋe âlâ me âlâŋe ikŋe manmanŋe torokatmâ teteâkgât hâmbâŋe mem haŋgalakmâ tembe talam lâuakmâ teŋgâen irik irihâk kinbuap. Kinmu yanâmâ kasaŋaŋe taka kombo mewañgiwe sâm otmu ahoromawot. Ahom yan kasaŋaŋe kum itit kiom bâleŋe tuhuwaŋgiwuap. Dop yawuâk nâŋe Satan mem ge katbom. Yamâ aŋgoân yâkât weke bâleŋe watyekmune gaiakmâ arai.”

²⁸⁻³⁰“Yakât otmâ âlâ torokatmâ yuwu sâwe. Yeŋe imbiâk nâhâtŋe senduk banearâ bâleŋaŋe mâmâŋe otbaŋgimu âi memap nâŋgâmai. Yawu nâŋgâm tâpikguai yakât topŋe nâŋgâŋetâ keterahâkgât yuwu sâwe. Lok âlâ me âlâŋe otŋetâ bâleap. Me Anitâŋe âi sâm nihim hâŋgânnohomu gewan nâhât nâŋgâŋetâ tâŋât oap. Me lohimbige nâhât nâŋgâŋetâ giâkgât sâm biwiyenŋan kioŋnomai. Lok yawuyaŋe orotmemeyeŋe bâleŋe bet pilânomai ya yeŋgât tosa yamâ Anitâŋe pilâyŋgiwuapgât dop tap. Torokatmâ sâwe. Lok âlâ me âlâŋe Anitâhât Wâtŋât mâmâŋahât Heakŋe âi tuhuap ya ekmâmâ yuwu sâwuap. “Bâe, âi yukât amboŋe yamâ Satan.” Yawu sâm yan âi ya ekmâ Satangâlen gâitmâ yâhâmbisâp. Lok yawuyaŋe tosa pato dâiwuap yamâ Anitâŋe tosa ya pilâwaŋgiwuapgât dop âlâ ki tap.”

Yesuhât hepŋe torehenlipŋe
(*Mataio 12:46-50; Luka 8:19-21*)

³¹Yawu sâm ekyongom tatmu yanâk ikŋe hepŋe torehenlipŋe takawi. Taka tirek topŋan kinmâ yuwu sâwi. “Atanenŋe gâ ge.” ³²Yawu sâŋetâ lok âlâ yan talopŋe yahatmâ Yesu yuwu sâm ekuop. “Wae, emba nâŋgâ. Torehenlipŋaŋe taka tirek topŋan kinmâ gâhât yai.” ³³⁻³⁴Yawu sâmu Yesuŋe nenekmâ yuwu sâm eknongop. “Hepne torehenlipne taka kinsai. Yawu gârâmâ yuwu sâwe. ³⁵Anitâhât tem lâum mansai yeŋeâmâ nâhât hepne torehenlipne bulâŋe oai.” Yawu sâm eknongop.

Hote alikŋan hâum sâop.
(*Mataio 13:1-9; Luka 8:4-8*)

4 ¹Hilâm âlâen Yesuŋe Galilaia dengân ginŋan ari talop. Yan tatmâ den pat âlepŋe ekyongop. Ekyongom tatmâ lohimbi dondâŋe taka mem hawam mewam tuhuwi. Mem hawam mewam tuhuŋetâ yapâ pilâyekmâ waŋgaen yâhâop. Waŋgaen yâhâmu lohimbi takawi ya dengân ginŋan ge tatŋetâ waŋga orotok sâm endâŋân baop. ²Endâŋân bam

wanġaen kinmâ ikne den pat yakât topne nânġânetġât den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop.

3-8 “Den âlâen hâum sâmune nânġânet. Lok âlânje hote alikne mem hâilonġe sâm newânġen ariop. Ari hote alikne ya nombot nombot mem hâilonġmu giop. Nombotneâmâ mem hâilonġmu mâtâwân ge talop. Yâhâ nombotneâmâ mem hâilonġmu hân toġe biaen ge talop. Yâhâ nombotneâmâ hele bâleġe iowân giop. Yâhâ nombotneâmâ tep tep kum hân âilonġgo loġgo tuhuwi yan mem hâilonġmu ge talop. Yawu ġârâmâ hote alikne mem hâilonġmu âlâen âlâen giop yakât topneâmâ yuwu. Nombotne mâtâwân ge talop yamâ nânje in yawu taka kerek kârâm newi. Yâhâ nombotneâmâ hân toġe biaen giop yamâ gihitne kakneâk pilâop. Yakât otmâ sikop kârikne kumu yan in yawu mum hâlâlân sâop. Yâhâ nombotneâmâ hewukġan me hele pato biwiġan giop yamâ âilonġgo tetem pururuk sâop. Pururuk sâmu hewukġane langumu derepgum gimbanġumu orok sâop. Yâhâ nombotne hân âlepġan giop yaġeâmâ tetem pururuk sâm âilonġgo yahalop. Yâhâ nombotneâmâ tetem papato kewereop. Kândikum teteop ya wangiop. Yâhâ nombotneâmâ hote pawut purik papato sâmain dop yawuya teteop.

9 Nânje den yan yu biwiyeġan katmâ nânġâm heġġenġunomai.” Yawu sâop.

Topne yuwuhât Yesuġe den âlâ me âlâen hâum sâop.

(Mataio 13:10-17; Luka 8:9-10)

10 Otmu lohimbî kerekne yahatmâ itoġ galaġ otmâ gem ariwi. Ariġetâ nombotne yamâ konok konok âwurem gawi. Âwurem ġaġetâ nen hoġ bawalipne kâiân yâhâp orowâk Yesuhâlen ari yuwu sâm âikuwin. “Den âlâen hâum kinmâ yat ya nânġâmunne ki keteraksap. Yamâ topne sârâ nânġâmunne keterahâk.” Yawu sâwin. Yawu sâm âikumunne yuwu sâop.

11 Anitâġe tihitnenne otmâ gamap yakât topne yeġe tipiġe nanġai. Yâhâ lok nombotne nâhâlen ki torokatmâ mansaiġeâmâ biwiyeġe pâlâmne otmâ mansai. Biwiyeġe pâlâmne otmâ manġetâ yakât den âlâen âlâen hâum ekyongoman. 12 Yakât otmâ

“yâkne nâhât hâkân otmâ nekmâ kâkâsuk otmai. Yawu otmâ biwiyeġe alitmai. Yakât otmâ nâhât topne ki nânġânetâ keterakmap.

Yâhâ biwiyeġe pâlâmne otmâ nâhât den pat yu nânġânetâ tâġât oapġât hiliwahonomai. Yamâ nânġâm heġġenġuai mâne biwiyeġe Anitâhâlen katmâ denne lâunġetâ tosayeġe emelâk pilâyiġgimbâp.”

Hote mem hâilonġmu giop yakât topne

(Mataio 13:18-23; Luka 8:11-15)

13 Yawu sâm benne yuwu sâm eknongop. “Nânje den yan yu ki nânġâm heġġenġuai. Yakât otmuâmâ wuân denân hâum sâmune yeġe nânġânetâ

keterakbuap? Aiop yuwu sâmunen nângânet. ¹⁴Lok hote alikne mem hâilonjmu giop yamâ nenne Anitâhât den lohimbî sâm ekyongomunne nângâmai yakât dop. ¹⁵Yâhâ alikne nombotne mem hâilonjmu mâtâwân giop yakât topne yuwu. Yamâ lohimbî nombotne Anitâhât den nângâmai yanâmâ Satanne den ya kum mem gulip tuhumap.

¹⁶Yâhâ hote mem hâilonjmu nombotne hân toje bîaen giop yakât topne yuwu. Lok yawuya nâhât den pat âlepne ekyongomune nângâm herone otmâ manmai. Nângânetâ den ya kakneâk gem biwiyenjan gihitne kârikne ki memap. ¹⁷Yawu gârâmâ Anitâhât kasalipne takanjetâ yekmâ kingityenahât otmâ in yawu bet pilâmai. Me bukulipyene nombotne senyenjan gemai yan lohotne otmâ pilâmai.

¹⁸Yâhâ hote nombotne mem hâilonjmu hele biwijan giop yakât topne yuwu. Lohimbî nombotne den ekyongomune nângânetâ bonne otmap. ¹⁹Nângânetâ bonne otmu sâp kâlep ki otmuâk hângât iri sikum, me tewetsenne, me âlââ ekmâ biwi nângân nângânyenane yan hikum nângâm manmai. Yawu manmai yakât otmâ biwi yâhâp otmâ manjetâ manman âlepne ki teteyingimap.

²⁰Yâhâ hote mem hâilonjmu nombotne hân toje orowân giop yakât topne yuwu. Lok yawuyaneâmâ den pat âlepne nângâm hejengegumai. Nângâm hejengegum tinâk lâum manjetâ manman âilonjo lonjo teteyingimap. Yâk yengât topyene yawu. Nâne hoteân hâum yan yamâ topnenneâmâ yawu.” Yawu sâop.

Lok topnenne Lambeân hâum sâop.

(Luka 8:16-18)

²¹Yesune den âlâen hâum yuwu sâm eknongop. “Nenne emet kâlehen tatmâ lambe saum tunjujan ki katmain. Gârâmâ helenân gâitmunne kinmâ sem lajinne pilâmu ekmâ gem yâhâmain. ²²Yakât topne yuwu. Lok âlâ me âlâne otjetâ bâlemu kurihimai yamâ hâmbâi mâne teteknan otmu eknom. Yâhâ omoj kâtâpnan otjetâ ki ekmain yamâ hâmbâi mâne haŋ sââmâ teteknan eknom. ²³Nâne den yan yu biwiyenanâk katmâ topne nângâm hejengegunomai.”

²⁴Otmu den âlâ yuwu torokalop. “Den yan yukât topne teteâkgât sâmunen nângânet. Yen oap amboŋe ikniâk ikniâk mansai. Yakât otmuâmâ nâhât den nângâm lâunomai me kum pilânomai yakât matne Anitâne yingimu âlâku amboŋan amboŋan menomai. ²⁵Lok âlâ me âlâne nâhât den nângâm biwiyenjan katmâ mannomaine ya nângânetâ keterakbuap. Yâhâ lok âlâ me âlâne nâhât den nângânetâ nahat otmu bet pilânomaine biwiyene pâlâmne manmâ ki nângânetâ keterakmâ hejengeguwup.” Yawu sâm eknongop.

Anitâne tihitnenne otmap yakât topne

²⁶Yawu sâm Anitâne tihitnenne otmâ menenekbuap yakât topne teteâkgât den âlâen hâum yuwu sâm eknongop. “Lok âlâne newân ari yu me ya kehetne

katmap. ²⁷Katmu tatmâ mânê mânê pururuk sâam ga takamap. Pururuk sâam ga takamap yakât topnje ki nângâmain. ²⁸Yamâ hân kâlehen tatmâ yapâ pururuk sâam ga takamap yanjak esenje huhumap. Esenje huhum yanjak pato otmâ yan bonje otmap. Yamâ kehetnje hânâmbâ pururuk sâamap yapâ gâtjanje bonje otmawân osetnje ya tatmain yakât ki nângâm ketetmâ gulip malap otmain. ²⁹Bonje otmâ nenehât dop otmuâmâ mem ari um nemain. Yakât topnje yuwu sâamune nângânet. Anitâhât den lok biwiyenjan katmunje tatmu yâk yengâlen bonje tetewuap yakât ki gorâningimap.” Yawu sâop.

Bândup yakât topnje

(Mataio 13:31-32,34; Luka 13:18-19)

³⁰Yawu sâam den âlâ yuwu torokatmâ eknongop. “Yenje biwiyenje Anitâhâlen kepeinetâ tihityenje oap yakât topnje teteâkgât wuân denân hâum sâamune nângânetâ keterakbuap? Yuân hâum sâamune nângânet. ³¹Nak âlâ kutnje bândup yamâ lok âlânje kehetnje tipije âlâ mem ari kalamjan kalop. ³²Katmu tatmu kâamje ga takamap yanjak yâhâm kâlep pato otmâ nak nombotnje wangiyejmap. Yawu otmu nâi wosapâ wosapâ taka awatnje kun kunjan kerem tatmai.” Yawu sâop.

³³Yesuje iknje den pat âlepnje ekyongom yanâmâ den âlâen âlâen hâum sâam ekyongominiop. ³⁴Sâam ekyongomu nângânetâ ârândân otmu yanâmâ pilâyekmâ âlâengen ariminiop. Pilâyekmâ nenjeâk tatbin yan topnje nângâmunje keterahâkgât den kâsikum ningiminiop.

Yesuje sâamu to siru nâj nâj sâop.

(Mataio 8:23-27; Luka 8:22-25)

³⁵Yesuje den yawu sâam tij pilâm emetsâpnje otmu yuwu sâam eknongop. “Wanngaen yâhâ dengân yu hâtikgum nombotgen arine,” sâamu nenje lohimbi ya pilâyekmâ wanngaen yâhâ hâtikgum nombotgen ariwin. ³⁶Arimunje nombotnje gurâ betnenjan watnenekmâ tohowi. ³⁷Dengân ya tânâmgumunje yanâk siru puñ puñ sâam pilâop. Siru puñ puñ sâam pilâmu toje wannga kâlehen gemu guhutbe sâam olop. ³⁸Guhutbe sâam olop yan Yesujeâmâ kum ihi ya katmâ ya kaknambâ aman pâlâmje iop. Aman im tatmu nen hoñ bawalipjanje yahatmâ wannga hâmenjehen yâhâ mândem ekuwin. “Wa, wannga yu dengân kâlehen guhulakbe sâam oap. Yakât otmâ gâ wongât aman pare pare ot tat?” Yawu sâawin.

³⁹Yawu sâamunje yahatmâ siru ya kuwanjiop. Kuwanjimu to yaje nâj nâj sâop. ⁴⁰Nâj nâj sâamu yuwu sâam âinongop. “Yen wongât kinjityenahât oai? Anitânje haonjâ ârândân tihitnenje otmap yakât topnje ki nanjai hâ? Wongât biwi yâhâp oai? Nâje tânyongowongât dop ki tap. Yawu mon sâam oai?” Yawu sâam eknongop.

⁴¹Yawu sâam eknongomu yuwu sâam alahuwin. “Bâe, lok yukât topnje girawu? Siru kuwanjimu yanjak to yaje nâj nâj yap.” Yawu sâawin.

Yesuḡe weke bâleḡe watyekmu gaiakmâ bau yengâlen ariwi.
(Mataio 8:28-34; Luka 8:26-39)

5 ¹To nâḡ nâḡ sâmu dengân ya hâtikgum ba nombot endaken kapi âlâ, kutḡe Gerasene sâmu, yan ariwin. ²Yan ari wanḡaembâ lâum kionḡmâ arimunḡe lok âlâ weke bâleḡeḡe mângâeminiop yamâ sumângembâ takamu ekbin. ³⁻⁵Yâhâ yâkât topḡe yuwu. Lok yamâ sumân bam gam otmâ ihilâk mahilâk manminiop. Ihilâk mahilâk manmu yan weke bâleḡeḡe mângâemu omoḡe hilâmḡe sumângen ari im yahatmâ isem hu halak tuhuminiop. Hu halak tuhum kâlân, me nak duwiḡan, me hân teḡ sâḡan me âlâen âlâen yan ikḡe kun kândâtḡe ahom kuakminiop. Yawu otmâ sâtḡe kârikḡe otmu kapi ya ambolipḡeḡe ari kâḡe bâtḡe mem sâhâm kuratguminiwi yamâ tâmbiriḡ sâmu hâreakminiop. Yâkât otmuâmâ tâk kârikḡe, kutḡe sein sâmu, yaḡe kâḡe bâtḡe mem menduhum sâhâminiwi. Yâhâ ya gurâ yawuâk tâmbiriḡ sâmu hâreakminiop. Yawu otmu ekḡetâ tepyeḡe hindâm pilâm kapiyeḡan ariwi. Lok yakât topḡe yawu.

⁶Lok yaḡe ewâḡân kinmâ Yesu ekmâmâ mem bâlenekmap sâmu yakât ulitguwe sâmu in yawu yâkâlen giop. ⁷⁻⁸Yâkâlen ge kinmu Yesuḡe weke bâleḡe ya watbe sâmu otmâ yuwu sâmu ekuop. “Lok yukâlembâ gaiakmâ ari.”

Yawu sâmu hu halak tuhum yuwu sâmu ulitguop. “Yesu, topḡe naḡan. Gâ Anitâhât nanḡe. Yamâ wongât nâhâlen takat? Nâ hâhiwin ki nihi. Inâk âwurem arihât naḡan.” Yawu sâmu ulitguop.

⁹Ulitgumu sâop. “Ahonakdâ nâḡgâwe.”

Sâmu sâop. “Nâḡe weke bâleḡe nombotḡe meyekmune orowâk tatmâ lok yu mem mângâem mansain. Yakât nengât kutnenḡe “Komot Pato,” yawu. ¹⁰Aiop, gâḡe nâḡḡaningirâ sumânâk manmâ yan kâlepḡehen ki arinehât naḡgain.” Yawu sâwi.

¹¹Yâhâ talapḡan bau sesengâlâkḡe tomot tuhum kinḡetâ yekbi.

¹²Yekmâ yuwu sâmu Yesu ekuwi. “Gâḡe watnenekbuat otmuâmâ, âlepḡe watnenekdâ bau enda yengâlen arinom.” Yawu sâwi. ¹³Yawu sâḡetâ watyekmu yâkâlembâ gaiakmâ bau ya yengâlen ge mânupakbi. Bau yengâlen ge mânupakmâ mângâyekḡetâ sururuk sâmu ba hem patoembâ tâwoḡ sâmu dengânân kionḡetâ haranyongop. Otmu bau yamâ amon kitâ kinbi? Bau yamâ kiḡitḡe orowâk. Yakât dop yamâ 2,000 ya wangiop.

¹⁴Bau kiḡitḡe orowâkḡe dengânân kionḡetâ haranyongop. Yakât otmâ galempongom manbiḡe ekmâ sururuk sâmu kapi ambolipḡe ya ekyongowi. Ekyongonḡetâ yakât topḡe nâḡḡe sâmu Yesuhâlen takawi. ¹⁵Otmu emelâk weke bâleḡeḡe lok mângâenḡetâ ihilâk mahilâk manminiop yamâ nâḡḡan nâḡḡanḡe keterakbaḡgimu hâk katipḡe mânupakmâ tatmu ekbi. Ekḡetâ sâtḡe otmu lohimi Yesu orop kinbi ya âiyongowi. ¹⁶Âiyongonḡetâ

Yesuŋe weke bâleŋe watyekmu gaiakmâ bau mem hilipyongowi yakât den pat ekyongowi. ¹⁷Ekyongoŋetâ nâŋgâm kuk otmâ Yesuŋe pilâyekmâ âlaengen ariâkgât ekuwi.

¹⁸Yakât otmâ Yesuŋe menenekmu wanŋaen yâhâmunŋe yan lok weke bâleŋe watbaŋgiop yaŋe yuwu sâop. “Nâ girawu otbom? Yen orop arinehât nanŋan.”

¹⁹Sâmu sâop. “Bia, gâ nen orop ki arinom. Yiwerenŋe Anitâŋe nâŋgâhihimu nâŋgân nâŋgânŋe keterakgihiap. Yakât otmâ kapihehen ari gike hepge torehenlipge yakât den pat ya ekyongowuat.” Yawu sâop.

²⁰Yawu sâmu kapi bâlâk ŋerek tatmâ arap ya yeŋgâlen ari yakât den pat ekyongomu nâŋgâŋetâ sâtŋe olop.

Imbi âlâ mesek umatŋe tetewaŋgiopŋe Yesuhât sâŋgum walipgum âlepŋe olop.

(Mataio 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹Yawu otmâ Yesuŋe menenekmu kapi ya pilâm wanŋa mem âwurem ariwin. Âwurem ari wanŋaembâ ge denŋân ginŋan kinmunŋe lohimbî dondâŋe Yesu ekne sâmu taka hawamnongom kinbi. ²²Yawu otmâ kinŋetâ miti selepŋahât galem ya yeŋgât lok kunŋe, kutŋe Yairo sâmu, yâkŋe gotŋan ga mepaem ekuop. ²³“Baratne, ombe bisine konohâk ya sihanâk katnenekbe sâmu oap. Yawu gârâmâ gâŋe ari wâirâ âlepŋe olâkgât nanŋan.” Yawu sâop. ²⁴Yâhâ nenŋe takawin yakât den pat ya lohimbî dondâŋe nâŋgâm Yesu ekne sâmu taka mem hawam mewam tuhunenekŋetâ orowâk ariwin.

²⁵Yâhâ imbi âlâ orowâk ariwin yâkât topŋeâmâ yuwu. Imbilipnenŋaŋe emetsenŋe ekmai dop yawu ki olop. Yâhâ imbi yuâmâ emetsenŋe ekâm yâhâmu yambu kâiân yâhâp olop. ²⁶Yambu kâiân yâhâp yu biwiŋan dokta yeŋgâlen arimu hep ya saŋ sâekgât âi pato meŋetâ tewetsenŋe pato imbiâk pilâminiop. ²⁷Yawu otminiop yakât otmâ Yesu takaop pat ya nâŋgâm peneningimu orowâk ariwin. ²⁸Orowâk arim yan biwiŋaŋe yuwu nâŋgâop. “O, nâmâ Yesu wâiwomgât dop ki oap. Yawu gârâmâ sâŋgum potonŋan in walipguwom.” Biwiŋaŋe yawu nâŋgâop.

²⁹Yawu otmâ walipgumu yanâk hepŋe saŋ sâmu hâkŋe nâŋgâmu âilonŋo olop. ³⁰Yâhâ walipguop yanâk Yesuŋe hâkŋe katmâ nâŋgâop. Hâkŋe katmâ nâŋgâm yanâk enŋatŋe kakŋambâ olelem yekmâ “Âlâŋe walipnohoap?” sâmu âiyongop.

³¹Yawu sâmu âiyongomu yan kurihiakŋetâ nenŋan gâtŋe âlâŋe yuwu sâop. “Lohimbî dondâŋe hawam mewam tuhunenekŋetâ wâiakmâ kinsain. Yakât otmâ gâ girawu nâŋgâm yat? Yan gâtŋaŋe mon walipgohoi.” ³²Yawu sâmu ekumu senŋe senŋe olop. ³³Senŋe senŋe otmu imbi yaŋe kâi bātŋe kârâŋ kârâŋ sâmu kinop. Yawu otmâ Yesuhât gotŋan ba walipgum yan âlepŋe olop yakât topŋe kerek ekuop.

³⁴Sâmu sâop. “Toune, biwihe nâhâlen katdâ yakât Anitâje nângâhîhimu hepge saꝓ yap. Lohotꝓan ba ari.” Yawu sâm ekuop.

³⁵Yawu sâm ekum kinmu yanâk Yairohât hoꝓ bawalipꝓe nombotꝓaje emelambâ taka yuwu sâm ekuwi. “Baratge emelâk bâleap. Yakât otmâ lok pato yu imbiâk sârâ gamap.”

³⁶Yawu sânetâ Yesuꝓe nângâm ki nângâm yawu otmâ Yairo yuwu sâm ekuop. “Yakât ki gorâhihiâk. Biwihe nâhâlen katmâ enꝓat yâhâp ki ot.” Yawu sâop. ³⁷Yawu sâm lohîmbi nombotꝓe katyekmu kinꝓetâ Petoro, Yakowo otmu imiꝓe Yoane meyekmu ariwi. ³⁸Ari Yairohât emet gotꝓan ba kinmâ gilâp nângâwi. Yâhâ emet kâlehen lohîmbi dondâje kahân tatmâ isem we bâle pato nângâwi. ³⁹Yawu otmâ isem tatꝓetâ yuwu sâm ekyongop. “Baratyetꝓe ki bâleap, in aman pâlâmꝓe iap. Yakât wongât otmâ olo gilâp bâleꝓe oai?”

⁴⁰Yawu sâm ekyongomu nângâꝓetâ ki bonꝓe otmu giriꝓbangiwi. Giriꝓbangiꝓetâ Yesuꝓe hângânyongomu yaihen kioꝓbi. Yaihen kioꝓetâ âwâje mâmâje otmu hoꝓ bawalipꝓe kalimbu ya meyekmu imbi sihan talowân yâhâwi. ⁴¹Yâhâꝓetâ Yesuꝓe imbi sihan ya bâtꝓan mem denyenꝓan yuwu sâm ekuop. “Talita, koum.” Yakât topꝓeâmâ yuwu. “Barat tipiꝓe, yahatmâ kin.”

⁴²Sâmu yanâk yahatmâ bam gaop. Yawu otmu âwâje mâmâꝓaje ekmutâ âlâ kândâkdâ olop. ⁴³Yawu otmuâmâ Yesuꝓe sâmu sot um waꝓetâ niop. Yawu otmâ bukulipyetꝓe ki ekyongoromawot sâm kuyitꝓop.

Yesuhât kapilipꝓaje betbangiwi.

(Mataio 13:53-58; Luka 4:16-30)

6 ¹Yawu otmâ Yesuꝓe ikeꝓe kapiân âwurem ariwe sâm otmâ menenekmu orowâk yahatmâ ariwin. ²Ari manmunꝓe tatmâ nângâ nângâ sâp âlâen Yesuꝓe miti emetꝓan yâhâ den kâsikum yingꝓop. Den kâsikum yingimû lohîmbi dondâje nângâꝓetâ âlâ kândâkdâ otmu âiahom yuwu sâwi. “Bâe, lok yuâmâ nengâlen gâtꝓe. Âlâje nângân nângân topꝓe topꝓe yu ekumu taka kâsikum ningiap? Me wosapâ ari kândiwahom taka kulem âlâlâ miap? Yu ekmunꝓe sâtꝓe oap. ³Yamâ hep torehenlipꝓe nângâyingiaîn. Imilipꝓe, kutyeꝓe Yakop, Yose, Yurasi otmu Simon. Yâhâ garilipꝓe ya gurâ nângâyingiaîn. Yâhâ mâmâyepꝓe Maria yâhâmâ nenꝓan gâtꝓe. Yakât otmâ oap miap yukât girawu nângânôm?” Yawu sâwi. Yâhâ hep torehenlipꝓe nângâyingiwi yakât otmâ den kâsikum yingim manop yamâ nângâꝓetâ nahat otmu betguwi.

⁴Yawuhât Yesuꝓe biwiyenahât topꝓe ekmâ yuwu sâm ekyongop. “Anitâhât poropetelipꝓaje kapi âlâen ari yâkât den kâsikum yingꝓetâ nângâꝓetâ bulâje otmap. Yâhâ yâkꝓe hep torehenlipyeꝓe den kâsikum yingꝓetâ nângâꝓetâ nahat otmap.” Yawu sâop.

⁵⁻⁶ Yesuŋe den kâsikum yingimu nângânetâ nahat olop yakât otmâ lohimbi dondâŋe biwiyenŋe yâkâlen ki katbi. Lohimbi nombotŋaŋe biwiyenŋe yâkâlen katnetâ hengemyongop yamâ getek âlâ. Yawu otŋetâ yekmâ nângâmu sâtŋe otmu hohetyenŋan kulem amon âlâek miop. Yawuhât ikŋe kapi pilâm kapi âlâlâ yengâlen ari Anitâhât topŋe nângânetâ keterahâkgât den kâsikum yingiop.

Yesuŋe hoŋ bawalipŋe meyekmâ âi sâm yingiop.

(Mataio 10:5-15; Luka 9:1-6)

⁷Otmu Yesuŋe hoŋ bawalipŋe kâiân yâhâp nen menduhunenekmâ yuwu sâm eknongop. “Sâmune nângânet. Yen kapi âlâen âlâen ari Anitâhât topŋe sâm ekyongonomai yamâ nâŋe mâmâŋe otyingimune weke bâleŋe watyekŋetâ gaiakmâ arinomai. ⁸Hângânyongomune arinomai yanâmâ lok yâhâp yâhâwâk menduhaukmâ yuwu otmâ arinomai. Âi topŋe katne sâm sot me senŋe âlâlâ umatdâek ki miakmâ arinomai. Me natik ki miaknomai. Me itâkat ki golenomai. Me tewetsenŋe hakyenŋan ki tatbuap. ⁹Me pet me hâk katipŋe ya hourâ hourâ ki miaknomai. Yâhâ kâiyeŋahât katipŋe katmâ howan konok tinaŋgunomai. ¹⁰Otmu kapi âlâen arinomai yanâmâ emelan dâim yâhâ katyekŋetâ yanâk tatnomai. Kapi tatnomai ya ambolipŋaŋe orotmemeyenŋe bâleŋe betbaŋgim biwiyenŋe Anitâhâlen katŋet sâm nâhât den pat âlepŋe ekyongonomai. ¹¹Yâhâ kapi âlâen ari den ekyongonŋetâ nângânetâ gemu bet pilânomai yamâ hâmbâi Anitâŋe matŋe umatŋe yingiwuap. Yakât otmuâmâ yeŋe yuwu otmâ kâi katnomai. Kâiyeŋan wahap me bokosok me yu ya horatbuap yamâ tâlim gik beretek meŋetâ gemu betyingim pilâyekmâ ba âlâengen arinomai. Ariŋetâ towat ya ekmâ kâi katsap yawu nângânomai.” Yawu sâop.

¹²Yawu sâm eknongomu ariwin. Yâhâp yâhâwâk ari lohimbiŋe orotmemeyenŋe bâleŋe betbaŋgim biwiyenŋe Anitâhâlenâk katnomaihât Yesuhât den pat âlepŋe ekyongowin. ¹³Den pat âlepŋe ekyongom yan weke bâleŋaŋe mângâeyekbi ya gurâ watyekmunŋe gaiakmâ ariwi. Yâhâ lohimbi nombotŋe mesek otbi me kundat topŋe topŋe teteyingiop yamâ meyekmâ nak âlâ, kutŋe oliwa sâm, yakât kehetŋahât toŋaŋe mem kunyeŋan lâwâleyekmâ Anitâ ulitgumunŋe âlepŋe otbi.

Yoane kuŋetâ muop.

(Mataio 14:1-12; Luka 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴Nenŋe yawu otyingiwun yakât den patŋe perereŋ sâm arimu lohimbi dondâŋe nângâwi. Nângâmâmâ nombotŋaŋe Yesuhât yuwu sâwi. “Lok âlâ, kutŋe Yoane sâm, yâkŋe embâŋâmbâek topŋe katmâ toen katyekmâ gaop. Yamâ emelâk nengât lok kutdâ, kutŋe Herot sâm, yâkŋe tembe lâulipŋe hângânyongomu ari kuŋetâ muop. Muop yamâ mumuŋambâ yahatmâ kulem topŋe topŋe yu mem gap.” Yawu sâwi.

¹⁵Yâhâ nombotŋaŋeâmâ yuwu sâwi. “Poropete lok âlâ, kutŋe Elea sâm, emelâk himbimân yâhâop yaŋe mon purik sâm ge kulem âlâlâ yu me mansap.” Yawu sâwi.

Yâhâ nombotŋaŋeâmâ yuwu sâwi. “Emelâk embânân poropete lok nombotŋaŋe Anitâhât tem lâum kulem topŋe topŋe mem âiyeŋe tuhuwi. Yakât dopŋeâk lok yuŋe Anitâhât den eknongom kulem topŋe topŋe memap.” Yawu sâwi.

¹⁶Yawu sâm alahuŋetâ Herotŋeâmâ denyeŋe nânŋâm yuwu sâop. “Yoane yamâ sâmune engatŋe hârewi. Yâkŋe mumuŋambâ yahatmâ kulem topŋe topŋe yu miap.” Yawu sâop. ¹⁷⁻¹⁸Otmu Herotŋe sâmu Yoane kuŋetâ muop yakât topŋe yuwu. Herot yet Pilip yamâ imi ata. Anŋoân Pilipŋeâmâ imbi, kutŋe Herotia sâm, ya miop. Memu manmâ manmâ imbi yaŋe lokŋe hâkân otmâ pilâmuâmâ kahane Herot ya orop miahowot. Yakât otmâ Yoaneŋe nânŋâmu bâlemu yuwu sâop. “Nengât girem den kuawot ya ekmune dondâ bâleap.” Yawu sâop.

¹⁹⁻²⁰Yawu sâm kuyitgimu imbi yaŋe Yoanehât dondâ nânŋâm bâlewaŋgiop. Nânŋâm bâlewaŋgim yan Yoane girawu otmâ kuŋetâ muâk nânŋâm manminiop. Yâhâ Yoaneŋe Anitâhât laueŋe lâum uwawaŋŋe bia manmâ gaop yakât Herotŋe ekmâ nânŋâmu âlâ kândâkdâ otmu gorâwaŋgiop. Gorâwaŋgimu yan imbiŋahât mâtâp manŋuwe sâm otmâ tembe lâulipŋe hânŋânyongomu ari Yoane mem sâhâm pâi emetŋan katŋetâ tatminiop. Yan tatmâ Herotgât sâtŋât otmâ yâkâlen ari Anitâhât den kâsikum waŋmu nânŋâm herone otminiop. Yawu gârâmâ den sâop ya nânŋâmu biwiŋan hâumu biwi yâhâp otminiop.

²¹Yawu otminiop yamâ imbiŋaŋeâmâ Yoane kuŋetâ muâkgât nânŋâminiop. Mâne mâne mâne yakât bonŋe teteop yamâ yuwu. Sâp âlâen Herotŋe teteop yakât nânŋâm herone otne sâm bukulipŋe nombotŋe taka sot um nene sâm menduhuakbi. Menduhuakbi yamâ Roma lok nombotŋe, otmu tembe lâulipŋe ya yengât kunlipyeŋe, otmu kapi tipi tapi Galilaia hânân tatmâ arap ya yengât papatolipyeŋe kerehâk menduhuakmâ sot nem herone nânŋâwaŋgiwi. ²²⁻²³Sot nem herone otŋetâ yanâmâ baratyetŋaŋe yahatmâ kep ândeop. Kep ândemu ekmâ biwiyeŋe âlepŋe otmu herone nânŋâwi. Herone nânŋâŋetâ Herotŋe yuwu sâm ekuop. “Barat. Anitâhât senŋan kinmâ sâmune nânŋâ. Iri sikum senŋe âlâlâ tatnihiap yu me ya ekŋâlemat ya âlepŋe eknohorâ nombotŋe kâsikum gihiwom.”

²⁴Yawu sâm ekumu imbi yaŋe ari mâmâŋe yuwu sâm ekuop. “Awoŋnaŋe ikŋe iri sikumŋe me senŋe âlâlâ tatbaŋgiap ya “nombotŋe gihiwom,” yap. Yakât otmâ wuân membomgât nanŋat?” Sâmu sâop. “Yoane yamâ kuŋetâ muâkgât nanŋan. Yakât otmâmâ “Yoane engatŋe hârem kunŋe mem ga nihiŋet,” yawu sâm ekuuwat.” Yawu sâop.

²⁵Yawu sâmu baratŋaŋe tepŋe yahatmu sururuk sâm âwurem ari yuwu sâm ekuop. “Gâŋe tembe lâulipŋe ekyongorâ in yawu ari Yoane engatŋe hârem kunŋe kondoân katmâ mem ga nihiŋetgât nanŋan.” Yawu sâop.

²⁶Yawu sâmu âwânaje Anitâhât senjan sâmu kârikje tuhuop yakât nângâm biwiñaje umatje dondâ olop. Yawu otmu bukulipje yengât senyeñan kinmâ den ya ekuop yakât anjolakman sâmu den ya laujan miop. ²⁷Yawu otmâ tembe lâu âlâ hângângumu sururtuk sâmu pâi emetjan yâhâ Yoane engatje hâreop. ²⁸Engatje hârem kunje mem kondoân katmâ mem ge wanop. Wanmu lâum mâmânjahâlen ari tiripgumu ekmâ biwiñe heronje olop. ²⁹Yakât den pat ya Yoane honj bawalipñaje nângâm lâum ari kât giopje âlâ, dikin yawuya yan katbi.

Lok 5,000 ya sot mem yingwi.

(Mataio 14:13-21; Luka 9:10-17; Yoane 6:1-13)

³⁰Yâhâ emelâk Yesuje nen honj bawalipje hângânongomu kapi âlâen âlâen ari yâkât den pat âlepje kâsikum yingwi. Kâsikum yingim pesuk pilâm âwurem Yesuhâlen tohowin. Yâkâlen toho den kâsikum yingwi me otbin mewin yakât ekuwin. ³¹Orowâk den alahum tatmunje yan lohimbi dondâje bam gam hâmbiñ gumbiñ tuhunenekjetâ sot ki um newin. Inâk tatbin yakât otmâ Yesuje yuwu sâmu eknongop. “Lohimbi dondâje nengâlen taka mem awawi guwawi tuhunenekjetâ girawu otmâ sot nenom? Me girawu otmâ tatmâ nângâm den alahunom? Yakât otmâ pilâyekmâ ari nenñiâk tatmâ nângâm hâknenje menom.” Yawu sâop. ³²Yawu sâmu kapi ya pilâm ge wanja âlâ mem dengân ya hâtikgum lok ki manmaiângen ariwin.

³³Kapi ya pilâmunje lohimbi nombotñaje nenekmâ ya pilâm dengân ginñeâk watnenekmâ ariwi. Ariñetâ kapi âlâlâ dengân ginñan tatmâ arap ya ambolipñaje kapiyeñe pilâm peneyingñetâ ari ari dengân ginñan kinmâ mambotningiwi. ³⁴Yawu otmâ kinjetâ wanjaembâ gemunje Yesuje yekmâ yuwu nângâop. “Lama amboyenje biane manmai yakât dopñeâk lohimbi yuje ihilâk mahilâk mansai.” Yekmâ weñe nângâm Anitâhât den topñambâek kâsikum yingwi. ³⁵⁻³⁶Kâsikum yingimu emetsâpñe otmu yan yuwu sâmu ekuwin. “Emetsenje emelâk purik yap. Gârâmâ yu tain yu hâlânjâ kapi tipi tapi âlâ ki tap. Yakât po yingimu wâtyenje houñ sâmapgât gâñe hângânyongorâ ariñet. Hângânyongorâ ari yeñahâk sot puluhum um nenomai.”

³⁷Yawu ekumunje yuwu sâmu eknongop. “Âlepñe yeñahâk sot kâsikum yingñet.”

Sâmu sâwin. “Lohimbi dondâ taka tai. Yakât otmuâmâ nen girawu otmuâmâ lohimbi dondâ yuâmâ sot um yingimunje neñetâ dopyeñan otbuap? Nenje sot puluhum um yinginom yuâmâ lok âlâñe emetsenje nombolân yâhâp yakât biwiñan âi tuhumi pesuk pilâm hâmeñe memap yakât dop otbuap. Yawu gârâmâ girawu otmuâmâ yat yu watnom? Yu ki orotñe.” Yawu sâwin.

³⁸Sâmunje sâop. “Yeñgâlen sot amon tap? Ba ekmâmâ ga sâñetâ nângâwe.”

Sâmu ba sâlikum ekmâ ga yuwu sâm ekuwin. “Nengâlen banja kândâkdâ mome otmu ijan yâhâp yawuâk tap.” Yawu sâwin.

³⁹Sâmunje sâop. “Yeŋe lohimbi yu ekyongerjetâ kâsiwahom komot tipi tapi tatmâ ariŋet.” Yawu sâop. ⁴⁰Yawu sâmu komot tipi tapi tatŋetâ komot 50 olop. ⁴¹Ge tatŋetâ sot ya mem himbimân pak sâm ekmâ Anitâ mepaeop. Anitâ mepaem banja ya motokmâ tipi tapi tuhum ningimu lohimbi ya kerehâk yingimunje newi. ⁴²Yâhâ ijan gurâ yawuâk yingimunje neŋetâ dopyeŋan olop. ⁴³Neŋetâ dopyeŋan otmu sot nombotŋe talop ya hâwurum mânunmunje saka saka kâiân yâhâp pik sâop. ⁴⁴Otmu lok sot newi yamâ sâlipyongomunje 5,000 yakât dop olop.

Yesuŋe to kakŋambâ tâlim takaop.

(Mataio 14:22-33; Yoane 6:15-21)

⁴⁵Sot nem pesuk pilâŋetâ Yesuŋe hâŋgânnongom yuwu sâop. “Yeŋe waŋga yu mem kulet sâm Besaita kapiân ariŋet Ariŋetâ nâmâ lohimbi yu hâŋgânyongomune ariŋetâ yeŋgât betyeŋan watyekbom.” Yawu sâop. ⁴⁶“Yawu sâm hâŋgânnongomu arimunje lohimbi ya gurâ hâŋgânyongomu yahatmâ itoŋ galaŋ otmâ ariwi. Ariŋetâ ikŋiâk tatmâ Anitâ ekuwe sâm pumŋan yâhâop. ⁴⁷Pumŋan yâhâ âwâŋe orop den otmutâ emet omoŋ olop. Âwâŋe orop den otmutâ pesuk sâmu gem deŋgân ginŋehen kinmâ nenehop. Nenâmâ ari deŋgân tânâmgum nip nip otbin. ⁴⁸Yawu arim tatmunje ariwinângembâ siru pato awawi guwawi pilâop. Awawi guwawi pilâmu arine sâm ba hâum pâpŋum tatmunje emet emelâk orotok sâop. Yawu otmu tânâmŋan hâum pâpŋu gupŋu ot tatmunje Yesu ikŋak to kakŋambâ tâlim takamu ekbin. ⁴⁹⁻⁵⁰To kakŋambâ takamu ekmâ tepnenje hindakmâ hu halak tuhum yuwu sâwin. O, yuâmâ weke mon takap.” Yawu sâm kiŋgitenŋahât otmâ kâi bânneŋe sân sân sâop.

Yawu otmunje yuwu sâm eknongop. “Yen wongât otmâ kiŋgityeŋahât otmâ kâi bâtyeŋe sân sân yap? Nâ ninak takan yukâ.” ⁵¹Yawu sâm waŋgaen mem pitik pilâmu siru ya sânduk sâm ŋiniŋ ŋiniŋ sâop. Sânduk sâm ŋiniŋ ŋiniŋ sâop ya ekmunje âlâ kândâkdâ olop. ⁵²Yawu gârâmâ emelâk banja mome motokmâ kâsikum yingimu lok 5,000 yaŋe neŋetâ dopyeŋan olop ya ekmâ Yesuhât topŋe nâŋgâwin mâne saru kakŋan takamu siru ŋiniŋ ŋiniŋ sâop ya ekmunje ki âlâ kândâkdâ otbâp. Yawu gârâmâ biwi nâŋgân nâŋgânnenje pâlâmŋe olopgât Yesuŋe yu ya olop yakât topŋe ki ekmâ nâŋgâmunje keterahop.

Yesuhât sâŋgumŋe wâim âlepŋe otbi.

(Mataio 14:34-36)

⁵³Deŋgân ya hâtikgum hân âlâ, kutŋe Genesaret sâm, yan ari kioŋmâ waŋga hikumunje kinop. ⁵⁴Hikumunje kinmu kapi ya ambolipŋe taka

Yesu ekmâ nângâwi. ⁵⁵Ekmâ nângâm kapi tipi tapi hân ya hawamgum tatmâ arap yan ari lohimbî kundat, me mesek, me umatje topje topje teteyingiop ya meyekbi. Ya mem gerelân katyekmâ Yesuje wosaken ariop yan lâuyekmâ ari hêngemyongoâkgât yuwu sâmu ulitguwi. ⁵⁶“Lok pato, Nêngâlen gâtje kundat me umatje topje topje teteyingimu tatmai yu meyekmâ tohoain. Yawu gârâmâ sombemân menduhum katyekmunje gotyejanâk arirâ gâhât sângum ya konok wâim yan âlepje otjetgât nangain.” Sânetâ sâop. “Den yai ya âlepje otjet.” Yawu sâmu nombotjanje sângumje wâim yanjak âlepje otbi.

Launenjanak ki sâmu mepaem mannom.

(Mataio 15:1-9)

7 ¹⁻⁴Parisaio kerekje tâmbâlipnenje yengât den lâum kinmâ sot mem nene sâmu bâtyenje piriakmâ sot mem neminiwi. Me wosapâ wosapâ ari sot puluhuminiwi ya yawuâk angoân pirim hêngengumâmâ um neminiwi. Inâk ki newi. Yâhâ tâmbâlipnenje yengât orotmeme otminiwi ya gurâ yawuâk mem manbi yamâ yuwu. Katmâ bero, kondo, hâhâp, osom bero, me âlâlâ ya tuhuwi ya gurâ yawuâk pirim salek salehâk tuhum yan neminiwi. Otmu buku nombotjanje yawuâk otjet sâmu kendâyingingetâ yanjak lok kinjitje orowâkje denyenje lâum yawuâk otminiwi. Parisaio ya yengât topyeje yawu.

Yâhâ Parisaio otmu Mosehât girem den kâsikum ningiminiwi nombotjanje Yerusalem kapi pilâm Yesuhâlen taka âi pâi tuhuwi. Âi pâi tuhunjetâ yan nenje tâmbâlipnenje yengât den kum bânnejenje ki pirim newin.

⁵Yawu otmunje nenekmâ nângânetâ bâlemu Yesu yuwu sâmu âikuwi. “Hoŋ bawalipganje tâmbâlipnenje yengât den kum bâtyenje ki pirim niai. Yawu otmâ sot inâk nejetâ nângâmunje dondâ bâleap.” Yawu sâwi.

⁶Sânetâ purik pilâyingim yuwu sâmu ekyongop. “Yenâmâ nimbilamyenje yâhâp. Yakât otmuâmâ embânjan emet inânjan poropete lok âlâ, kutje Yesaia sâmu, yâkje yengât topyeje teteâkgât den kulemgup ya yuwu.

“Lohimbî yuje lauyenanak nâ mepaenekmai. Yâhâ biwiyenajeâmâ ki hikunekmai. ⁷Yâkje lok senyenjan kinmâ yeje engâtyenjeâk otmâ den sâmu nâhâlen gâitmai. Yâhâ lauyenanak perâk perâk sâmu orotmemeyeje yakâlâk nângânetâ yahatmu nâhâlen gâitmai. Yawu.”

⁸Den kulemgup yakât bulâne yengâlen teteap. Yeje Anitâhât den bulâne yamâ betbangim tâmbâlipyeje yengât nângân nângânyenjan teteop ya nângânetâ yahatmu ya konok lâum manmai. ⁹Yakât otmâ yuwu sâmunje nângânet. Yeje Anitâhât den bulâne ya katipgum yeje nângân nângânyenjan tetemap ya sâmu lohimbî biwiyenjan kionjetâ nângânetâ bulâne otmap. ¹⁰Yakât topje yuwu sâwe. Anitâne Mose ekumu girem den

âlâ kulenguop ya yuwu tap. “Yen âwâ māmâlipyeŋe yeŋgât nāŋgâyiŋgim denyeŋe lâum manŋet.” Otmu âlâmâ yuwu tap. “Yen âwâ māmâlipyeŋe den bâleŋe ki hâiyeknomai. Yâhâ yeŋgâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe den yu kunomai yanâmâ mumuhât yongonomai.” Den yawu tap. ¹¹Yawu gârâmâ yeŋe girem den ya kum mansai yakât sâwe. Yeŋe yuwu sâmai. “Lohimbi âlâ me âlâŋe âwâŋe māmâŋe yuwu mon sâm ekyotgonomai. “Awoŋ, meŋ, sombo otdomawot yanâmâ nâŋe sot me senŋe âlâlâ âlepŋe tânyotgowom.” Yawu sâm ekyotgonomai.” Yawu gârâmâ sombo otdomawolân Yura nengât denân yuwu mon sâm ekyotgonomai. “Koropan” Yawu ekyotgonomai yakât topŋe yuwu, “Anitâhât pat kuwan.” Topŋe yawu. Yâhâ torokatmâ yuwu mon sâm ekyotgonomai. “Senŋe âlâlâ yuâmâ Anitâhât pat kuwan yakât otmuâmâ mem miti emetŋan ari katmune tatbuap yakât yaŋe ki mem tânyotgowom. Inâk tatset.” ¹²Yawu sâm betyotgoŋetâ hâhiwin kakŋan mandomawot. Yawu yâhâ sâp yiwereŋe nanlipyeŋaŋe âwâ māmâlipyeŋe betyiŋgim tewetsenŋe mem miti emetŋanâk katŋetgât yeŋe kendâyiŋginomai. ¹³Yamâ Anitâŋeâmâ yakât nāŋgâmu dondâ gemap. Yeŋe Anitâhât den nāŋgâŋetâ nahat otmu yawu otmai. Yâhâ yeŋe orotmemeyeŋe âlâlâ otmai yan Anitâhât den bulâŋe betbaŋgim yeŋahâlâk nāŋgâŋetâ yahatmap.”

Orotmeme yu otmunŋeâmâ yaŋe mem bâlenenekbuap.

(Mataio 15:10-20)

¹⁴Yesuŋe Parisaio lok yawu sâm ekyongomu ariŋetâ lohimbi inŋe manbi ya yâhâŋe sâmu yâkâlen gaŋetâ yuwu sâm ekyongop. “Yuwu sâmune nāŋgâm biwiyenjan katŋet. ¹⁵Wuân me wuân neŋetâ tepyeŋan gemap yaŋeâmâ ki mem bâleyekmap. Yâhâ nāŋgân nāŋgânyenjan tetemap ya sâŋetâ lauyeŋambâ ga takamap yaŋeâmâ bulâŋanâk mem bâleyekmap. ¹⁶Den yan yu biwiyenjan katnomai yanâmâ topŋe nāŋgâm heŋgeŋgunomai.” Yawu sâop.

¹⁷Yawu sâm ekyongomu pilâyekmâ emet kâlehen yâhâwin. Emet kâlehen yâhâ den ekyongop yakât topŋe eknongomu nāŋgâne sâm âikuwin. ¹⁸⁻¹⁹Âikumunŋe sâop. “Bâe, hilâm ârândânŋ den ekyongom gaman yamâ girawu otmuâmâ ki nāŋgâŋetâ keterakmap? Lohimbi inŋe nāŋgâm pâpŋumai yakât dopŋeâk yeŋe nāŋgâm pâpŋumai. Yakât âlâkuâk sâmune nāŋgâŋet. Sot neŋetâ tepyeŋan gemap yaŋak tetmâ pilâmai. Yawu gârâmâ sot nemai yaŋe biwi nāŋgân nāŋgânyeŋe ki mem bâleyekmap.” Yawu sâm eknongop. Yakât yuwu nāŋgâmain. Sot, me hân tete topŋe topŋe, me nâi soŋgo topŋe topŋe kalop yamâ âlepŋeâk hârok. Yaŋe ki mem bâlenenekmap. Yawu nāŋgâmain.

²⁰Otmu Yesuŋe torokatmâ yuwu sâop. “Yu me ya nāŋgân nāŋgânyenambâ tetemap yamâ lauyeŋambâ ga takamap. Yaŋeâmâ dondâ mem bâleyekmap. ²¹Orotmemeyeŋe yuwu otmai yaŋe umut biwiyenŋe

otmu nângân nângânyene mem bâlemap. Manman ihilâk mahilâk manmai. Me kombo miangimai. Me ahomai. ²²Me buku âlâhât imbi ekmâ otmai. Me loklipyene yengât betyenehen kionmai. Me tepyene umatne otmap, me nem natak, me wawi. Me kâirahomai, me nângâm bâleangimai, me den hakoa orangimai, me den guruk sahangimai, me den belângen sahangimai, me den imbiâk sâmai, me den golâ sâmai. Me karasuja, me sait topne topne karangimai. Me kâut pilangimai. ²³Yu sâm aran yuñeâmâ lok nângân nângânyenambâ tetemap. Yakât otmâ yuñe mem bâleyekmap.”

Imbi âlâne Yesuhâlen biwiñe kalop.

(Mataio 15:21-28)

²⁴Yawu sâm menenekmu kapi ya pilâm Tiro kapi pato ya hâlânâm kapi tipi tapi tatmâ arap yan ariwin. Yan arimunne lohimbi dondâne taka mem hâmbiñ gumbiñ tuhunenekmaiñ Yesuñe sâm emet âlâen yâhâwin. Yâhâmunne lohimbi nombotñe Yesu ekmâ den katjetâ arimu lohimbi dondâne nângâwi. ²⁵⁻²⁶Yâhâ imbi âlâ, Poinikia kapi Siria hânân tap yapâ gâtne âlâne Yesu taka talop yakât den pat ya nângâm takaop. Yâhâ weke bâleñe baratne mângâeminiop ya Yesuñe watmu gaiakmâ ariâkgât ulitguop.

²⁷Ulitgumu yuwu sâm ekuop. “Gâmâ pâku imbi. Yawu gârâmâ Awarahamgât sen ya yengâlen sâm ge âi membomgât hângânnohomu gewan. Yakât otmâ den âlâen hâum sâmune nângârâ keterahâk. Nan baralipnenne sot um yingimunne nemai. Nem tatjetâ lauyenambâ hindâm soso gotñan ki pilâmain.”

²⁸Sâmu sâop. “Lok pato, den yat yu nângâmune bulâne oap. Gârâmâ gâku yuwu sâmune nângâ. Nan baralipyene sot neñetâ lauyenambâ wahapne gemap ya gurâ sosoñe ihilâk nemai.” Yawu sâop.

²⁹Sâmu sâop. “Imbi, biwiñe yawu nângâm den yat yu nângâmune ârândân oap. Yakât otmâ weke bâleñe yiwereñeâk gaiakmâ arap. Yakât otmâ lohotñan ari.” Yawu sâop.

³⁰Yawu sâm yanâk emetñan âwurem ari baratne ya ehop. Emelâk weke bâleñe gaiakmâ arimu hâkne sânduk sâm talop.

Yesuñe lok kopa henggeñguop.

³¹Yesuñe Galilaia dengân yan âwurem ariwe sâm otmâ menenekmu Tiro kapi pilâm ba Siron kapi wangim ari kapi bâlâk ñerek tap, yapâ ari Galilaia dengân ginñan ga takawin. ³²Ga takamunne lok âlâ ândâpne bok sâsâñe kopa kum den awawi guwawi sâminiop ya bukuliññe mem Yesuhâlen takawi. Mem taka Yesuñe wâimu ândâpne pâron sâm nimbilamne keterakmâ hewewen olâk sâm ulitguwi. ³³Ulitguñetâ lohimbi ya pilâyekmâ mem ba pereñ pilâm baowot. Ba ikne bâtñan tâp tuhum lok yakât

ândâpŋan wâim yaŋak nimbilamŋan wâiop. ³⁴Yawu otmâ himbimân pak sâm ekmâ “Epapata” sâop. Den sâop yakât topŋe yuwu. “Pâroŋ sâek.”

³⁵Yawu sâmu ândâpŋe pâroŋ sâop. Yawu otmu lauje heweweŋ otmu den sâop. ³⁶Yawu otmâ âwurem gamutâ Yesuŋe kulem miop yakât buku nombotŋe ki ekyongonomai sâm lohimbi ya kuyiŋgiop. Kuyiŋgiap yamâ denŋe ki nâŋgâwi. Yawu otmâ den ya sâm haok tuhuŋetâ lohimbi dondâŋe nâŋgâwi. Yakât otmâ kuyiŋgim yâhâmu nâŋgâwi yamâ iliwetmâ sâm haok tuhuwi. ³⁷Sâm haok tuhuŋetâ nâŋgâm yuwu sâwi. “Lok yuŋe lohimbi umatŋe topŋe topŋe teteyiŋgimu mansai ya heŋgemyongom mansap yakât nâŋgâmunŋe âiloŋgo dondâ oap. Lohimbi ândâpyeŋe bok sâmu mansai ya sâmu pâroŋ sâmu den nâŋgâmai. Otmu kopa otmâ mansai ya sâmu lauyeŋe heweweŋ otmu den sâmai.” Yawu sâwi.

Lok 4,000 ya sot kâsikum yingwi.

(Mataio 15:32-39)

8 ¹Yesuŋe lok kopa ya mem heŋgeŋguop yakât den pat ya lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe nâŋgâm Yesuhât denŋe nâŋgâne sâm taka menduhuakbi. Menduhuakmâ tatŋetâ den kâsikum yingimu hilâm kalimbu pesuk sâmu sotyene nem tiŋ pilâwi. Yakât otmuâmâ Yesuŋe sâmu yâkâlen bamunŋe yuwu sâm eknongop. ²“Lohimbi yu orowâk tatmâ gamunŋe hilâm kalimbu oap. Yawu gârâmâ sot miakmâ takawi ya nem tiŋ pilai. Yakât tepne nâŋgâyŋgian. ³Yâhâ nombotŋe tai yuâmâ kâlepŋehembâ tohowi. Sot barak âwurem ari mâtâwân sen biri yingimapgât inâk ki arinomai.”

⁴Yawu sâmu yuwu sâm ekuwin. “Yuâmâ lok ki manmaiângen mansain. Yawuhât nen sot wosapâ mem yingimunŋe neŋetâ dopyeŋan otbuap?” Yawu sâwin. ⁵Sâmunŋe sâop. “Yeŋgâlen wuân sot tap?”

Sâmu sâwin. “Baŋga kândâkdâmâ nombolân yâhâp.”

⁶Yawu sâmunŋe Yesuŋe lohimbi ekyongomu ge tatbi. Ekyongomu ge tatŋetâ Anitâ mepaem baŋga ya mem motokmâ ningiop. Ningimu kâsikum yingimunŋe newi. ⁷Otmu iŋan titipâ amon âlâek nengâlen talop ya mem Anitâ mepaem hioŋmâ ningimu kâsikum yingimunŋe newi.

⁸Neŋetâ dopyeŋan otmu hâŋgânyongomu ariwi. Sot neŋetâ torehenŋe talop ya menduhum mânunŋmunŋe saka saka nombolân yâhâp pik sâop. ⁹Yâhâ lohimbi ya sâlipyongomunŋe 4,000 yakât dop wangiop. ¹⁰Lohimbi yaŋe ariŋetâmâ menenekmu waŋgaen yâhâ kapi âlâ, kutŋe Dalimanuta, yaken ariwin.

Yesuŋe kulem âlâ tuhuâkgât Parisaioŋe ekuwi.

(Mataio 16:1-4; Luka 12:54-56)

¹¹Dalimanuta kapi mem waŋgaembâ gemunŋe Parisaio nombotŋe Yesu ekmâ yuwu sâwi. “Gâ Anitâŋe hâŋgângohomu gion ya perâk me

bulâñanâk sâmâi? Yakât sârâ Anitânje nânġâhihimu himbimâmbâ kulem âlâ tetemu ekmâ topge nânġâne.” Yawu sâwi.

¹²Yawu sâñetâ biwiyenje ekmâ nânġâm biwiñje umatje otmu yuwu sâm ekyongop. “Bâe, yeñeâmâ wongât kulem tetemu ekne sâm nanġai? Ya nânġâmune ki ârândân oap yakât ya ki otbom.” ¹³Yawu sâm pilâyekmu wanġaen yâhâm denġân nombot hâtikgum ariwin.

Parisaio otmu Sarukaio yâk yengât matuk keluñe
(*Mataio 16:5-12*)

¹⁴Wanġaen ariwin yamâ sot getek âlâ miakmâ ariwin. ¹⁵Yakât otmâ Yesuñje yuwu sâm eknongop. “Parisaio otmu Herot yâk yengât matuk keluñenje mem bâleyekmapġât galem oranġinomai.” Yawu sâop.

¹⁶Yawu sâm nenne yakât topñe nânġâm pâpġum yuwu sâm alahuwin. “Sot getek âlâ miain. Yakât mon yap.”

¹⁷⁻¹⁸Yawu sâm alahumunñe biwinenġahât topñe ekmâ yuwu sâm eknongop. “Yen wongât sotġâlâk biwiyenje katmâ den yan yukât topñe ki nânġañetâ keteraksap? Me kulem topñe topñe mem gaman ya ekmâ topñe ki nânġâmâi? Wongât in yawu nelâm yongomap? Yakât sâwe. ¹⁹Sot momeâk mem motokmâ lok 5,000 ya yinġimunñe neñetâ dopyenjan olop. Sot neñetâ torehenñe talop ya saka saka amon mânunjetâ pik sâop?”

Sâmu sâwin. “Kâiân yâhâp pik sâop,” sâwin.

²⁰Sâmunñe sâop. “Sâp âlâen lohimbi 4,000 ya gurâ banġa nombolân yâhâp yanahâk yinġimunñe newi. Neñetâ torehenñe talop ya saka saka amon mem mânunjetâ pik sâop?” Sâmu sâwin. “Nombolân yâhâp pik sâop yakâ,” sâwin.

²¹Sâmunñe sâop. “Yakât otmâ den yan yukât topñe emelâk nânġâmâiâyâ.” Yawu sâm eknongop.

Yesuñje lok senñe bok sâsânje henġenġuop.

²²Yawu sâm eknongomu ari Besaita kapi mewin. Wanġaembâ gemunñe yan kapi ambolipñenje Yesu ekmâ nânġâm lok âlâ senñe bok sâsânje ya dâim toho Yesuñje wâimu âlepñe olâkgât ulitguwi.

²³Ulitġunjetâ lok ya dâim ari kapi betñehen kinmâ bânñan tâp tuhum senñan wâim yuwu sâm âikuop. “Senge hâreakmu âlâlâ ekdâ keteraksap me bia?”

²⁴Yawu âikumumu senñe tipiñje hâreakmu ekmâ sâop. “Âe, nâ lok yu yekmuneâmâ âwâlele otmâ nak yawuya uwawap guwawap otmâ tai.” Yawu sâop.

²⁵Yawu sâm yâhâpñe bânñan tâp tuhum senñan wâiop. Wâimu senñe hâreakmu pak sâm ekmu keterahop yakât otmâ yuwu sâm ekuop. ²⁶“Gâ kapiân ki yâhâwuât. Kapi betñehembâ hawamgum ari emetġan yâhâwuât.” Yawu sâm ekum hânġângumu ariop.

Petoroŋe Yesuhât topŋe sâŋ teteop.

(Mataio 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷Arimuâmâ nengu yapâ yahatmâ kapi pato âlâ, kutŋe Kaisaria sâŋ, kutŋe âlâmâ Pilipo, yakât kapi tipi tapi hâlânŋmâ tatmâ arap yan ariwin. Mâtâwân arim tatmunŋe yuwu sâŋ âinongop. “Lohimbiŋe nâhât girawu nâŋgâmai?”

²⁸Sâmu sâwin. “Nombotŋaŋe gâhât yuwu sâmai. “Yoaneŋe lohimbi toen katyekminiop ya emelâk kuŋetâ muop ya mumuŋambâ yahatmâ mansap,” yawu sâmai. Yâhâ nombotŋaŋeâmâ, “Poropete âlâ, kutŋe Elea sâŋ, emelâk himbimân yâhâop yaŋe purik sâŋ ge mansap,” sâmai. Yâhâ nombotŋaŋeâmâ, “Poropete âlâ muop ya mumuŋambâ yahatmâ mansap,” sâmai.” ²⁹Sâmunŋe sâop. “Yawu gârâmâ yeŋeâmâ nâhât girawu nâŋgâmai?”

Sâmu Petoroŋe yuwu sâop. “Anitâŋe hânŋângohomu ge mansat ya nâŋgâmunŋe bulâŋe oap.” Yawu tetekŋan sâop.

³⁰Sâmu yuwu sâŋ kuningiop. “Yeŋe nâhât topne ki sâŋ tetem lohimbi ekyongonomai.” Yawu sâop.

Petoroŋe Yesuhât mâtâp maŋuwaŋgiwe sâŋ olop.

(Mataio 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹Otmu sâp yapâek âlâlâ otbaŋginomai yakât tetekŋan eknongop. Yamâ yuwu sâŋ eknongop. “Nâ lok bulâŋe mansan. Yawu gârâmâ hotom umai yeŋgât kunlipyeŋe otmu Isirae nengât papatolipnenŋe otmu Mosehât girem den kâsikum ningimai ya kerekŋe biwi konohâk otmâ yan nâhât sâŋ bâlenihim mem âlâlâ tuhum nohoŋetâ mumbom. Mum yan hân kâlehen hilâm kalimbu tatmâ benŋe yapâ mumuŋambâ yahatbom.” Yawu sâŋ eknongop.

³²Yawu sâŋ eknongomu Petoroŋe sâmu pereŋ pilâm yetŋiâk ba kinmâ kuwaŋgiwe sâŋ olop. ³³Kuwaŋgiwe sâŋ otmu yanâk Yesuŋe nengât orowâk nâŋgâŋet sâŋ purik pilâm nenekmâ yuwu sâŋ den matŋe kâpekbaŋgiop. “Yawu yatgât Satanŋe tepŋe heroŋe otbuap. Yâhâ Anitâŋe den sâŋ nihiop ya den yat yuŋe ki miap. Gâmâ logkât nâŋgân nâŋgân yat. Ya nâŋgâmunne ki ârândâŋ oap. Yakât otmâ pilânekmâ ari.” Yawu sâop.

³⁴Yawu sâŋ ekumu peneningimutâ Yesuŋe lohimbi dondâ mambotbaŋgim kinbi ya ekyongomu gotnenŋan gaŋetâ yuwu sâŋ eknongop. “Lohimbi âlâ me âlâŋe biwiyeŋe nâhâlen katmâ orowâk manne sâŋ yeŋahât ki nâŋgâŋetâ yahatbuap. Me iri sikum me âlâlâ tatyŋgiap yakât ki nâŋgâm ketet otmâ eŋgat yâhâp otnomai. Nâhât den haonŋmâ ârândâŋ nâŋgâm tem lâunihim mannomai. ³⁵Yawu gârâmâ benŋe lok âlâ me âlâŋe manmanyeŋe alilaknomai yamâ hiliwahonomai.

Yâhâ lok âlâ me âlânge nâhâlen biwiyenaje kepeim manmâ nâhât den pat âlepne yu lohimbî ekyongonomai. Ekyongonomai yakât otmâ yongonjetâ munomai yamâ Anitânge mumunambâ mem yahatyekbuap. ³⁶Yâhâ lok âlâ me âlânge iri sikum me manman topne topne yan biwi nânġân nânġânyene hikum manmâ munomai yaje girawu otnomai. Yenjahâk mumunambâ yahatnomaihât dop âlâ ki tap. ³⁷Yawu gârâmâ manman yawuyakât matne umatne Anitânge yinġiwuapgât. ³⁸Lohimbî yu yenġât topyene teteâkgât yuwuyaen hâum sâwe. Imbi nombotnane loklipyene betyenehen kionmai yakât dopneâk yeneâmâ Anitâhât betnehen kionmâ orotmemyene otmâ ya ekmune dondâ bâleap. Yawu gârâmâ nâ lok bulânge den kâsikum yinġim mansan. Yenġâlen gâtne âlâ me âlânge nâhât den nânġânetâ nahat otmu betnihinomai yamâ matne yuwu kâpekyinġiwom. Hâmbâi sâp patoen Himbim Awoņnane yâhâpne hânġânnohomu aņelolipne meyekmune hânân genom. Sâp yan yenġâlen gâtne âlâ me âlânge nâhât den nânġânetâ nahat otmu betnihimai yamâ nâku yawuâk betyongomune matne umatne menomai.” Yawu sâop.

9 ¹Yesuņe yawu sâm eknongomu lohimbî yaje itoņ galan otmâ ariwi. Ariņetâmâ yuwu sâm eknongop. “Yakât topne sâmune nânġânet. Yen ki mum metenjetâek Anitânge tihityene otbe sâm lok bulânge nâ hânġânnohomu âwurem ge tihityene otbisâm.” Yawu sâop.

Yesu, Mose, Elea den sâm alahuwi.

(Mataio 17:1-13; Luka 9:28-36)

²Yâhâ hilâm nombolân konok pesuk sâmu yakât kakņan Yesuņe Petoro, Yakowo otmu imiņe Yoane meyekmu nen pilânenekmâ pumņe âlâen yâhâwi. ³Yâhâ kinġetâ Yesuhât kun kundenne âlâ otmu sânġumņane laņinne pilâm kaok bolaņ bolaņ otmu sikopne elemân hâumu kaok siliņ siliņ otmap yakât dopne ki olop, ya wangiop. ⁴Yawu otmu Elea otmu Mose emelâk Anitânge meyelehop yaje tetem kinmutâ yâk orop den alahu gulahu otbi. ⁵⁻⁶Mose yet Elea tetemutâ hoņ bawalipņane yelekâm umutyene ariop. Umutyene arimu hâmbiņ gumbiņ otbi. Yakât otmâ Petorohât hanne tâlâhumu yuwu sâm Yesu ekuop. “Lok pato, kulem teteap yuwuya âlâ ki ekmain. Yu ekmunne âlâ kândâkdâ oap. Yawu gârâmâ gâņe sârâ selep kalimbu tuhunuhât naņgan. Gâhât âlâ, Mosehât âlâ, Eleahât âlâ.” Yawu sâop.

⁷Yawu sâmu yanâk elem patoņe ge pumņe ya kâtâpgumu yakât biwiņambâ Anitânge den âlâ yuwu sâop. “Bulâņanâk yuâmâ nine nanne ombe bisine. Yakât otmuâmâ den sâwuap ya yene mem biwiyenjan katmâ tem lâuwanġim mannomai.” Yawu sâop. ⁸Yawu sâmu elem ya hâreakmu Yesu iķņeâk kinmu ekbi.

⁹Yaņak pumņambâ âwurem ge mâtâwân tatņetâ Yesuņe yuwu sâm ekyongop. “Pumņan kulem âlâ tetemu eksai yakât lok ihilâk ki

ekyongonomai. Hâmbâi nohoŋetâ mum yahatbom yakât kakŋanâmâ kulem eksai yukât topŋe ekyongoŋetâ nâŋgânomai.” Yawu sâop.

¹⁰Yawu sâmu ki ekyongowi. Yâhâ ikŋak “mum yahatbom” sâop yakât nâŋgâm kiwilim yenjâk alahuwi. ¹¹Yawu gârâmâ Elea tetemu ekbi yakât nâŋgâm Yesu yuwu sâmu âikuwi. “Mosehât girem den kâsikum ningimaiŋeâmâ yuwu sâmai. “Anitâŋe tihitnenŋe otbe sâmu hoŋ bawa âlâ hâŋgâŋumu gewuap yamâ Eleaŋe yâhâpŋe tetewuap yan kulet sâmu mâtâp mewaŋgiwuap.” Yawu sâmai. Yamâ girawuhât sâmai?”

¹²⁻¹³Sâŋetâ sâop. “Yamâ bulâŋanâk yai. Elea yâhâpŋe tetewuawân yai yakât mâtâp mewaŋgiwuap. Yawu gârâmâ yuwu sâmune nâŋgâŋet. Emelâk Anitâŋe poropete den ekyongomu kulemguwi yakât topŋe yuwu tap. Anitâŋe tihitnenŋe otbe sâmu hoŋ bawa âlâ hâŋgâŋumu gewuap yamâ Yura ambolipŋaŋe mem âlâlâ tuhum betgunetâ sâtŋum mumbuap. Den yawu tap yakât topŋe girawu tap? Yakât yuwu sâmune nâŋgâŋet. Elea yamâ emelâk manop. Yâhâ Elea manop yakât dopŋeâk lok âlâŋe tetem manmu ekbi yamâ yenjât papatolipyenŋaŋe nâŋgâm hilipŋum enjatyenŋeâk otmâ mem âlâlâ tuhuwi. Mem âlâlâ tuhuwi yan emelâk den kulemguwi yakât bonŋe teteop.” Yawu sâmu ekyongop.

Yesuhât hoŋ bawalipŋaŋe weke bâleŋe watne sâmu hâmu pâpŋumi.

(Mataio 17:14-21; Luka 9:37-43)

¹⁴Mâtâwân gem tatŋetâ yan lohimbi dondâŋe lok âlâhât nanŋe nengâlen dâim takaŋetâ tâŋune sâmu hâmu pâpŋum pilâwin. Hâmu pâpŋum pilâmunŋe yanâk Mosehât girem den kâsikum ningiminiwi nombotŋaŋe sennenŋan geŋetâ sahaŋŋim kinmunŋe bukulpnenŋe pumŋehembâ gem peneningiwi. ¹⁵Peneningiŋetâmâ lohimbi yanŋe Yesu ekŋetâ tepyenŋe yahatmu yâkâlen ba heronŋe otbaŋgiwi. ¹⁶Heronŋe otbaŋgiŋetâ Yesuŋe yuwu sâmu âinongop. “Yenŋe Mosehât girem den kâsikum ningimai ya orop girawuhât den sahaŋŋiai?”

¹⁷Yawu sâmu âinongomu yanâk naom yakât âwâŋaŋe yuwu sâop. “Lok pato, hoŋ bawalipŋaŋe tânnotŋoŋet sâmu nanne yu dâim takan yakât topŋe yuwu. ¹⁸Weke bâleŋaŋe nanne mâŋgâemu kopa manmâ gamap. Yâhâ mâŋgâemap yan senŋe gâwâŋ gâwâŋ sâmu hânân ge imu nekamŋe kâtiŋ sâmu lauŋe barak barak otmap. Yawuhât hoŋ bawalipŋe yuŋe weke bâleŋe yu watŋet sâmu dâim taka ekyongomune hâmu pâpŋum pilai.” Yawu sâop.

¹⁹Yawu sâmu Yesuŋe ya nâŋgâmu ki ârândâŋ otmu olelem nenekmâ yuwu eknongop. “Yen orop sâp kâlep manmâ gam. Yamâ wongât biwi nâŋgân nâŋgânyenŋaŋe ki tânngowuap nanŋai? Yawu nâŋgâm biwiŋenŋe nâhâlen tiŋâk ki kepeiai yakât nâŋgâm biwine giap. Yawu gârâmâ pilâyekmâ yâhâwom yan girawu mannomai?” Yawu sâmu eknongom âwâŋe ekumu nanŋe dâim gaop.

²⁰Naom ya dâim gamu weke bâleŋaŋe Yesu ekmâ mângâemu senŋe gâwân gâwân sâŋ hânân ge kârân kârân sâŋ launŋe barak barak otmu iop.

²¹Yawu otmu Yesuŋe âwâŋe yuwu sâŋ âikuop. “Umatŋe yu amâti tetewaŋgiop?”

Sâmu sâop. Lepatŋambâek tetewaŋgimu yuwu otmâ gamap.

²²Weke bâleŋaŋe sâpŋanâk mem mângâemu toen ge hanahomap. Me senŋe gâwân gâwân sâŋ kâlâwân kionŋmap. Yawu otmap yan bâsok hiliwahomap. Yawu gârâmâ tepge nâŋgânitgim tânnotgowuatgât dop tap me bia?” Yawu sâop.

²³Sâmu sâop. “Gâŋe wongât biwi yâhâp otmâ den yu âinohat? Yakât yuwu sâmune nâŋgâ. Lok âlâ me âlâŋe nâhâlen biwi nâŋgân nâŋgânŋeŋe kepeimaiŋe yu me ya otnehât nâŋgâmai yamâ tânyongomune ârândâŋ otmap.” Yawu sâop.

²⁴Sâmu sâop. “Den yat yu nâŋgâmune bulâŋe otmâ biwinŋe gâhâlen kepeuwe sâŋ oan. Yamâ gikak nâŋgânihirâ den yat yukât bulâŋe tetenihiâkgât nanŋan.” Yawu sâop.

²⁵Yawu sâmu lohimbi dondâŋe taka hawam mewam tuhuwihât Yesuŋe weke bâleŋe yuwu sâŋ ekuop. “Weke bâleŋe, yuwu sâmune nâŋgâ. Gâŋe naom yu mângâerâ kopa manmâ gap yâkâlembâ gaiakmâ ba âlâengen ari man. Yâhâŋe ki âwurem taka mângâewuat.” Yawu sâop.

²⁶Yawu sâmu weke bâleŋaŋe mângâem hu halak tuhum kârônŋaŋim yâkâlembâ gaiakmâ arimu derep kum iop. Derep kum imu lohimbi gotŋan kinbiŋe yuwu sâwi. “Bâe, yu hiliwahoap yukâ.” ²⁷Yawu sâŋetâ Yesuŋe bâtŋan memu yahatmâ kinop.

²⁸Yahatmâ kinmu lohimbi ya pilâyekmâ emelan yâhâ tatbin yan yuwu sâŋ Yesu âikuwin. “Yu topŋe girawuhât nenŋe weke bâleŋe watne sâŋ hâum pâpŋuain?”

²⁹Sâmunŋe sâop. “Yamâ weke bâleŋe watmune ariap yuâmâ kârikŋe bâleŋe. Yâhâ yeŋe watne sâŋ hâum pâpŋuai. Yawu gârâmâ weke bâleŋe yuwuya âlâ ekmâmâ aŋgoân biwiyeŋaŋe Anitâhâlen kepeim ulitgunomai yanâmâ watŋetâ denyeŋe nâŋgâm gaiakmâ ariuwap.” Yawu sâop.

Yesuŋe ikŋak mumbuap yakât sâop.

(Mataio 17:22-23; Luka 9:43-45)

³⁰⁻³¹Yesuŋe den kâsikum ningiwe sâŋ otmâ menenekmu yok pilâm kapi ya pilâm Kapanaum kapiân arine sâŋ Galilaia hân yapâ ariwin. Mâtâwân ari tatmunŋe Yesu Anitâŋe hâŋgângumu giop kasalipŋaŋe sâp ki kâlep otmuâk kuŋetâ mum hilâm kalimbu hân kâlehen tatmâ mumuŋambâ yahatbuap yakât eknongop. ³²Eknongomu nâŋgâmunŋe ki keterahop. Yakât otmâ yâhâŋe âikune sâŋ otmunŋe umatŋe otmu pilâwin.

Huruŋ huruŋ manmâ yâhânôm.

(Mataio 18:1-5; Luka 9:46-48)

33-34 Mâtâwân ari nengâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe sâp patoen kunnenŋe pato otbuap yakât sâm pawarak guwarak otbin. Yakât sahaŋgim ari Kapanauŋ kapi mewin.

Yâhâ Petorohât emelan yâhâ tatmunŋe Yesuŋe yuwu sâm âinongop. “Mâtâwân ya wongât sahaŋgiai?” Yawu sâmu in den nâŋgânâk tatbin. 35 Yawu tatmunŋe yuwu sâm eknongop. “Yeŋambâ gâtŋe âlâ me âlâŋe kunyeŋe pato otne sâm otnomai yaŋe yeŋahât nâŋgâŋetâ gemu huruŋ huruŋ manmâ hoŋ bayinŋinomai. Hoŋ bayinŋim manbuap lok yawuyakât nâŋgâmune ârândâŋ oap.” Yawu sâop.

36 Yawu sâm naom tipiŋe âlâ gotnenŋan kinop ya mem yâkâlen hâum yuwu sâm eknongop. 37 “Lohimbi âlâ me âlâŋe tem lâunihim naom tipiŋe yuwuya buku otbaŋginomai. Lohimbi yaŋe otbaŋgiain sâm yan nâ buku otnihinomai. Otmu nâ otnihain sâm awoŋne hâŋgânnohomu gewan yâk buku otbaŋginomai.” Yawu sâop.

Lohimbiŋe nengât ki nâŋgâŋetâ gemap yaŋe buku otningimai.

(Luka 9:49-50)

38 Yawu sâmu Yoaneŋe yuwu sâm ekuop. “Lok pato, lok ondowân gâtŋe âlâŋe kutgan gohonmâ weke bâleŋe watyekmu gaiakmâ ariwi ya ekmâ nenŋe nâŋgâm bâlewaŋgim kuwaŋgiwin.”

39 Sâmu sâop. “Lok âlâ me âlâŋe kutnan nohonmâ kulân kulem âlâ menomai yaŋe yakât kakŋan ki sâm bâlenihinomai? Yakât otmâ lok yawuya ki kuyinŋinomai. 40 Yakât yuwu sâmune nâŋgâŋet. Lohimbi nombotŋaŋe nengât ki nâŋgâŋetâ gemap yaŋe nengât buku manmai. Biwinaŋe yawu naŋgan. 41 Yeŋe biwi nâŋgân nâŋgânyeŋaŋe nâ hikunekmâ nâhât den lâum mannomai. Yanâmâ manŋetâ lohimbi âlâ me âlâŋe manmanyene ekmâ nâhât hoŋ banihim mansai sâm, buku otyinŋim tânyongonomai yakât hâmeŋe hâmbâi menomai. Yawu.”

Otŋetâ bâleâk sâm ki kendâyiŋginom.

(Mataio 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 “Yawu gârâmâ nimnaom titipâ yeŋgâlen hâum sâmune nâŋgâŋet. Lok âlâ me âlâŋe nimnaom titipâ nâhât pat manmai yu yeŋgât mâtâp maŋguyinŋinomai. Yamâ hâmbâi matŋe umatŋe menomai.

43-44 Yakât torokatmâ sâwe. Bulâŋe hârenomaihât ki sâwe. Topŋe nâŋgâŋetgât yakât den âlâen hâum sâwe. Lok âlâ me âlâ bâtyeŋaŋe otmâ hilipgunomai. Yawu otmâ hilipguŋetâ bâtyeŋahât tosa yakât otmâ umut biwiyeŋe hem kâlâwân arimapgât ya hârem pilânomai. Hemgât kâlâp yaŋe ki bok sâwuap. Yâhâ lok mum tâtuk sâmu nane gorewaŋe nembuap

yakât dopņeâk hâhiwin pato nâņgâm yâhâmbisâi. Topņe yuwuhât yan. Wuân me wuânņe lok âlâ me âlâ dâiyekmu otņetâ bâlemu hem kâlâpgât pat otmaiĥât ya pilâm biwiyeņe Anitâhâlen katnomai. Yawu otmâ manman kârikņe menomai.

⁴⁵⁻⁴⁶Torokatmâ âlâen hâum sâwe. Lok âlâ me âlâņe yu me ya ekņâlem kâiyeņeņe sururuk sâam ari otmâ tâpikgunomai. Otmâ tâpikgunomai yan kâiyeņahât tosa yakât otmâ umut biwiyeņe hem kâlâwân arimapgât ya hârem pilânomai. Hemgât kâlâp yaņe ki bok sâwuap. Yâhâ lok mum tâtuk sâmu nane gorewaņe nembuap yakât dopņeâk hâhiwin pato nâņgâm yâhâmbisâi.

⁴⁷Otmu âlâen hâum sâwe. Yâhâ lok âlâ me âlâņe senyeņe nombot me nombot yaņe yu me ya ekņâlem otmâ tâpikgunomai. Otmâ tâpikgunomai yan senyeņahât tosa yakât otmâ umut biwiyeņe hem kâlâpgât pat otmap sâam yakât âlâ gusuhutmâ pilânomai. Gusuhutmâ pilâm biwiyeņe Anitâhâlen katmâ tem lâuwaņgim mannomai yamâ manman kârikņe yingiwuap. ⁴⁸Yawu gârâmâ hemgât kâlâp yaņe ki bok sâwuap. Yâhâ lok âlâ mum tâtuk sâmu nane gorewaņe nembuap yakât dopņeâk hâhiwin pato nâņgâm yâhâmbisâi. ⁴⁹Yâhâ hâhiwin ya ki pesuk sâyingiwuap.

⁵⁰Yâhâ yeņgât topyeņe teteâkgât den âlâen hâum sâmune nâņgâņet. Nenâmâ kâtembe mem solân hoņmain yanâmâ sot ya nemunņe launenņan memap. Dop yawuâk yenâmâ lohimbi yeņgât hohetyeņan mannomai yanâmâ manmanyeņe ekņetâ heroņe otbuap. Kâtembe yamâ ukenņe. Yawu gârâmâ nenņe heleņân ki hikum ikaimunņe yamâ pâlâmņe otmap. Pâlâmņe otbuap yamâ girawu otmunņe yâhâpņe ukenņe otbuap. Yakât otmuâmâ yeņe tem lâunihim buku oraņgim mannomai yanâmâ Anitâņe yekmu ârândâņ otbuap.” Yawu sâop.

Lokņe imbiņe ki pilaknomai.

(Mataio 19:1-12; Luka 16:18)

10 ¹Yesuņe yawu sâam eknongomu yapâ yahatmâ ari Yoran to hâtikgum Yuraila hânângen ariwin. Arimunņe lohimbi dondâņe denņe nâņgâne sâam takaņetâ emelâk den kâsikum yingiminiop yawuâk kâsikum yingio. ²Den kâsikum yingim tatmu Parisaio nombotņeņe taka “Den girawuyaen hâum sâmunņe yan matņe sâam tâpikgumu yaņak den âiân katnom,” yawu nâņgâm yaņak yuwu sâam âikuwi. “Mâtâp girawuya tap? Lok âlâ me âlâņe imbilipyeņe pilâyeknomaiĥât mâtâp âlâ tap me bia?” Yawu sâwi.

³Sâņetâ sâop. “Âinoĥoi yakât matņe nâku âiyongomune sâņet. Den yai yakât emelâk Moseņe girem den kulemguop ya sâņetâ nâņgâwe.”

⁴Sâmu sâwi. “Moseņe girem den âlâ yuwu kulemguop. “Lok âlâ me âlâņe imbiņe pilâwe sâam âlepņe pilakdomawot yakât topņe kulemgum waņmu miakmu watmu ariwuap.” Moseņe ya otnomgât âlepņe sâop.” Yawu sâwi.

⁵Yawu sânetâ Moseŋe den kulemgupop yakât Yesuŋe yuwu ekyongop. “Tâmbâlipyenaŋe biwiyenaŋe kârikŋe otmu yenaŋâlak nângâm manminiwi. Yakât otmâmâ Moseŋe kuyiŋgiwehât otmâ ki kulemgupop. ⁶Gârâmâ kândikum emelâk Anitâŋe hân himbim kândikyotgop yan lohimbi yâhâp ya katyelehop. ⁷⁻⁸Katyelekmâ den yuwu sâm ekyotgop. “Lok âlâ me âlâŋe âwâŋe mâmâŋe pilâyelekmâ imbiŋâit mandomawot.” Den yawu tap. Yawu gârâmâ orowâk manmâ biwi nângân nângânyetŋe konohâk otbuap. Yakât otmâ ki hioŋakmâ ikŋiâk ikŋiâk otdomawot. ⁹Anitâŋe menduhuyelekmâ konohâk olowot. Yakât otmâ lok âlâ me âlâŋe ki hioŋyeleknomai.” Yawu sâop.

¹⁰Yawu sâm ekyongomu ariŋetâ emelan yâhâ den sâop yakât sâm âikuwin. ¹¹Âikumunŋe yuwu sâop. Lok âlâ me âlâŋe imbiŋe yakât hâkâŋ otmâ pilâm imbi ondop membuap. Yamâ lok yaŋe tosa umatŋe membuap. ¹²Otmu imbi âlâ me âlâŋe lokŋe pilâm lok ondop membuap ya gurâ yawuâk tosa umatŋe membuap.” Yawu sâop.

Yesuŋe nan baralipyenaŋe lukuleyehop.

(Mataio 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³⁻¹⁴Hilâm âlâen lohimbi nombotŋaŋe nan baralipyenaŋe meyekmâ Yesuhâlen ariwi. Ari Yesuŋe kunyenaŋan mem Anitâ ulitgumu lukuleyehâkgât ekuwi. Yawu otŋetâ nenŋe yekmunŋe ki ârândân otmu kuyiŋgiwin. Kuyiŋgimunŋe Yesuŋe nenekmu ki ârândân otmu yuwu sâm eknongop. “Kâmbukŋe, ki kuyiŋgiŋet. Anitâŋe nimnaom titipâ me gin mandu yengât tihityenaŋe otmap. Yakât otmâ dâiyekmâ nâhâlen gaŋet. ¹⁵Yakât sâmune nângâŋet. Nimnaom titipâŋe Anitâhât den nângâm in yawu yâkâlen biwiyenaŋe kepeimai. Yâhâ oai yakât dopŋeâk âwâ mâmâlipyenaŋe otnomai yamâ Anitâŋe meyekbuap.” ¹⁶Yawu eknongom nimnaom titipâ ya âlâku ikŋeâk ikŋeâk lâuyekmâ kunyenaŋan mem Anitâŋe lukuleyehâkgât ulitgupop.

Lok iri sikumyenaŋe pato tatyŋgiop yâk yengât topyenaŋe.

(Mataio 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷Otmu kâlâwahom arine sâm otmunŋe lok âlâ sururuk sâm taka yuwu sâm âikuop. “Bawapi, manman koko salek amboŋe mansat. Yakât otmâ sârâ nângâwe. Nâŋe girawu otmune ârândân otmu Anitâŋe manman kârikŋahât pat kunihiwuap?”

¹⁸Sâmu sâop. “Wongât nâhât “Manman koko salek amboŋe” yat? Anitâ konohâk manman koko salek amboŋe tatmap. ¹⁹Yakât otmâ gâŋe âinohat yakât matŋe yuwu sâmune nângâ. Anitâŋe girem den Mose ekumu kulemgupop ya sâlikum nângâmat me bia? Ya yuwu tap. Gâ lok nombotŋe ki yongorâ munomai. Otmu buku âlâhât imbi ki ekmâ otbuat. Kombo ki meyiŋgiwuap. Hakyenaŋan ki sâwuap. Den perâk ki

sâm kâityongowuat. Âwâ mâmâhe yetgât lauyetje lâum amutyetjan manbuat.”

²⁰Sâmu sâop. “Bawapi. Girem den sâm arat yuâmâ njanambâek lâum manmâ gaman.” Yawu sâop.

²¹Sâmu sâop. “Yuwu otbuat. Senje âlâlâ pato tatgihiap ya kâsikum buku nombotje umburuk mansai ya yingiwuat. Yawu otmâ nâhâlen torokatdâmâ Anitâje manman kârikjahât pat kuhihiwuap.” Yawu sâop.
²²Yawu sâmu iri sikum me senje âlâlâ dondâ tatbaŋgiop yakât nângâmu biwiŋe umatje otmu hâmeŋe bâleop. Yawu otmâ yanjak pilâm âlâengen ba ariop.

²³Ba arimu nengu kapi ya pilâm mâtâwân ari tatmâ Yesuje engatje kakjambâ olelem nenekmâ yuwu sâm eknongop. “Lok iri sikum pato tatyŋgiapjeâmâ Anitâhâlen biwiyeyeŋe kepeim tem lâuwangine sâm otjetâ hâi hâiŋe otmap.” Yawu sâop. ²⁴⁻²⁵Yawu sâmu nângâmunje ki keterakmu yakât den âlâen torokatmâ yuwu sâm eknongop. “Bukulipne, yuwu sâmune nângâŋet. Pusiŋe seloŋ watmu pin pinjan arimu yan watmâ ba membe sâm hâum pâpgumap. Yakât dopŋeâk lohimbi iri sikumyeŋe pato tatyŋgiapje Anitâje tihityeŋe olâkgât mâtâp ya watmâ arine sâm otjetâ hâi hâiŋe otbuap. Lohimbi nombotje iri sikum pato tatyŋgimap yaŋe yeŋahâlâk nângâmai. Lohimbi yawuyeŋe Anitâhâlen biwiyeyeŋe katnomaihât nângâŋetâ umatje otmap.” Yawu sâop.

²⁶Yawu sâmu nângâmunje sâtje otmu yuwu sâm âikuwin. “Lohimbi girawu yaŋe otjetâ ârândân otmu Anitâje manman kârikjahât pat kuyingiwuap?”

²⁷Yawu sâmunje Yesuje sennenje topjanâk ekmâ yuwu sâop. “Anitâhât manman kapiân arine sâm loggât nângân nângân watmâ arinomaihât dop âlâ ki tap. Yamâ Anitâhât topje âlâ tap. Yakât otmâ yeŋe yu me ya otne sâm yâkât nângân nângân watmâ otnomaihât dop tap. Yâkŋe konok manman kârikŋe ya yingimu mem manmâ yâhânomai.” Yawu sâop.

²⁸Yawu sâmu Petoroŋe yuwu sâop. “Bâe, nenâmâ senje âlâlâ kerek betbaŋgim gâhâlen torokatmâ hâhiwin kakjan manmâ gain.” Yawu sâop.

²⁹Sâmu sâop. “Lohimbiŋe nâhâlen biwiyeyeŋe katjetgât lok âlâ me âlâŋe nâhât den lohimbi ekyongomaiŋe âwâ mâmâlipyeŋe, me imi garilipyeyeŋe, me nan baralipyeyeŋe, me hep torehenlipyeŋe, me senje âlâlâ siminje tatyŋgiap ya kerek pilâm nâhât komolân torokatnomai.
³⁰Yawu otmâ nâhât komolân torokatmâ mannomai yan lohimbi bâleŋeŋe yekjetâ bâlemu mem âlâlâ tuhuyekjetâ hâhiwin nângânomai. Yawu otmâ nâhât lohimbi orop biwi konohâk hikuakmâ mannomai yanâmâ emelâk hep torehenlipyeŋe orop heroŋe otminiwi ya wangim heroŋe pato kakjan mannomai. Otmu hâmbâi Anitâje meyekmâ manman kârikjan katyekmu mannomai. ³¹Otmu lohimbi nombotjeŋe yeŋahâlâk nângâŋetâ

yahatmap yamâ Anitâŋe ki meyekbuap. Yâhâ nombotŋaŋe yeŋahât nâŋgâŋetâ gemu huruŋ huruŋ manmai ya Anitâŋe meyekmâ ikŋan torokatyeŋbuap.” Yawu sâop.

Yesu ikŋak mumbuap yakât âlâkuâk ekyongop.

(Mataio 20:17-19; Luka 18:31-34)

³²Yesuŋe yawu sâŋm eknongomu yapâ yahatmâ Yerusalem kapiâŋen yâhâwin. Mâtâwân yâhâm tatmâ umatŋe âlâlâ yâkâlen tetewuap yakât topŋe yuwu sâŋm eknongop. ³³“Yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Yiwerenŋe Yerusalem kapiân yâhânom. Yan yâhâmunŋe lok âlâŋe nâŋgâm bâlenihim hotom umai otmu Mosehât girem den kâsikum ningimai ya yeŋgât bâtyeŋan katnekbuap. Bâtyeŋan katnekmu den âiân katnekâm mumbomgât den sâŋm hârenihinomai. ³⁴Den sâŋm hârenihim Roma lok yeŋgâlen katnekŋetâ yâkŋe yuwu otnihinomai. Sennan gem tâpnohom, mem âlâlâ tuhunekŋetâ hâhiwin pato nâŋgâwom. Otmu benŋe howanân nohoŋetâ mumbom. Mumune hannohoŋetâ yan hilâm kalimbu pesuk sâmu yakât kakŋan mumuŋambâ yahatbom.” Yawu sâŋm eknongop. Yawu sâŋm eknongomu Yerusalem yâhânom yakât nâŋgâmunŋe biwinenŋe umatŋe otmu nâŋgâm ketet otbin.

Bukulipnenŋe yâk yeŋgât hoŋ bayŋginom.

(Mataio 20:20-28)

³⁵Otmu sâp yan Yewerihât nanyâhâtŋe, Yakowo yet Yoaneŋe, Yesuhâlen ba yuwu sâŋm âikuowot. “Bawapi, netŋe yu me yakât naŋgait ya sâmutŋe âlepŋe otnitgiuwatgât dop me bia?”

³⁶Ekumutâ sâop. “Yetŋe biwiyetŋaŋe girawu naŋgawot ya sâmutâ nâŋgâwe.”

³⁷Sâmu sâowot. “Sâp patoen gâŋe lohimbi kerek tihitnenŋe otdâ heronŋe nâŋgâhilihim mepaeheknom. Yanâmâ nâŋgânitgirâ orowâk tatmâ tângohomutŋe lohimbi kunlipyeŋe mannomgât naŋgait.”

³⁸Sâmutâ sâop. “Yakât topŋe ki nâŋgâm denâk sâŋm yawot. Umatŋe âlâlâ tetenihimu hâhiwin nâŋgâwom yawuâk nâŋgâromawot me? Otmu hâhiwin kakŋan katnekŋetâ sâtŋum mumbom yakât dopŋeâk sâtŋum mundomawot me?”

³⁹Sâmu sâowot. “Ya âlepŋe yat. Umatŋe nâŋgâwualân net gurâ yawuâk nâŋgâromgât naŋgait.”

Sâmutâ sâop. “Bonŋanâk yawot. Umatŋe âlâlâ tetenihiwuawân hâhiwin nâŋgâm sâtŋum mumbom ya yet gurâ yawuâk nâŋgâm mundomawot. ⁴⁰Yakât sâwe. Lok âlâ me âlâŋe tânnohoŋetâ kunlipyeŋe mannom yakât Anitâ ikŋahâk nâŋgâmu tap.” Yawu sâop.

⁴¹Yawu sâŋm ekyotgomu yakât den pat nâŋgâmunŋe bâlemu Yakowo yet Yoane yetgât nâŋgâm bâleyitgiwin. ⁴²Nâŋgâm bâleyitgiwin yakât

Yesuŋe nâŋgâmu bâlemu den âlâen hâum yuwu sâm eknongop. “Lok papatolipyenŋe nâŋgâmai dopŋan lohimbi galeyongonjetâ yâk yengât amutyenŋan manmâ hâhiwin kakŋan manmai. ⁴³⁻⁴⁵Yeŋeâmâ papatolipyenŋe otyiŋgimai yawu ki otnomai. Nâhât den lâum mansaiŋe nâhât hoŋ bam gam nâ tânohoŋetgât ki gewan. Nâŋeâmâ lohimbi hoŋ bayiŋgim sârereyekmâ kinmune nohoŋetâ mumbom. Mum yan tosayeŋe pilâyŋgiwom. Yawu otbomgât awoŋnaŋe âi sâm nihim hâŋgânnohomu gewan. Yawu gârâmâ yengâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe bukulipyenŋe nâŋgâyŋiŋjetâ yahalâkgât meŋetâ huruŋ huruŋ otmu yâk yengât amutyenŋan mannomai. Otmu yengâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe Anitâŋe nenekmu ârândâŋ olâkgât nâŋgâm yawuâk bukulipyenŋe yengât hoŋ bayiŋginomai. Yawu.” Yawu sâop.

Yesuŋe lok senŋe bok sâsâŋe heŋgeŋguop.

(Mataio 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶Yawu sâm eknongomu Yeriko kapi mewin. Otmu kapi ya pilâm yâhâmunŋe lohimbi dondâŋe betnenŋan watnenekbi. Arimunŋe lok âlâ senŋe bok sâsâŋe, kutŋe Batimaio sâm, yamâ Timaio nanŋe, mâtâp ginŋan talop. Tatmâ senŋe âlâlâhât umburuk otmâ yaŋak lohimbi mâtâwân bam gaŋetâ ulityongom tatminiop. ⁴⁷Ulityongom tatmu lohimbi yaŋe “Yesu takap,” sâŋetâ nâŋgâm yahatmâ halahuop. “Yesu, Dawitihât sen, gâŋe nâhât wehe nâŋgânihi.” Yawu sâop.

⁴⁸Yawu sâmu lohimbi gotŋan kinbi yaŋe kuwaŋgiwi. Kuwaŋgiŋjetâ witgum halahuop.

⁴⁹Yesuŋe ya nâŋgâm mâtâwân kinmâ “Ekuŋetâ gaek,” sâm lohimbi ya ekyongop. Ekyongomu senŋe bok sâsâŋe ya yuwu sâm ekuwi. “Gâhât yap. Yakât otmâ yahatmâ yâkâlen yâhâ.” ⁵⁰Yawu sâŋetâ nâŋgâm in yawu yahatmu dâim yâkâlen bawi.

⁵¹Dâim yâkâlen baŋetâ yuwu sâm âikuop. “Girawu otgihiwehât nanŋat?”

Sâmu sâop. “Bawapi, sârâ senne hâreakmu ekbehât nanŋan.”

⁵²Sâmu sâop. “Gâŋe nâhâlen biwihe hikuat. Yakât otmâ den yat ya bulâŋe teteihiâk.” Yawu sâmu yan senŋe hâreakmu ekmâ Yesu betŋan sâop.

Yesuŋe Yerusalem kapiân yâhâop.

(Mataio 21:1-11; Luka 19:28-40; Yoane 12:12-19)

11 ¹Otmu yapâ ari Yerusalem kapi pato yakât gotŋan kapi yâhâp kutyetŋe Betepahe otmu Betani sâm, ya Oliwa pumŋan tap yan yâhâwin. Yan yâhâ Yesuŋe hoŋ bawayâhâtŋe yâhâp yuwu sâm hâŋgânyotgop. ²“Kapi tipiŋe ewapâ tap yan doŋgi nanŋe âlâ hikum katŋetâ kinsap ya lok ki kakŋan tatmai ya holaŋmâ mem geromawot.

³Holanmutâ lok âlânje yuwu mon sâm âiyotgowuap. “Yet wongât taka yu holaņsawot?” Yawu sâmuâmâ yuwu sâm ekuromawot. “Yiwerenje âi teteap. Yakât otmâ patonetņaje yu mendehât hânġânnotgomu takait. Mem arimutņeâmâ âi ya tuhumi pesuk pilâmuâmâ mem âwurem takarom.” Yawu sâm ekuromawot.”

⁴Yesunje yawu sâm hânġânnyotgomu yâhâ donġi nanġe ya emet âlâ hawiņan hikum katbi ya holaņowot. ⁵Holanmâ kinmutâ lok yan kinbiņe yelekâmâ yuwu sâm âiyotgowi. “Bâe. Yet âlânje sâmu yu holaņde sâm oawot?”

⁶Yawu sâm âiyotgoņetâ yâku Yesunje den ekyotgop yawuâk yawuâk sâm ekyongowot. ⁷Ekyongomutâ nânġâyitġiņetâ holaņmâ mem giowot. Mem gemutâ nenġe hâk katipņe kâlep katbin ya holaņmâ lotohom kakņan katbin. Katmunġe kakņan yâhâ talop. Yâhâ tatmu Yerusalem kapiân yâhâwin. ⁸Yâhâmunġe lohimbî dondâ hâruhuakbiņe Yesuhât nânġânġetâ yahatmu yeņe sâņġum kâkâlep ya holaņmâ mâtâp tete liņġatmâ ariwi. Yâhâ nombotņajeâmâ âliwahap esenġe hârem yaņe liņġatmâ ariwi. Liņġatmâ ariņetâ donġi yaņe ya kakņan tâlim tâlim ariop. ⁹Otmu lohimbî kiņġitņe orowâk hâruhuakbiņe yuwu sâm mepaewi. “Gâmâ tâmbânenġe Dawiti sen. Gike ombeheâk ki takat. ¹⁰Anitânġe âi sâm gihiop ya lâum kinmâ nengâlen mat takat. Tâmbânenġe Dawitiņe olop yakât dopņeâk galemnongowe sâm otmâ takat. Yakât nânġâm heronġe otġihim mepaeheksain.” Yawu sâwi.

¹¹Yawu sâņetâ yapâ Yerusalem kapiân yâhâwin. Yâhâmunġe Yesunje opon kâmbukņan yâhâop. Opon kâmbukņan yâhâ senġe âlâlâ mem anġi ġunġi otbi ya in yekmâ purik sâm ġiop. Otmu emetsenġe potok sâwe sâm otmu yakât otmâ menenekmu ya pilâm Betani kapiân âwurem ġe iwin.

Lakop sâwanġimu hâlâlânġ sâm kinop.

(Mataio 21:18-19)

¹²Yan im yahatmâ Yerusalem kapiân âwurem yâhâwin. Mâtâp arim tatmunġe Yesu po waņġiop. ¹³Po waņġimu senġe pilâm lakop âlâ mâtâp ġinņan kinop ya ehop. Ya ekmâ kehetņe mem nembom sâm gotņan ariop. Ari eksan mâne esen yambuņanjak pato otmu kehetņe ki kinop. ¹⁴Yawu kinop yakât yuwu sâop. “Âo, yu kehetņe ki kinsap. Yakât otmâ lakop yukât kehetņe âlâ ki menomai.” Yawu sâop. Yawu sâmu nânġâwin.

Yesunje opon kâmbukņan yâhâm watyehop.

(Mataio 21:12-17; Luka 19:45-48; Yoane 2:13-22)

¹⁵Yapâ ari Yerusalem kapiân yâhâwin. Yâhâmunġe Yesunje donġi kakņambâ kionġmu yaņak opon kâmbukņan yâhâwin. Yâhâm yan opon kâmbukņe kâlehen lohimbî senġe âlâlâ anġi ġunġi otmâ hâmeņe hâukum kinbi ya yekbin. Yekmâ Yesunje nânġâm bâleyiņġim watyehop. Watyekmâ

kakŋan tat tat, tewo, kembâ emetŋe tukum ya kâlehen katŋetâ talop, senŋe âlâlâyeŋe mem purik pilâyiŋgimu tiok taok otmâ kinbi. ¹⁶Watyekmu tiok taok otmâ kinŋetâ yan lohimbiŋe senŋe âlâlâyeŋe ya lâuakmâ ba nombot ga nombot otmâ yaehen kioŋmai sâŋmâtâp maŋguyiŋgiop. ¹⁷Mâtâp maŋguyiŋgim kinmâ yuwu sâŋm ekyongop. “Yu oai yukât emet inânŋan Anitâŋe poropete âlâ ekumu kulemguop ya yuwu tap.

“Lohimbi hânŋan kulemŋan manmâ araiŋe nâhât opon yukât kâlehen yâhâ mepaeneknomai.”

Den sâop yakât yuwu sâŋmune nânŋâŋet. Yeŋe yukât kâlehen tatmâ lohimbi kâityongom hâmeŋe mem yahatmâ aŋgi guŋgi otmâ gai. Yawu otmâ gai yu ekmune aŋgim bero emetŋe yawuya oap.” Yawu sâŋm ekyongop.

¹⁸Yakât otmuâmâ hotom uminiwi yeŋgât lok kunlipyeŋe otmu Mosehât girem den kâsikum ningiminiwiŋe den sâop yakât nânŋâŋetâ bâlemu Yesu mem pâi emetŋan katne sâŋm otbi. Yamâ benŋe yuwu nânŋâwi. “Lohimbi sesengâlâkŋe Yesuhâlen torokatmâ mansai. Otmu yâkŋe den sâŋmap ya nânŋâŋetâ âlâ kândâkdâ otmu nânŋâwaŋŋiŋetâ yahatmap.” Yawu nânŋâm mem pâi emetŋan katne sâŋm nânŋâŋetâ umatŋe otmu pilâwi. ¹⁹Yâhâ Yesuŋe yawu sâŋm ekyongomu nenŋe yahatmâ pilâyekmâ gem Betani kapiân ari iwin.

Lakop âlâ kinop yakât Yesuŋe sâmu hâlâlân sâop yakât topŋe
(*Mataio 21:20-22*)

²⁰Yan im yahatmâ Yerusalem kapiân âwurem yâhâwin. Mâtâwân yâhâmunŋe Yesuŋe lakop yakât sâop yaŋe esenŋe mum hâlâlân sâŋm kinop. ²¹Yawu otmâ kinmu Petoroŋe ekmâ Yesuŋe lakop yakât sâop ya nânŋâmu tetemu yuwu sâŋm ekuop. “Bawapi, enda ek. Gâŋe oran lakop endakât sâon ya esenŋe mum hâlâlân sâŋm kinsap.”

²²⁻²³Yawu sâmu eŋgatŋe kakŋambâ olelem nenekmâ yuwu sâŋm eknongop. “Yeŋe yu me ya otne sâŋmâmâ aŋgoân biwi nânŋân nânŋânyeŋaŋe Anitâhâlen kepeim ulitŋuŋetâ nânŋâyiŋgimu yanâmâ yakât bulâŋe tetemu eknomai. Yakât den âlâen hâum sâŋmune nânŋâŋet. Yeŋe pumŋe yukât Anitâ yuwu mon sâŋm ulitŋunomai. “Pumŋe yuŋe huhuakmâ orotok sâŋm giâk,” yawu sâŋm biwi yâhâp ki otmâek ulitŋunomai otmuâmâ nânŋânomai yawuâk tetewuap. ²⁴Yakât otmâ yuwu sâŋmune nânŋâŋet. Yeŋe yu me ya Anitâŋe sâmu teteâkgât nânŋâm ulitŋunomai. Yanâmâ biwiyeŋaŋe kepeim yuwu nânŋânomai. “Nenŋe Anitâhâlen biwinenŋaŋe kepeim ulitŋumunŋe nânŋâningimap yakât dopŋan teteningiwuap. Yawu. ²⁵Yakât torokatmâ sâŋmune nânŋâŋet. Anitâ ulitŋunomai yanâmâ lohimbi nombotŋaŋe yen mem bâleyekbi ya yeŋgât tosayeŋe pilâyiŋginomai. Yawu otnomai otmuâmâ Himbim

Âwâyeŋaŋe yengât tosa ya gurâ yawuâk pilâyŋgiwuap. ²⁶Yâhâ lohimbi nombotŋaŋe yen mem bâleyekbi yakât nâŋgâm matŋe kâpekyŋginomai. Yawu otnomai yanâmâ Himbim Âwâyeŋaŋe yen gurâ otŋetâ bâlem gap yakât matŋe kâpekyŋgiwuap.” Yawu sâop.

Yesuŋe âlâhât sâtŋât âi miop yakât ki ekyongop.

(Mataio 21:23-27; Luka 20:1-8)

²⁷Yawu sâmu yapâ ari Yerusalem kapiân yâhâ opon kâmbukŋan yâhâwin. Yan yâhâmunŋe hotom uminiwi ya yengât lok kunŋe, otmu Mosehât girem den kâsikum ningiminiwi, otmu Yura nengât papatolipnenŋaŋe Yesuhâlen bam yuwu sâmu âikuwi. ²⁸“Gâŋe oran âlâhât sâtŋât otmâ Anitâhât opon kâmbukŋan yâhâ lohimbi watyehon?”

²⁹Sâŋetâ sâop. “Yeŋe âinohoai gârâmâ nâku âiyongowe. Âiyongomune den matŋe kâpeknihiŋetâmâ nâŋe âlâhât sâtŋât âi yu mem gaman yakât toŋŋe ekyongowom. ³⁰Yakât yuwu sâmune nâŋgâŋet. Yoaneŋe âlâhât sâtŋât otmâ lohimbi toen katyehop? Anitâhât me ondop yengât sâtŋât otmâ âi ya tuhuop? Ya sâŋetâ nâŋgâwe.” Yawu sâop.

³¹Yawu sâmu matŋe kâpekbangine sâmu pâpŋum alahu gulahu otmâ yuwu sâwi. “Nenŋe yuwu mon sânom. “Yoaneŋe âi miop yamâ Anitâŋe âi sâmu waŋmu tuhuop.” Yawu sânom yamâ matŋe yuwu mon sâwuap. “O, yenâmâ girawu otmâ Yoanehât den nâŋgâŋetâ ki bulâŋe olop?” Yawu sâmu nenŋe matŋe girawu sâmu kâpekbanginom? Anulaknom yakâ. ³²Otmu âlâ yuwu mon sânom. “Yâhâmâ lok yengât sâtŋât otmâ âi ya miop.” Yawu sânom yamâ lohimbi dondâŋe “Yoaneŋe Anitâhât poropete manmâ yâkât sâtŋât âi mem manop,” yawu nâŋgâmai yakâ. Yakât otmuâmâ nenŋe yawu sânom yanâmâ lohimbi kinsai yuŋe nâŋgâm nongonomai yakâ.” Yawu nâŋgâwi. ³³Yawu nâŋgâm yuwu sâmu ekuwi. “Yoaneŋe âlâhât sâtŋât âi meminiop ya nen ki nâŋgain.”

Sâŋetâ sâop. “Nâku yawuâk. Nâŋe âlâhât sâtŋât âi yu mem gaman yakât ki ekyongowom.” Yawu sâop.

Wain kalam amboŋahâlen hâmu sâop.

(Mataio 21:33-46; Luka 20:9-19)

12 ¹Yesuŋe den âlâen hâmu yuwu sâmu ekyongop. “Lok pato âlâŋe wain kâmetŋet sâmu nep lok meyeŋop. Meyekmu ari dâmân sâhâm hawamŋum wain kâmetbi. Otmu wain toŋe ya mem mendâreŋetâ gewuapŋât waŋga hâwiwi. Otmu emetyeŋe tuhuwi. Âi ya tuhum tiŋ pilâŋetâ nep ya galemŋunomai sâmu katyekmâ ikŋe âlâengen ari sâp kâlep manop. ²Arim sâp kâlep manmu wain kehetŋe ya puru pato kinmâ hululuŋ sâop. Yawu otmu amboŋaŋe ikŋahât hâruhunihiŋet sâmu hoŋ bawa âlâ yakembâek hâŋgâŋumu takaop. ³Takamu wain galemŋe manbiŋe kum watŋetâ âwurem ariop. ⁴Âwurem arimu yawuâk kalam

amboŋaŋe hoŋ bawa âlâ hângângumu takaop. Hângângumu takamu yâk gurâ yawuâk kum mem âlâlâ tuhuŋetâ âwurem ariop. ⁵Yakât otmâ yawuâk kalam amboŋaŋe hoŋ bawaŋe kalimbuŋe hângângumu takamu kuŋetâ muop. Kuŋetâ mumu kalam amboŋaŋe hoŋ bawalipŋe dondâhâlâk hângânyongomu ariwi ya gurâ kerehâk yongonŋetâ muwi. ⁶Aiop, kalam amboŋaŋe biwiŋaŋe yuwu nâŋgâop. “Nine nanne ombé bisine hângângumune arimu ekmâ yanâmâ ewe katnomai.” Biwiŋaŋe yawu nâŋgâm ikŋe nanŋe hângângumu ariop. ⁷Hângângumu arimu ekmâ yuwu sâwi. “Bâe, yuâmâ patonenŋe ikŋe nanŋaŋe takap. Âwâŋe mumu yan kalam yuâmâ yâkŋe ambokuwuap. Yakât otmâ kumunŋe muâk. Kumunŋe mumu yanâmâ kalam yuâmâ nengât otbuap.” Yawu sâwi. ⁸Yawu sâm kum kekae topŋehen pilâŋetâ iop. Yawu.

⁹Yawu otŋetâ kalam amboŋaŋe taka girawu otbuap? Yâkŋe taka yongomu muŋetâ lok ondop meyekmâ kaweyenŋan katyekmu kinnomai.

¹⁰Yakât topŋe yuwu sâmune nâŋgâŋet. Anitâŋe hângânnohomu gewan. Yakât poropete âlâŋe den yuwu kulemguoŋ ya yeŋe ki mon sâlikum nâŋgâmai?

“Nep lokŋe emet tuhum nak âlâ ekŋetâ bâlemu mem ketetbi. Mem ketetbi ya Anitâŋe lâum kânâŋgâmu kuhupin kârikŋe otmâ kinsap. ¹¹Yâhâ emet tuhuwiŋe ekmâ yuwu nâŋgânomai. “Bâe, yuâmâ patoŋe nâŋgâmu teteap. Ekmunŋe sâtŋe oap.” Yawu nâŋgânomai.” Yawu kulemguoŋ tap.

¹²Yesuŋe den âlâen hâum sâop yuŋe hotom uminiwi ya yeŋgât lok kunŋe otmu bukulipyenŋe yeŋgât topyenŋe miop. Yakât nâŋgâŋetâ biwiyeŋan tâlimu Yesu mem pâi emetŋan katne sâm otbi. Yawu otbi yamâ lohimi dondâ yan kinbiŋe Yesuhât nâŋgâŋetâ yahalop. Yakât otmâ yâk yeŋgât nâŋgâm gorâyiŋgimu pilâm gem ariwi.

Anitâhât pat sâm yu ya katmunŋe tatmap ya waŋnom.

(Mataio 22:15-22; Luka 20:20-26)

¹³Otmu sâp yanâmâ Parisaioŋe Yesuhât nâŋgâŋetâ gemu menduhuakmâ den yuwu sâm hikuwi. “Nenŋe den girawu yaen hâum Yesu âikumunŋe matŋe sâm tâpikguwuap? Matŋe sâm tâpikguwuap otmuâmâ Roma tembe lâu ekyongomunŋe mem pâi emetŋan katŋetâ tatbuap.” Yawu sâm den hikuwi. Yawu otmâ bukulipyenŋe nombotŋe otmu Herotgât âi lok nombotŋe Yesuhât topŋe ekŋetgât hângânyongowi. ¹⁴Hângânyongonŋetâ Yesuhâlen taka yuwu sâm âikuwi. “Bawapi, gâhât topge nanŋain. Gâŋe den imbiâk ki sâmat. Den sâmat yamâ nâŋgâmunŋe bonŋeâk otmap. Otmu lohimiŋe girawu nâŋgâhiihai yakât nâŋgâm ki gorâhiihimap. Gâŋe lok âlâhât nâŋgârâ yahatmu âlâhât nâŋgârâ gemu yawu ki otmat. Otmu manman girawu manmunŋe Anitâŋe nenekmu ârândânŋ otbuap yakât den tâŋ tâŋâk eknongomat. Yakât otmâ wuân me

wuân otnom yakât sârâ nângâne. Roma lok âlâŋe kunnenŋe mansap, kutŋe Sisa sâm, yâhâmâ haoŋmâ ârândân takesi waŋmain. Yawu gârâmâ yawuâk waŋmâ yâhânom me bia? Yakât gâŋe girawu naŋgat? Sârâ nângâne.”

¹⁵ Yawu sâm âikuŋetâ biwiyenŋe ekmâ yuwu sâm ekyongop. “Yeŋe nâhâitŋe sâm tâpikguwuap sâm âinohoai me? Yawu gârâmâ kât nanŋe âlâ mem nihijetâ ekbe.” Yawu sâop.

¹⁶ Yawu sâmu waŋetâ mem tiripyongom yuwu sâop. “Kât nanŋe yu ekŋet. Âlâhât towat kât nanŋe yuân tap? Me âlâhât kutŋe tap?”

Sâmu sâwi. “Roma lok patonenŋe, kutŋe Sisa sâm, yakâ.”

¹⁷ Sâŋetâ sâop. “Sisahât pat sâm yu ya katŋetâ tap otmuâmâ yâk waŋnomai. Yâhâ Anitâhât pat sâm katŋetâ tatmâ yâk waŋnomai.” Yawu sâm ekyongomu nângâŋetâ sâtŋe otmu yahatmâ ariwi.

Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatnenekbuap.

(Mataio 22:23-33; Luka 20:27-40)

¹⁸ Ariŋetâ bukulipyenŋe, kutyenŋe Sarukaio sâm, yaŋe tohowi. Yâkŋe yuwu nângâmai. “Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatnenekbuapgât dop âlâ ki tap. Yakât otmâ mumunŋe pesuk sâmap.” Yawu nângâmai. Yâkŋe yakât topŋe nângânehât Yesuhâlen ari yuwu sâm âikuwi. ¹⁹ “Bawapi, aŋgoân Moseŋe den kulemguop ya yuwu tap.

“Lok âlâŋe imbi âlâ memu naom ki mewangimu lok ya mumbuap.

Mumu imiŋaŋe yâkât kambut ya galemgum yâkât welâmân nimnaom mem ga katyekbuap.”

Moseŋe yawu kulemguop tap. Yakât topŋe sâm eknongohât yuwu sâmunŋe nângâ. ²⁰ Imi ata nombolân yâhâp manbi. Manmâ aŋgoân atayeŋe kunŋaŋe imbi memu imbiŋaŋe naom ki mewangimu inâk manmâ muop. ²¹ Mumu imiŋaŋe atañahât kambut ya mem manmâ yâku in muop. Otmu imiyetŋaŋe kambutyetŋe ya mem manmâ yâku yawuâk naom barahâk muop. ²² Otmu imi ata ya hârokŋe kambutyenŋe yawuâk mem manmâ inâk muwi. Aiop, kambutyenŋe yâku yawuâk muop. ²³ Imi ata nombolân yâhâp ya kerekŋe imbi ya mewi. Gârâmâ sâp pato tetemu Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatnenekbuap yanâmâ imbi yamâ âlâŋe membuap. Yawu sâwi.

²⁴ Sâŋetâ sâop. “Anitâŋe poropetelipŋe otmu lok nombotŋe den ekyongomu kulemguwi yakât topŋe ki naŋgai. Otmu Anitâ ikŋe wâtŋe pato tatbaŋgiap yakât topŋe gurâ ki naŋgai. Yawu gârâmâ yeŋe nângâm hilipgum den yawu yai. ²⁵ Anitâŋe lohimbi mem yahatyekbuap yanâmâ himbimân Anitâhât aŋelolipŋaŋe ki miakmai ya yeŋgât dop otmâ ikŋiâk ikŋiâk mannomai. ²⁶ Yâhâ Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatyekbuap yakât topŋe yuwu sâmune nângâŋet. Nak topŋan kâlâp semu laŋ laŋ sâop ya Moseŋe ekbe sâm gotŋan baop. Gotŋan bamu Anitâŋe yuwu sâm ekuop.

“Nâŋe Awaraham, otmu nanŋe Isaka, otmu seserŋe Yakop yâk yengât kunyeŋe tatmâ gaman.” Yawu sâmu ekumu kulemgup.

²⁷Anitâŋe Mose den ekumu kulemgup yakât topŋeâmâ yuwu. Emelâk nengât tâmbâlipnenŋe manmâ gawi. Otmu yapâ torokatmâ manmâ gaŋetâ gaŋetâ benŋe nen yu mansain yu. Otmu gâmâlâk nengât sen tetem mannomai. Nen kerek nengât kunnenŋe yamâ Anitâ. Topŋe yawu tap. Yamâ yeŋe den ya nâŋgâŋetâ keterakyiŋimbâp.” Yawu sâop.

Mosehât girem den ya girawu yaŋe kun kunŋe oap?

(Mataio 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸Yesuŋe Sarukaio yengât den yawu sâmu purik pilâyŋgimu nâŋgâŋetâ sâtŋe dop. Otmu Mosehât girem den kâsikumu ningiopŋe den ya nâŋgâmâmâ yahatmâ yuwu sâmu âikuop. “Anitâŋe girem den Mose ekumu kulemgup yapâ gâtŋe girawu ya yakât nâŋgârâ yahatsap.”

²⁹Sâmu sâop. “Anitâŋe girem den Mose ekumu kulemgup ya yuwu tap. “Isirae yen ekyongomune nâŋgâŋet. Anitâ ambonenŋe pato yâk ikŋe konok tap. ³⁰Yakât otmâ nenŋe yâkâlen biwi nâŋgân nâŋgânnenŋe kepeim yâk konok mepaenom. Otmu yâkât lau konok lâum hoŋ bawaŋgim yâhânom.”

³¹Otmu den âlâmâ yuwu tap.

“Nenŋahât naŋgaŋgimunŋe yahatmap yakât dopŋeâk bukulipnenŋe yengât nâŋgâmunŋe yahatbuap.”

Den yâhâp yan yuŋeâmâ Anitâŋe den âlâlâ sâop ya hârohâk mem menduhuap.” Yawu sâop.

³²Sâmu sâop. “Bawapi, den bulâŋe sârâ nâŋgâmunŋe ârândâŋ oap. Anitâ ikŋe konok kunnenŋe pato tatmap. Âlâ ki tap. ³³Yakât otmâ nen biwi nâŋgân nâŋgânnenŋe yâkâlen kepeim tem lâuwangim manmâ yâhânom. Yâhâ nenŋahât naŋgaŋgimunŋe yahatmap yakât dopŋeâk buku nombotŋe yengât nâŋgâmunŋe yahatbuap. Yawu gârâmâ Anitâŋe nâŋgâningiâkgât noniŋ bulimakao me âlâlâ ya gâim hotom umain. Yawu otmâ den yâhâp yat yu loŋgâem hotom umunŋe yakât Anitâŋe nâŋgâmu dondâ bâlemap.” Yawu sâop.

³⁴Yawu sâmu Yesuŋe nâŋgâmu ârândâŋ otmu yuwu sâmu ekuop. “Gâŋe Anitâhât topŋe tipŋe naŋgat. Yakât otmâ biwihane yâkâlen kepeim manbuat otmuâmâ tihitge otmâ manman kârikŋahât pat kuhihuwap.” Yawu sâop.

Yawu sâmu nâŋgâŋetâ âlâ kândâkdâ dop. Otmu sâp yapâek Parisaio, Sarukaio otmu bukulipyenŋe Yesuŋe den sâmu tâpikguâkgât ki âikuwi.

Anitâŋe hâŋgângumu gewuap yakât Yesu âikuwi.

(Mataio 22:41-46; Luka 20:41-44)

³⁵Yesuŋe den matŋe yawu purik pilâwâŋgim yuwu sâmu Parisaio âiyongop. “Yengâlen gâtŋeŋe Mosehât girem den kâsikumu yŋgim yuwu

sâmai. “Anitâŋe hânġâŋgumu ge tihitnenġe otbuap yamâ Dawitihât senâmbâ tetewuap.” yawu sâmai. Den yawu tap yamâ nânġâmune bulâŋe oap. Yamâ yeŋe yakât topġe pâpġum mansai. Yakât otmâ yuwu sâmune nânġâŋġet. ³⁶Emelâk Wâtġât mâmâŋahât Heakġe tâmbânenġe Dawiti biwiŋan kioŋmu yuwu sâop.

“Anitâŋe nâhât patone yuwu sâm ekuop. “Ġâŋe nâhât gotnan ga kinmâ nâhât hahit mem kasalipġe yongom mem ge katyekbuat.” Yawu sâop.” ³⁷Den yakât yuwu sâwe. Anitâŋe hânġâŋgumu ġewuap yakât Dawitiŋe yuwu sâop. “Yamâ patone,” sâop. Yawu ġârâmâ yeŋeâmâ “Yâkġe hâmbâi ge galemnongowuap,” sâmai. Den sâmai yamâ Dawitiŋe den sâop ya orop ki lâuaksawot. Yakât nânġâmune keterahâġġât yeŋe eknohoġetâ nânġâwe.” Yawu sâop. Yawu sâm âiyongomu matġe sâne sâm hâum pâpġum pilâwi.

Parisaioŋe orotmeme otbi yawu ki otnom.
(*Mataio 23:1-36; Luka 11:37-54; Luka 20:45-47*)

Hâum pâpġum pilâm ariġetâ lohimbi nombotġaŋe yâkât den nânġâŋġetâ âiloŋgo olop. ³⁸Yawu otmâ den kâsikum yinġim yuwu sâop. “Lohimbi nombotġaŋe nenekġetâ yahalâġġât Mosehât ġirem den kâsikum yinġimaiŋe sâŋgumyeŋe kâkâlep mânunġakmai yaŋe holuŋ holuŋ sâmu yâhâm ġemai. ³⁹Otmu yeŋahât nânġâŋġetâ yahatmu miti emetġan me lohimbi senyeŋan ewanâk tatnehât nânġâmâi. ⁴⁰Yawu otmâ imbi kambut emetyeŋambâ watyekmâ senġe âlâlâyeŋe kombo meyingimai. Yawu otmâ topyeŋe kurihiakmâ lohimbi senyeŋan kinmâ oain sâm oain sâm Anitâ mepaem den kâlep huhumai. Yawu otmai yakât hâmbâi Anitâŋe matġe amokġan yinġimu menomai. Yâk yengât topyeŋe yawu tap yakât otmâ yâkġe biwiyeŋan kioŋmai hât biwiyeŋe galemahom mannomai.”

Imbi kambut âlâŋe nanġe kuriŋ kuriŋ yâhâp kalop.
(*Luka 21:1-4*)

⁴¹Yawu sâm ekyongomu nenġe pereŋ pilâm ba tewetsenġe kondoân katmai yakât gotġan kinbin. Kinmunġe lok iri sikum pato tatyinġiop dondâhâlâkġe yâhâ tewetsenġe mem kondoân katbi. ⁴²Yawu katġetâmâ imbi kambut âlâ senġe âlâlâhât umburuk otmâ manopġe nanġe kuriŋ kuriŋ yâhâp mem yâhâ kalop. ⁴³⁻⁴⁴Yesuŋe ya yekmâ eknongomu nenġe gotġan bamunġe yuwu sâm eknongop. “Lok iri sikumyeŋe pato tatyinġiapġe tewetsenġe nombotġeâk katsai. Yâhâ imbi kambut yuŋeâmâ nanġe kuriŋ kuriŋ yâhâp kârikġe tatbaŋġimap ya bâiŋe katsap. Yakât otmâ Anitâŋe imbi kambut yu ekmu âiloŋgo oap. Yâhâ lok iri sikumyeŋe oropġe tewetsenġe nombotġeâk katsai ya yekmu ki dopġan oap. Yawu.” Yawu sâop.

Kasalipyenaje taka opon kâmbukje huhum itoj galañ menomai yakât Yesuje sâop.

(Mataio 24:1-2; Luka 21:5-6)

13 ¹Yawu sâm tiñ pilâmu opon kâmbukñambâ kionmâ yaehen gewin. Yaehen ge kambenenje kakñambâ olelem opon kâmbukje ekmunje âilongo olop. Yawu otmu bukunenje âlâje yuwu sâm Yesu ekuop. “Pato, yu nânġâ. Opon kâmbukje pato nandoroñe yu ekmunje senje âlâlâ kârikñañak tuhuwi yañe âilongo loñgo oap. Yakât ġâñe ekdâ girawu oap?” Yawu sâop.

²Sâmu sâop. “Opon kâmbukje yu ekñetâ âilongo loñgo oap yuâmâ hâmbâi kasalipyenaje taka huhum itoj galañ mem senje âlâlâ kâlehen tap yu mem ihilâk mahilâk tuhunomai.” Yawu sâop.

Umatje topñe topñe teteyiñgiwuap yakât Yesuje sâop.

(Mataio 24:3-14; Luka 21:7-19)

³Yawu sâm eknongomu ya pilâm pumñe âlâ, kutñe Oliwa sâm, yan gem yâhâwin. Yan yâhâ tatmâ opon kâmbukje yamâ turembe nombotgen kinsap ġârâmâ ya ekmâ yakât den alahuwin. ⁴Den alahum pilâm Petoro, Yakowo, Yoane otmu Anderea yâkñe Yesu orop pereñ pilâm ba kinmâ yuwu sâm âikuwi. “ġâñe opon kâmbukñahât den eknongoat yakât bonñe sâp girawuân tetewuap? Otmu tetewe sâm otbuap yan wuân kulem tetemu ekmâ nânġâmunñe keterakningiwuap?” Yawu sâm âikuwi.

⁵⁻⁶Sâñetâ sâop. “Lok nombotñaje taka den perâkñe yuwu sâm kâityongonomai. “Nâmâ Anitâñe hânġânnohomu ge mansan.” Yawu sâñetâ lohimbî dondâñe denyenje nânġâñetâ bulâñe otmu yâk yengâlen torokatnomai. Yakât otmâ engatyenjan ġeñetâ loholemailhât biwiyenje galemġum mannomai. ⁷Otmu sâp yan kapam gotyenjan me kâlepñehen, me wosapâ wosapâ tetewuap yakât nânġâm ki gorâyîñgiwuap. Yawu tetemu yanâmâ “Anitâñe emelâk sâm kalop yakât bulâñe teteap,” yawu nânġânomai. Otmu kapam topñe topñe tetemu yan yeñe nâhâitñe “ġetek âwurem ġewomap,” yawu ki nânġânomai. ⁸Anġoân lohimbî hânñan kulemñan mansai dondâhâlâkñe kasa orañġim ahonomai. Otmu mososoñ hânñan kulemñan mososoñ awawî ġuwawî membuap. Otmu po pato tetewuap. Yawu tetemu umatñe topñe topñe teteyiñgiwuap yakât den âlâen hâum sâmune nânġâñet. Imbilipyenaje naom mene sâm otmai yan naomñe hâliliakmâ tatmu hâhiwin kakñan kinmai. Yawu otmâ naom ya kionmu yanâmâ hâkyenje sânduk sâmap. Yakât dopñeâk umatñe topñe topñe teteyiñgiwuap yakât kakñanâmâ âwurem ġewom.

⁹Yeñe ġalem tiñ tiñ orañġim mannomai. Mitihât kasañaje nâhât den pat âlepñe nânġâñetâ ġemu bet pilâm yen hakyenjan sâm den âiân katyeknomai. Otmu yeñe miti emetñan yâhâ nâhât den pat

sâm ekyongonjetâ nângânetâ ki bulâje otmu yongom mem âlâlâ tuhuyeknomai. Mem âlâlâ tuhuyekmâ yan meyekmâ lok kunlipyenaje den sâm hâreyinginetgât yâk yengât senyenjan katyeknetâ kinnomai. Yâk yengât senyenjan kinmâ nâhât den pat âlepje sâm tetem ekyongonomai. ¹⁰Nâhât den pat yu lohimbî hânjan kulemjan manmaije nângânetgât yeje mem sâliwahom ari ekyongonomai ya Anitâje sâm kalop. ¹¹Otmu ekyongonjetâ lok nombotjanje den ya nângânetâ ki bulâje otmu yen meyekmâ den âiân katyekmâ âi pâi tuhuyeknomai. Yawu otyinginetâ “Den mâtâpje girawu watmâ sâm ekyongomonje nângânetâ keterakyingiwuap,” yawu nângâm ki gorâyingiwuap. Sâp yanâmâ Awonnenjanje ikje Wâtgât mâmânahât Heak hângângumu ge den âlâlâ nângân nângânyenjan katmu nâhât den pat âlepje sâm kusânmâ ekyongonomai. ¹²Otmu sâp yan umatje topje topje teteyingiwuap yakât yuwu sâmune nângânet. Imi ata yehâhâk ahom hionaknomai. Yawu otmâ dâiakmâ lok kunlipyenje yengâlen ari den âiân karaknomai. Yawu oranginetâ kunlipyenaje mem âlâlâ tuhuyekmâ yongonjetâ munomai. Otmu âwâ nan yâkje gurâ yawuâk oranginetâ yongonjetâ munomai. ¹³Yakât torokatmâ yuwu sâwe. Yeje nâ orop biwinenjanje kepeiakmâ konohâk otmu mannomai. Yakât otmâ nâ mem âlâlâ tuhuneknetâ hâhiwin nângâman yakât dopjeâk yen gurâ hâhiwin yinginomai. Hâhiwin yinginetâ yanâmâ hâkyenje ki biuk sâwuap. Yeje kârihem kinmâ ki betnohonomai yanâmâ Anitâje meyekmâ manman kârikjan katyekmu mannomai.” Yawu sâop.

Yerusalem kapi itit kiom tuhujetâ kâwurumjanjak kinbuap.

(Mataio 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴Otmu torokatmâ yuwu sâop. “Emelâk emet inânjan poropete âlâje den yuwu kulenguop.

“Kasalipyenaje opon kâmbukjan yâhâm orotmeme bâleje topje topje otnomai. Yawu otjetâ yekmâ Yuraia hânân kapi tatmâ arap ya ambolipjanje pilâm iton galañ otmâ hewuknehen ari misinguraknomai.” Yawu kulenguop.

Den kulenguop yu biwiyenjan katmâ nângâm mannomai. Yawu mannomai gârâmâ kasalipyenaje otjetâ bâlewuap ya ekmâ yawuya otmâ yan hilipyongomaihât yahatmâ iton galañ otmâ hewuknehen ari misinguraknomai. ¹⁵Otmu Yerusalem kapi ambolipjanje gurâ yawuâk sururuk sâm ari misinguraknomai. Yawu otmâ emetyenjan âwurem ari itâ pareje miakne sâm yakât ki nângânomai. ¹⁶Otmu lohimbî nep tuhuakmâ mannomaije âwurem taka emetyenjan iri sikumyeje miaknehât ki nângânomai. Yekmâ yapâek hewuknehen ari misinguraknomai. ¹⁷Sâp yanâmâ imbi tepdâ umat karat mannomai otmu ñanja hewâk hewâhâk mem hikakmâ manjetâ wâtyenje ki tiñ tiñ sâwuap yanje hiliwahomaihât

yeŋe Anitâ ulitgunomai. ¹⁸Otmu kasalipyenŋe to yambu sâpŋan takamai sâm Anitâ yawuâk ulitgunomai.

¹⁹Kasalipyenŋenŋe takanomai yanâmâ umatŋe pato nandoronŋe kakyenŋan yâhâwuap. Kândikum Anitânŋe lohimbi katyelehop yapâek umatŋe yan yuwuya âlâ ki teteop. Yawu gârâmâ umatŋe kakyenŋan yâhâwuap yukât kakŋan yuwuya âlâ ki tetewuap. ²⁰Anitânŋe ikŋe lohimbilipŋe kerek hiliwahom metemaihât sâp ya mem tâlâwâk tuhuwuapgât sâm kalop. Yâhâ ki sâm kalop mâne lohimbi hârok muŋetâ hâmeyenŋe ki kinbuapgât dop tetembâp.

²¹Otmu lok nombotŋenŋe nâhât yuwu sâm yen kâityongonomai. “Anitânŋe Yesu hânŋângumu âwurem ge tihitnenŋe otbuap sâop yamâ emelâk hânŋângumu endaken ge mansap, me wosaken me wosaken ge mansap,” sâm ekyongonŋetâ yâk yenŋât den ya ki nânŋânomai. ²²Sâp yanâmâ lok perâkŋe nombotŋenŋe topyenŋe kurihiakmâ oain sâm oain sâm otmâ yuwu sâm ekyongonomai. “Nâ galemeyenŋe manbehât Anitânŋe âi sâm nihim hânŋânnohomu ge mansan.” Yawu sâm nâhât lohimbi bulânŋe yaŋe yâk yenŋâlen torokatŋetgât kulem topŋe topŋe menomai. Yawu otŋetâ yekmâ betyŋgim mannomai. ²³Yawu gârâmâ yâkŋe enŋatyenŋan geŋetâ lohotŋe otmaihât emet inânŋan den ekyongoan yu biwiyenŋan katmâ galem oranŋinomai.

Yesuŋe âwurem gewuap yanâmâ anjelolipŋenŋe meneneknomai.

(Mataio 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴Umatŋe topŋe topŋe tetewuap yanâmâ hilâmŋât emetsenŋe otmu omoŋgât emetsenŋe yamâ bok sâmu omoŋ sahakbuap. ²⁵Omoŋ sahakmu pitu yaŋe himbimâmbâ pek sâm genomai. ²⁶Yawu otmu yanâmâ Anitânŋe yâhâpŋe hânŋânnohomu elem kulewoŋboŋ kakŋambâ gemune kulem âlâlâ tetewuap yan wâtne pato tetemu ekŋetâ ae seŋ seŋ otbuap. ²⁷Sâp yanâmâ anjelolipne hânŋânnyongomune emetsenŋe gahanŋehen geheŋehen hân ewun embun nâhât pat manmâ arai ya kerehâk mem menduhuyeknomai.

Bândup baiako yakât dop

(Mataio 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸Sâp yan âwurem gewom yakât nânŋânŋetâ keterahâkŋât den âlâen hâum sâwe. Nenâmâ bândup baiako ya huhuakmu ekmâ yanâmâ “Emet kinbe sâm oap,” sâmain. ²⁹Yakât dopŋeâk hâmbâi den yan yukât bulânŋe tetemu ekmâ yuwu sânomai. “Âo, yu Yesuŋe emet inânŋan den eknongop yakât bulânŋe tetemu eksain.” Yawu sânomai. ³⁰Otmu den yan yuâmâ lohimbi âun yu mansai ki muŋetâek bulânŋe tetewuap. Yakât yuwu sâwe. Den yan yukât bulânŋe bulânŋanâk tetewuap. ³¹Yâhâ hân himbim pitu âlâlâ emelâk Anitânŋe kalop ya biatmâ metewuap. Yawu gârâmâ nâhât den yamâ ki biatbuap. Yamâ tat tat kârikŋe tatmâ yâhâmbisâp.

Yesuje âwurem gewuap sâp ya ki nanğain.

(Mataio 24:36-44; Luka 17:26-30,34-36)

³²Sâp pato tetewuap yakât yuwu sâmunne nânğâñet. Sâp gewom lohimbî kerekñe yakât ki nanğai. Otmu aņelo himbimân tatmai yâkñe gurâ yawuâk ki nanğai. Otmu ninak gurâ ki nanğan. Awoņne himbim amboņe iķñahâk nanğap. ³³Sâp girawuân me girawuân âwurem gewom yakât ki nanğai. Yakât otmâ biwi pâlâmñe manmaihât den âlâen hâum yuwu sâmunne nânğâñet. ³⁴Lok kutdâ âlâñe emetñe pilâm kapi kâllepñehen ari tipñe manmâ âwurem tohowuap. Yawu gârâmâ ariwe sâm otmâ âi loklipñe âi sâm yingim yuwu sâm ekyongowuap. “Âi sâm yingian yu tiñâk mem menomai.” Yawu sâm lok âlâ mem “Hânği yukât galem kin,” sâm katmâ ariwuap. ³⁵⁻³⁶Katmâ arimu yâkñe galem kinbuap gârâmâ lok kutdâñe sâp girawuân âwurem takawuap ya ki nanğap. Omoņ derep kâmbukñan, me emet eņgatñe nânğâmu yan, me emetsâpñe, me sâp girawuân me girawuân takawuap ya ki nanğap. Yakât otmâ yâkñe sen galemâk otmâ manbuap. Yâhâ yakât dopñeâk nâñe sâp girawuân taka yen meyekbom ya ki nanğai. Yakât otmâ biwi golâek manmâ âi sâm yingiwani ya tiñâk mem mannomai. ³⁷Yâhâ den yan yuâmâ yeņğâlâk ki yan. Yen otmu hâmbâi lohimbî tetem mannomaiñe biwi nânğân nânğânyeñe nâhâlen kepeim mannomai kerek yeņğât yan.” Yawu sâop.

Yesu muâkgât den sâm hikuwi.

(Mataio 26:1-5; Luka 22:1-2; Yoane 11:45-53)

14 ¹Otmu Tihit tihit hombaņ ya tâlâhuop. Otmu hombaņ yakât kutñe âlâmâ “Natik Hombaņ” yawu sâmain. Hombaņ ya tâlâhumu yanâmâ hotom uwi ya yeņğât kunlipyeñe otmu Mosehât girem den kâsikum ningiminiwiñe menduhuakmâ Yesu kumunñe mumbuap sâm yakât den hikuwi. ²Yawu otmâ benñe yuwu sâm alahuwi. “Yuâmâ Tihit tihit Hombaņ otbuap. Yakât otmâ halihu lohimbî dondâñe taka menduhuaknomai. Yawu gârâmâ sâp yan nenñe Yesu mem pâi emetñan katmunñe tatmu lohimbîñe eknomai yanâmâ kuk pato tetewuap. Yawu otmunñe kuk pato tetemapgât yok pilâm in yawu mem kumunñe mumbuap. Yawu sâm den hikuwi.

Yesuhât kunñan imbi âlâñe to kukñe orop mem motelemu giop.

(Mataio 26:6-13; Yoane 12:1-8)

³Otmu Yesuje menenekmu Betani kapiân yan yâhâwin. Yan yâhâ lok âlâ, kutñe Simon sâm, hâk bâle tetewañgimu manminiop ya heņgeņguop yâkât emelan yâhâ orowâk tatmâ sot newin. Sot nem tatmunñe imbi âlâñe to kukñe suk sukñe âlâ, hâmeñe yahat yahatñe ya mem emelan tatbinân gaop. Ga maņguñe mem hindâm Yesuhât kunñan motelemu

giop. ⁴Motelemu gemu lok nombotŋaje ekŋetâ bâlemu yuwu sâwi. “Wongât to kukŋe suk sukŋe yu imbiâk mem motelemu kunŋan giap. Ya ekmunŋe ki ârândâŋ oap. ⁵Nenŋe to yu âlepŋe mem arimunŋe lok nombotŋaje 1,000 kina yawuyane puluhunetâ yakât hâmeŋe mem ari lohimbî umburuk mansai yawu ya tânyongombâingât dop.” Yawu sâwi. Yawu sâmi imbi ya ekmâ sâwi.

⁶Ekmâ sâŋetâ Yesuŋe nânŋâmû ki ârândâŋ otmu yuwu sâmi ekyongop. “Kâmbukŋe. Pilâŋet. Imbi yuŋeâmâ kulem oap yukât nânŋe nânŋâmune âiloŋgo oap. Yakât yuwu sâmi nânŋâŋet. ⁷Lok umburuk mansai yamâ sâp kâlep manŋetâ tânyongonomaihât dop tap. Yâhâ nâmâ sâp kâlep ki otmuâk pilâyekbom. ⁸Nâmâ mumune lâmân hannohonomai yakât mâtâp menihim imbi yuŋe to kukŋe suk sukŋe ya motelemu kunnan giap. ⁹Yakât yuwu sâmi nânŋâŋet. Nâhât den pat âlepŋe yu hânŋan kulemŋan ari ekyongonomai. Otmu imbi yuŋe kulem otnihiap yukât den pat ya gurâ yawuâk ekyongonetâ nânŋânomai.” Yawu sâop.

Yurasine Yesu betŋehen kioŋbuappât sâop.

(Mataio 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰Otmu sâp yan Yesuhât hoŋ bawalipŋe kâiân yâhâp manbin. Gârâmâ bukunenŋe âlâ kutŋe Yurasi sâmi, yâkŋe hotom uminiwi yengât kunlipyene yengâlen ariop. Ari Yesu menomai yakât hâmeŋe membuap yakât ekyongop. ¹¹Ekyongomu nânŋâm herone otmâ hâmeŋe waŋnomai yakât ekuwi. Otmu girawu tuhum yok pilâm meŋetâ lohimbine ki eknomai yakât nânŋâm manop.

Yesuŋe hoŋ bawalipŋe orop sot newi.

(Mataio 26:17-25; Luka 22:7-14,21-23; Yoane 13:21-30)

¹²Otmu emet haŋ sâmi nenŋe yuwu sâmi Yesu âikuwin. “Natik Hombaŋ tâlâhuap. Yakât otmâ hândâhân lama nanŋe âlâ gâim katmunŋe mem Anitâhât hotom unomai. Yawu gârâmâ emet wosan ari sot umunŋe orowâk nenom?” Yawu sâwin.

¹³Yawu sâmi âikumunŋe Yesuŋe bukuyâhâtnenŋe yâhâp yuwu sâmi hânŋânyotgop. “Yerusalem kapiân yâhâmutâ hoŋ bawa lok âlâ âsâpŋe lâuakmu ekdomawot. ¹⁴Lok ya ekmâ betŋan watmâ ari emet âlâen yâhâmi ekmâ yan yâhâromawot. Yâhâmâmâ emet yakât amone yuwu sâmi ekuromawot. “Nengât bawapinenŋane yuwu yap. “Nânŋe hoŋ bawalipne meyekmune emet yukât biwiŋe âlâen tatmâ sot um nenom yakât otmâ emet biwiŋe ya tiripnotgorâ ekde.” Yawu sâmi ekuromawot. ¹⁵Yawu sâmi ekumutâ lok yane dâiyelekmâ emet biwiŋe âlâ mem hengenŋunetâ tap ya tiripyotgowuap. Tiripyotgomu yanâmâ senŋe âlâlâ mem dinŋan tuhuromawot.” Yawu sâmi hânŋânyotgomu yâhâowot. ¹⁶Yâhâ Yesuŋe den ekyotgop ya watmâ senŋe âlâlâ mem dinŋan tuhuowot.

¹⁷Mem dinjan tuhumutâ emetsâpne otmu yan Yesuŋe menenekmu emelan yâhâ sot newin. ¹⁸Nem tatmunŋe Yesuŋe yuwu sâop. “Sâmunne nâŋgâŋjet. Yeŋe nâ orop manmâ lau konok nem buku oraŋgim manmain. Yamâ yengâlebâ lok âlâŋe betnehen kioŋmâ kasalipne yengât bâtyeŋan mem katnekuap.” Yawu sâop.

¹⁹Yawu sâmu nâŋgâmunŋe biwinenŋe umatŋe otmu yakât topŋe nâŋgâne sâm nenŋe ikŋiâk ikŋiâk yuwu sâm âikuwin. “Gâŋe nâhât yat me âlâhât yat?”

²⁰⁻²¹Yawu sâm âikumunŋe yuwu sâm eknongop. “Anitâŋe sâmu kulemuwi yakât bonŋe nâhâlen tetemu nohoŋetâ mumbom yakât sâp tâlâhuap. Yakât otmuâmâ yengâlen gâtŋe âlâŋe oto konohân nâ orop sot nendomait yâkŋe yawu otnihiwuap. Yawu otnihiwuap yakât matŋe hâmbâi umatŋe dondâ membuap. Yakât otmuâmâ mâmâŋaŋe ki mem ga katbâp yamâ mem ga kalop yawu nangan.” Yawu sâop.

Natik newi.

(Mataio 26:26-30; Luka 22:15-20; 1 Korinti 11:23-25)

²²Otmu sot nem tatbin yan Yesuŋe baŋga mem Anitâ mepaem motokmâ ningim yuwu sâm eknongop. “Yu mem neŋet. Yuâmâ nâhât sunumne yawu oap.” Yawu sâm mem ningimu newin.

²³Ningimu nemunŋe yaŋak wain to mem Anitâ yâhâpŋe mepaem gâim ningimu newin. ²⁴Ya mem nemunŋe yuwu sâm eknongop. “Wain to yuâmâ nâhât hepne yawu oap. Gârâmâ nohoŋetâ hepne gemu mumbom Anitâŋe nâhât den sâm kalop yakât bulâŋe tâŋ tâŋâk tetewuap. Yawu otmu lohimbî kerek yengât tosayeŋe Anitâŋe pilâyŋgiwuapgât mâtâp tetem heŋgeŋguwuap. ²⁵Nâ sâp yiwereŋe wain to yu yen orowâk ki nem yâhâwom. Yawu gârâmâ yu nemunŋe ki pesuk yap. Hâmbâi Anitâŋe âlâkuâk hâŋgânnohomu âwurem gewom yanâmâ yen orowâk nem yâhânom.” ²⁶Yawu sâm tiŋ pilâmu yapâ yahatmâ Anitâ mepaem kiki mewangim ya pilâm Oliwa pumŋan yâhâwin.

Petoroŋe betbaŋgiwuap yakât Yesuŋe sâop.

(Mataio 26:31-35; Luka 22:31-34; Yoane 13:36-38)

²⁷Mâtâwân yâhâm tatmunŋe yuwu sâm eknongop. “Anitâŋe emet inânŋan poropete âlâ den ekumu kulemuŋop ya yuwu tap.

“Nâŋe sâmunne lama yengât amboyeŋe ya kuŋetâ mumbuap. Otmu yâk watmâ manmai ya hârok gem tiok taok otmâ arim kinnomai.” Yawu kulemuŋop tap.

Den yakât bonŋe yu tetewe sâm oap. Yakât otmâ kasalipnaŋe taka menekŋetâ yen kerekŋe kiŋgityeŋahât otmâ gem tiok taok otmâ arinomai. ²⁸Menekmâ ari nohoŋetâ mumbom yamâ benŋe mumuŋambâ yahatbom. Mumuŋambâ yahatmâ Galilaia hânân ari mambotyŋgim tatmune yen aksihâk ariŋetâ menduhuaknom.” Yawu sâop.

²⁹Yawu sâmu Petoroŋe matŋe yuwu purik pilâwaŋgiop. “Gâhât kasa takanomai yan yâkŋeâmâ kiŋgityeŋahât otmâ arinomai. Yâhâ nâmâ bia, nâ ki pilâhekmâ ariwomgât nanŋan.” Yawu sâop.

³⁰Sâmu sâop. “Nanŋat. Gâŋe omoŋ yukâlâk nâhât “Ki nânŋâwaŋgian,” sâuwat. Yawu sârâ kalimbuŋe otbuap yan gokorok yâhâpŋe isewuap.” Yawu sâop.

³¹Yawu sâmu kârikŋe otmâ yuwu sâop. “Nâmâ gâ orowâk tatdom. Yawu tetehihimu nâŋe gâ ki pilâhekmâ ariwom. Me kiŋgitnahât gurâ ki otbom. Nâŋe gâhât topgahât âinohoŋetâ ki kurihiwom. Me gohone sâm otnomai yanâmâ nâ orowâk tatmutŋe notgonomai.” Yawu sâop. Yawu sâmu nenŋe gurâ yâkŋe sâop yawuâk sâwin.

Yesuŋe Oliwa pumŋan yâhâ âwâŋe ulitguop.

(Mataio 26:36-46; Luka 22:39-46)

³²Ari kapi âlâ, kutŋe Gesemane sâm, yan ariwin. Yan ari Yesuŋe yuwu sâm eknongop. “Yen yuân tatŋetâ nâŋe awoŋ orop ba den tipiŋe alahure.” Yawu sâmu yan ge tatbin.

³³Yan ge tatmunŋe Petoro, Yakowo, Yoane meyekmu yeŋiâk bawi. Ba kinmâ umatŋe tetewaŋgiwe sâm olop yakât nânŋgâmu biwiŋaŋe umatŋe otmu yuwu sâm ekyongop. ³⁴“Yen yuân galem tatŋet. Hâkne biuk sâmu biwine umatŋe dondâ oap.” Yawu sâm ekyongop.

³⁵Yawu sâm katyekmâ pereŋ pilâm ge pare im Anitâŋe nânŋgâmu umatŋe ya pesuk sâwaŋgiâkgât yuwu sâm ulitguop. ³⁶“O Awoŋ, gâmâ yu me ya otbe sâm ki hâum pâpŋumat. Umatŋe yu tetenihiwe sâm oap ya nânŋgârâ ki teteâkgât nanŋan. Yawu gârâmâ nâhât ombe watmâ ki otbuat. Gike ombeheâk watmâ otbuat.” Yawu sâop.

³⁷Yawu sâm yahatmâ âwurem ba yekmu aman pâlâmŋe iŋetâ mândeyekmâ Petoro yuwu sâm ekuop. “Simon, aman pâlâmŋe im tat yukâ. Nâ yiwerenŋe pilâyekboman. Yakât pâlâmŋe ki ot.” ³⁸Yawu sâm ekum benŋe yuwu sâop. “Biwiyeŋeâmâ hewewenŋe oap. Yâhâ wâtyeŋeâmâ houŋ sâmu aman iai. Yen lohotŋe otmâ pilânekmaiŋhât golâek tatmâ Anitâ ulitguŋet.” Yawu sâop.

³⁹Yawu sâm ekyongom benŋe pereŋ pilâm ba kinmâ aŋgoân sâop yawuâk sâm Anitâ ulitguop. ⁴⁰Ulitgum pesuk pilâm âwurem ba hoŋ bawalipŋe yeksan mâne aman pâlâmŋe iwi. Yawu iŋetâ mândeyehop. Mândeyekmu yahatmâ aŋulakmâ den biaek otbi.

⁴¹Yawu otŋetâ benŋe kalimbuŋe pereŋ pilâm ba Anitâ ulitguop. Ulitgum pesuk pilâm âwurem ba mândeyekmâ yawu sâm ekyongop. “Bâe, yen nanŋai me? Wongât aman pâlâmŋe im tai. Emelâk Anitâŋe yu otbomgât hânŋânnohomu gewan. Yakât topŋe teteâkgât kasalipnaŋe menekmâ ari hilipnohomomai yakât sâp tâlâhuap. ⁴²Bâiŋ, yen yahatmâ enda yekŋet. Nâhât den halop alahum kinsai. Gârâmâ yeŋgâlen gâtŋe betnehen kionsapŋe taka kinsap. Yakât yahatŋetâ ba yekne.” Yawu sâop.

Yesu mewi.*(Mataio 26:47-56; Luka 22:47-53; Yoane 18:3-12)*

⁴³Yawu sâ m eknongomu yanâk hotom uminiwi ya yengât kunlipyeŋe otmu Mosehât girem den kâsikum ningiminiwi otmu Yura nengât papatolipnenŋaje lok sesengâlâk hânġânyongonjetâ bukunenŋe Yurasiŋe dâiyekmu Yesu mene sâ m takawi. Takaŋjetâ nen orop ahomaingât nânġâm kapamġât wahap miakmâek takawi. ⁴⁴Lok takawi ya Yurasiŋe kulem girawu otmu menomai yakât yuwu sâ m ekyongop. “Yesu parahumune ekmâ yanâk ga mem arinomai.” Yawu sâ m ekyongom dâiyekmu takawi.

⁴⁵Gotnenŋan takamâmâ kasa ya kinjetâ Yurasiŋe Yesu gotŋan ga parahum yuwu sâop. “O, patone, mandâ manman.” ⁴⁶Yawu sâ m parahumu yanâk ga Yesu mewi. ⁴⁷Meŋjetâ kinmu yanâk nengâlen ġâtŋe âlâŋe yahatmâ tewetŋe mem hotom uminiwi ya yengât kunyeŋahât hoŋ bawaŋe ya ândâpŋe nombot ya topŋambâek kârâm hâreop. ⁴⁸Kârâm hâremu Yesuŋe yuwu sâ m âiyongop. “Yen unam tewet otmu kapamġât sâtŋe metŋe âlâlâ mem takai. Yeŋe nâhât lok bâleŋe sâ m menekne sâ m takai me? Me lok bâleŋe âlâ kune sâ m takai? Ya ekmune bâleap. ⁴⁹Hilâm ârândânġ nâmâ Anitâhât opon kâmbukŋan yâhâ den kâsikum yingim gaman. Yan bân menekbâi yamâ emet inânŋan Anitâŋe poropeteliŋe den ekyongomu kulemguwi yakât bulâŋe yu teteap.” Yawu sâop.

⁵⁰Yawu sâmu ekmunŋe hâknenŋe biuk sâmu yahatmâ tiok taok otmâ arim kinbin.

⁵¹Tiok taok otmâ arim kinmunŋe yanâmâ lok sihan âlâ sâŋgum kaok latmâ kinopŋe betyeŋehen ariop. ⁵²Betyeŋehen arimu ekmâ mem hilipgum sâŋgumŋeâk mem kon pilâŋjetâ hâk barak yahatmâ sururuk sâ m ariop.

Yesu muâġgât den hakŋan sâwi.*(Mataio 26:57-68; Luka 22:54-55,63-71; Yoane 18:13-14,19-24)*

⁵³⁻⁵⁴Nenâmâ kerehâk kiŋġitnenŋahât otmâ gem tiok taok otmâ arim kinmunŋe Petoroŋe ikŋiâk betyeŋehen tihâk ariop. Otmu hotom uminiwi ya yengât kunyeŋe yâkât emelan Yesu mem ariwi. Mem ariwi sâp yan hotom uminiwi ya yengât lok kunlipyeŋe otmu Yura lok nengât kunlipnenŋe otmu Mosehât girem den kâsikum ningiminiwi ya kerekŋe emet yan yâhâ menduhuakmâ kinbi. Yan yâhâ menduhuakjetâ tembe lâu emet yakât galem kinbiŋe kâlâp uŋjetâ semu nânġâm ikaiakmâ tatbi. Yawu otmâ tatjetâ Petoroŋe yâk yengât hohetyeŋan ba kâlâp nânġâm ikaiakmâ talop.

⁵⁵⁻⁵⁶Otmu emet yan yâhâ menduhuakbiŋe girawu tuhumunŋe muâġgât nânġâm den golâ topŋe topŋe gahaem hakŋan sâwi. Yawu otmâ lok

dondânje den girawuân hâum sânetâ kunlipyeŋaje nâŋgânetâ ârândân otbuap yakât pâpguwi. Den sâm ariwi yaŋe ki lâuahop.

⁵⁷Yâhâ lok nombotŋaje yahatmâ yuwu sâm hakŋan sâwi. ⁵⁸“Lok yuŋeâmâ den âlâ yuwu sâmu nâŋgâwin. “Opon kâmbukŋe emelâk tuhuwi yuâmâ nâ niniâk liakum yâhâpŋe hilâm kalimbu kâlehen tumu maŋguwom. Lok âlâ me âlâŋe ki tânnohowuap.” Yawu sâop.” Yawu nâŋgâm tâpikgum hakŋan sâwi. ⁵⁹Otmu den sâwi yaŋe gurâ ki lâuahop.

⁶⁰Otmu hotom uminiwi ya yeŋgât kunyeŋaje yahatmâ kinmâ Yesu yuwu sâm ekuop. “Gâ wongât otmâ den âlâlâ âihohomunŋe yakât matŋe ki kâpeksat? Yawu otdâ ekmunŋe ki ârândân oap.” Yawu sâop.

⁶¹Yawu sâmu benŋe Yesuŋe olotoŋâk kinop. Olotoŋâk kinmu witgum âikuop. “Bâiŋ, witgumâk âihohowe. Gâ Anitâŋe ikŋe nanŋe bulâŋe ya hâŋgângohomu ge yu mansat me bia? Sârâ nâŋgâne.” Yawu sâop.

⁶²Sâmu sâop. “Yu yat yakâ. Nâmâ Anitâŋe hâŋgânnohomu gewan. Yawu gârâmâ hâmbâi Anitâŋe wâtŋe nihim âlâkuâk hâŋgânnohomu elem kulewoŋboŋ kakŋambâ âwurem ge yeŋgât kunyeŋe tatmâ yâhâmbisâm. Sâp yan Anitâhât wâtŋe ya nâhâlen tetemu eknomai.” Yawu sâop.

⁶³Yawu sâmu den ya nâŋgâmu bâlemu yahatmâ ikŋe sâŋgum mem duhatmâ bukulipŋe yuwu sâm ekyongop. “Bâiŋ, den kâmbukŋe hâlilipe sâmu nâŋgâmunŋe pesuk yap. ⁶⁴Ikŋahât nâŋgâmu yahatmu Anitâhât kawenjan kinbe sâm oap. Yakât otmâ girawu tuhunomgât naŋgai?” Yawu sâm âiyongop.

Âiyongomu den yakât alahu gulahu otŋetâ biwiyenŋe konohâk otmu yuwu sâwi. “Bâiŋ, yu otmu bâleapgât muâkgât naŋgain.” Yawu sâm hârewaŋgiwi.

⁶⁵Sâmu hârewaŋgim nombotŋaje yahatmâ tâpguwi. Tâpŋum gâtŋaje sâŋgum âlâ mem senŋe sâhâm kâtâpŋuŋetâ kinop. Senŋe sâhâm kâtâpŋum ândâpŋe huhuwi. Ândâpŋe huhum nombotŋaje yuwu sâmu âikuwi. “Bâiŋ, ândâpŋe âlâŋe huhuap? Yakât sârâ nâŋgâne.” Yawu otŋetâ pesuk sâmu tembe lâu emet yakât galem kinbiŋe kum me âlâlâ tuhuwi.

Petoroŋe Yesu betbaŋgiop

(Mataio 26:69-75; Luka 22:56-62; Yoane 18:15-18,25-27)

⁶⁶Yawu otbaŋgiŋetâ Petoro yâhâmâ yawuâk kâlâp nâŋgâm ikaiakmâ talop. ⁶⁷Tatmâ yanâk hotom uminiwi ya yeŋgât lok kunyeŋahât hoŋ bawa imbi âlâŋe towatŋe ekmâ yuwu sâm ekuop. “Âe, gâmâ Yesu Nasaret amboŋe orop manŋetâ yekman.” Yawu sâm ekuop.

⁶⁸Yawu sâmu nâŋgâm kurihiakmâ yuwu sâop. “Âe, gâŋe den yakât ki naŋgan. Gâŋe den yat yakât topŋe ki nâŋgâm heŋgeŋguan.” Yawu sâmu yahatmâ pilâyekmâ endunâken ba kinmu yanâk gokorok isiop.

⁶⁹Gokorok isemu imbi yaŋe yâhâpŋe ekmâ lok yan kinbi ya yuwu sâmu ekyongop. “Wâe, lok yuâmâ Yesu bukulipŋe orop manŋetâ yekman.”

⁷⁰Yawu sâmu Petoroŋe yâhâpŋe kurihiahop.

Kurihiakmu sâp kâlep ki otmuâk yan kinbiŋe Petoro towatŋe ekmâ yuwu sâwi. “Wongât kurihiaksat? Gâhât towatge gekmâ nanŋain. Bulâŋanâk gâmâ Galilaia amboŋe.” Yawu sâm ekuwi.

⁷¹ Yawu sâm ekuŋetâ kurihiakmâ yuwu sâop. “Bâiŋ, yuwu sâmune nânŋâŋet. Nâ Anitâhât senŋan kinmâ den membom otmuâmâ yâkŋe matŋe nihiwuap. Lok yai yakât nâŋe bulâŋanâk ki nânŋâwanŋian.” Yawu sâop.

⁷² Yawu yan mâne yanâk gokorok yâhâpŋe isiop. Gokorok isian mâne Yesuŋe emet inânŋan den ekuop ya nânŋâmu teteop. “Gâŋe nâhât “ki nânŋâwanŋian” sârâ kalimbuŋe otbuap yan gokorok yâhâpŋe isewuap.” Yawu sâop ya nânŋâmu tetemu isiop.

Yesu mem Pilatohâlen ariwi.

(Mataio 27:1-2,11-14; Luka 23:1-5; Yoane 18:28-38)

15 ¹ Otmu emet haŋ sâmu yan hotom uminiwi ya yengât kunlipyeŋe, Mosehât girem den kâsikum ningiminiwi otmu Yura nengât kunlipnenŋe hârokŋe in yawu menduhuakmâ Yesu muâk sâm den hikuwi. Yawu otmâ Yesu bâtnan sâhâm dâim Roma yengât kiap âlâ, kutŋe Pilato sâm, yâkât den sâsâ emetŋan ariwi. ² Dâim Pilatohâlen ariŋetâ yâkŋe yuwu sâm âikuop. “Yura yengât lok kutdâ sâmai ya gâ me?” Yawu sâop.

Sâmu sâop. “Oŋ, den bulâŋe yat.” Yawu sâop.

³ Yawu otmâ hotom uminiwi ya yengât kunlipyeŋeŋe den golâ topŋe topŋe sâm Yesu hakŋan sâwi. ⁴ Yakât otmâ Pilatoŋe Yesu yuwu sâm âikuop. “Den topŋe topŋe gâhâlen kârâm pilai. Yakât otmâ girawuhât otmâ matŋe ki kâpekyiŋiat?” ⁵ Yawu sâmu den biaek kinop. Yawu kinop yakât Pilatoŋe ekmu sâtŋe olop.

Pilatoŋe Yesu muâkgât sâm hârewaŋgiop.

(Mataio 27:15-26; Luka 23:13-25; Yoane 18:39–19:16)

⁶ Otmu Tihit tihit hombaŋ ârândâŋâk Pilatoŋe yuwu otminiop. Lok tosa otŋetâ pâi emetŋan katyeŋetâ tatminiwi yapâ gâtŋe âlâ me âlâhât lohimbibe nânŋâŋetâ dopŋan otmu lok âlâ holaŋbuat sâminiwi ya holaŋyekmu geminiwi.

⁷ Yâhâ sâp yan lok bâleŋe âlâ, kutŋe Barawa sâm, yâkŋe kapam ahowiân lok âlâ kumu muop. Yakât otmâ pâi emetŋan mem katŋetâ tatmâ gaop. ⁸⁻¹⁰ Yawu gârâmâ Pilatoŋe yuwu nânŋâop. “Lohimbi dondâŋe Yesuhât nânŋâŋetâ yahatmap. Yakât otmâ hotom umai ya yengât kunlipyeŋeŋe nânŋâŋetâ bâlemu yaŋak muâkgât sâm hârewaŋgim nâhâlen mem takai.” Yawu nânŋâop. Yâhâ lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe yâkâlen ari menduhuakmâ pâi emetŋan tatbi yapâ gâtŋe âlâ holaŋmu giâkgât ekuwi. Ekuŋetâ yuwu sâm âiyongop. “Nâŋe Yura yengât lok kutdâ yu holaŋmune giâkgât nanŋai me bia?” Yawu sâm âiyongop.

¹¹Yawu sâmu âiyongomu hotom uminiwi ya yengât kunlipyeŋaje lohimbiŋe Pilato ekuŋetâ Barawa holaŋmu giâkgât eŋgatyenjan gewi. Yakât otmâ lohimbi yaŋe Barawa holaŋmu giâkgât ekuwi. ¹²Yawu ekuŋetâ Pilatoŋe yuwu sâmu âiyongop. “Yawu gârâmâ yengât lok kutdâ yakât girawu otbaŋgiwomgât naŋgai?” Yawu sâop.

¹³Yawu sâmu yahatmâ den yuwu halahum sâwi. “Yâk howanân kum kânâŋgâŋetâ muâk.”

¹⁴Sâŋetâ sâop. “Wuân otmu bâleopgât yawu yai?” Yawu sâmu âlâkuâk yahatmâ sâwi. “Howanân kum kânâŋgâŋetâ muâkgât naŋgain.” Yawu sâmu sâmu hârewi.

¹⁵Otmu Pilatoŋe lohimbi yaŋe ikŋahât nâŋgâŋetâ yahalâkgât lauyenjan mem tembe lâulipŋe ekyongomu Barawa holaŋetâ gem ariop. Otmu Yesu mem kândâtŋe lawitŋetâ hepŋak kiŋ pisiliŋ sâop. Yawu otŋetâ Pilatoŋe hâŋgânyongomu howanân kuŋetâ muâkgât mem ariwi.

Tembe lâulipŋaje Yesu mem âlâlâ otbaŋgiwi.

(Mataio 27:27-31; Yoane 19:2-3)

¹⁶Tembe lâulipŋaje yahatmâ Yesu mem ya pilâm emet âlâen katŋetâ talop. Yawu otmâ tembe lâu bukulipyeŋe meyekŋetâ ga menduhuakbi. ¹⁷Menduhuakmâ hâk katipŋe kâkâlep, kuriŋ takop takop yamâ lok kutdâŋe mânunŋakmâ manminiwi yawuya mem mânunŋangiwi. Yawu otmâ tâk âlâ sâtŋe metŋe, hatman yawuyaje mem goŋgoŋgum lok papato yengât ŋerendenŋ ya dop kum kunŋan kepeim âlihithbaŋgiwi. ¹⁸Yawu otbaŋgim gotŋan ba senŋan gem giriŋbaŋgim yuwu sâmu ekuwi. “Bâe, Yura yengât lok kutdâ pato. Yakât otmâ torokatmâ mangât naŋgain.” Yawu sâmu senŋan gewi. ¹⁹Senŋan gem kundenŋan tâpŋuwi. Tâpŋum kapam âlâ mem kunŋan lawitbi. ²⁰Senŋan geŋetâ dopŋan otmu hâk katipŋe kuriŋ ya mem tuhum pilâm ikŋe hâk katipŋe mem mânunŋangiŋim yaŋak mem howanân kum kânâŋgâne sâmu dâim ariwi.

Yesu howanân kuwi.

(Mataio 27:32-44; Luka 23:26-43; Yoane 19:17-27)

²¹Dâim mâtâwân arim tatŋetâ lok âlâ takamu ekbi, yamâ kutŋe Simon sâmu, Alesande yet Lupu yetgât âwâyetŋe. Yâhâmâ Kirene hânân gâtŋe. Mem tetem Yesu wâtŋe houŋ sâopgât sâwaŋŋetâ Yesuhât howan ya tângum mem lâumu orowâk ariwi. ²²Ari hân âlâ, kutŋe Golihata sâmu, yan ariwi. Kut yakât topŋeâmâ “Lok Kunŋe Hahitŋe,” yawu.

²³Yan ari Yesuŋe hâhiwin dondâ nâŋgâmapgât wain to otmu to ŋasin bâleŋe, kutŋe Miri sâmu, ya orop menduhum gâim waŋetâ nemu ŋasinbaŋgimu ukum pilâop. ²⁴Ukum pilâmu yâkât hâk katipŋe tuhum pilâmâmâ ikŋe howanân kum kânâŋgâŋetâ kinmu hâk katipŋe ya mem “Âlâŋe miakbuap?” sâmu mem ketetmâ katbi. Mem ketetmâ katŋetâ tatmu

pepa duhatmâ tipi tapi tuhum kutyenê ikñiâk ikñiâk yan kulemgum amanân mânujetâ giop. Mânujetâ gemu mem gulip malap tuhum yapâ pepa âlâ meñetâ kut teteop yanê miahop. Yawu otbi. ²⁵Yâhâ omoñânâk 9 kilok otmu yan howanân kum lâum kânâñgâwi. ²⁶Yawu otmâ howan yakât kunjan yuwu kulemgum katbi. “Lok yuâmâ Yura yengât lok kutdâ.” Yawu sâm kulemguwi. ²⁷Otmu sâp yanâk lok komborâ yâhâp yotgom lâum kânâñgâyekñetâ nombot nombot kinowot. ²⁸Yawu otbi yan Anitâñe emet inânjan den sâop yakât bonñe teteop. Den yamâ yuwu. “Nâñe nine hoñ bawa hânñgângumune gemu lohimbiñe ekñetâ lok bâleñe yawu olop.” Yakât bonñeâmâ lok bâleñe yâhâp orop yongom lâum kânâñgâyekñetâ kinbi.

²⁹Otmu lohimbi nombotñanê mâtâp ya watmâ howan hâlâñmâ arim takawiñe Yesu ekmâ lauyenê butelim yuwu sâwi. “Bâe, gâñe emelâk yuwu sârâ nânñgâwin. “Opon kâmbukñe yamâ nâñe liakum hilâm kalimbu biwiñan tuhum mañguwom,” yawu sârâ nânñgâwin. ³⁰Yawu gârâmâ howanâmbâ kâpehaktmâ ge.” Yawu sâwi.

³¹⁻³²Yawu sâñetâ benñe hotom uminiwi ya yengât kunlipyenê otmu Mosehât girem den kâsikum ningiminiwiñe senñan gem yuwu sâm alahuwi. “Lok yuâmâ Anitâñe hânñgângumu ge Yura nengât tihitnenñe otmâ kutdânenñe mansap sâmai. Lok yuñe lohimbi nombotñe tânyongmu ekmain. Yâhâ girawu otmâmâ ikñeâmâ ki tânahom howanâmbâ kâpehaktmâ giap? Kâpehaktmâ gemu eknom otmuâmâ biwinenñe yâkâlen katmâ tem lâuwanñinom. Yâhâ ki kâpehaktmâ gewuawâmâ yuwu sânom. “Âo, lok yuâmâ imbiâk otmap.” Yawu sânom.” Yawu sâm senñan gewi. Senñan geñetâ lok bâleñe yotgom kânâñgâyekñetâ nombot nombot kinowot yâkñe gurâ yawuâk senñan giowot.

Yesu muop.

(Mataio 27:45-56; Luka 23:44-49; Yoane 19:28-30)

³³Otmu hilâm kârikjan, 12 kilok olop yan, Anitâñe nânñgâmu emetsenñe ya omoñ sahap. Omoñ sahakmâ yapâ ari emetsâpñe 3 kilok otmu emet lañinñe âlâkuâk pilâop. ³⁴Yawu otmu Yesuñe kândâtñe kuwihaktmâ Yura nengât denân yuwu sâm halahuop. “Eli, Eli lama sapaktani,” yawu sâop. Sâop yamâ topñe yuwu. “O, Awoñ, wongât nânñgâm kâkâsuk otmâ betnihiat?” Yawu sâop.

³⁵Yawu sâmu lohimbi nombotñanê nânñgâm tâpikgum yuwu sâwi. “Eliahât mon sâm ahom kuaktmâ tap.” ³⁶Yawu sâñetâ hohetyenjan gâtñe âlâñe sururuk sâm ari sâñgum âlâ mem nak bâtbâtñe potonjan pân pân kepeim yanê wain to bâleñe yan katmâ mem yâhâ lauñan kalop. Yawu otmâ bukulipñe yuwu sâm ekyongop. “Eliñe himbimâmbâ ge tânguâkgât nânñgâm kutñe kunsap mon?. In ekne.” Yawu sâop. ³⁷Yawu sâmu Yesuñe den kârikñe halahum yanak muop.

³⁸Otmu emelâk lohimbi injaŋe opon kâmbukŋe yakât biwiŋe ekmai sâŋ sâŋgum kâlep pato hikujetâ ya kâtâpguminiop. Sâŋgum yaŋe pâŋambâek tok sâŋ hâreakmâ nombot nombot otmu tetekŋan olop.

³⁹Yesu muop sâp yan tembe lâu ya yengât kunyeŋe âlâ hâlânâ kinopŋe ekmu âlâ kândâkdâ otmu yuwu sâop. “Lok yuâmâ Anitâhât nanje bulâŋe.” Yawu sâop.

⁴⁰Otmu imbi nombotŋe perez pilâm endânân ba kinbi ya yengât hohetyeŋan kinbi ya yengât kutyeŋe Salome, otmu âlâmâ Maria, Matala kapiân gâtŋe, otmu âlâmâ Mariahât kut nabeŋe otmu yâkât nanyâhâtŋe yâhâp, kutyetŋe Yose otmu imiŋe Yakowo yâhâmâ lok sihan. ⁴¹Imbi yongonsan yamâ Yesu orop Galilaia hânân manmâ hoŋ bawangim gawi. Yâhâ imbi nombotŋeâmâ Tihit tihit hombaŋ ya ekne sâŋ Yerusalem kapiân Yesu orowâk yâhâwi yaŋe kinbi.

Yesu lâum ari hanguwi.

(Mataio 27:57-61; Luka 23:50-55; Yoane 19:38-42)

⁴²⁻⁴³Otmu lok âlâ, kutŋe Yosep sâŋ, yâkât topŋeâmâ yuwu. Lok yamâ Arimata kapi yapâ gâtŋe. Emelâk Parisaio, Sarukaio otmu Yura nengât papatolipnenjaŋe yâk orop menduhuakmâ den otminiwi. Yakât otmâ lohimbi sesengâlâkŋe nâŋgâwaŋŋetâ yahalop. Otmu Anitâŋe ikŋe hoŋ bawa hâŋgâŋumu ge Yura nengât lok kutdâ otmâ tihitnenŋe otmâ yâhâwuap yakât biwiŋeŋe mem mambotmâ manmâ gaop. Topŋe yawu. Yâhâ Yesuŋe muop yan lohimbi kerekŋe Tihit tihit Hombaŋ emet haŋ sâmu tetewuap yakât nâŋgâm sot kâle otmu senŋe âlâlâ mem dinjan tuhuwi. Yakât nâŋgâm Yosepŋe ikŋe hâkŋahât tihitŋe ki nâŋgâm Yesu lâum ari hanguwe sâŋ Pilatohâlen ari tetewaŋgiop. ⁴⁴“Yesu muap,” sâŋ ekumu nâŋgâm Pilatoŋe enŋat yâhâp olop. Yakât otmâ tembe lâu âlâŋe ari ekma taka sâmu nâŋgawe sâŋ hoŋ hâŋgâŋumu ariop. ⁴⁵⁻⁴⁶Ari ekma âwurem taka “Emelâk muap,” sâŋ Pilato ekuop. Ekumu Pilatoŋe Yosep nâŋgâwaŋgiop. Nâŋgâwaŋgimu yâkŋe sâŋgum kaok âlâ puluhuop. Yawu otmâ bukulpŋe meyekmu ari howanâmbâ Yesu mem sâŋgum yaŋe katipguwi. Katipgum lâum ari kât mâtâpŋe âlâ, dikin yawuya, yamâ emelâk kusânâ mem tiŋgâloŋetâ kinop yan lâum ari katbi. Lâum ari katmâ kât âlâ lâum hâpunŋetâ ba mâtâpŋe ya maŋguop. ⁴⁷Maŋgumu ariŋetâ Maria Matala kapiân gâtŋe otmu nabeŋe, Yose mâmâŋe, orop yan tatmâ ehowot.

Yesuŋe mumuŋambâ yahalop.

(Mataio 28:1-8; Luka 24:1-12; Yoane 20:1-10)

16 ¹Tatmâ nâŋgâ nâŋgâ sâp ya pesuk sâmu Maria Matala kapiân gâtŋe, nabeŋe ya Yakowo mâmâŋe, otmu Salome yâkŋe Yesu pirinom sâŋ kendiŋân ari to kukŋe suk suk âlâ puluhuwi. ²Puluhum

emet âlâen yâhâ iwi. Otmu haŋ sâmu yahatmâ sumângen ariwi. Mâtâwân arim yeŋiâk alahu gulahu otmâ yuwu sâwi. ³“Yâhâlen kât pato nandoroŋe hâpunŋetâ mâtâpŋe ya maŋguop. Yakât otmâ âlâŋe tânnongom kât ya hâpunŋetâ kâlehen banom?” Yawu sâwi. ⁴Yawu sâm alahum ariwi. Ari senyeŋe pilâm eksain mâne kât pato ya emelâk hâpunŋetâ mâtâpŋe ya tetekŋan kinmu ekbi. ⁵Ekmâ kâlehen yâhâwi. Kâlehen yâhâm lok sihan âlâ hâk katipŋe kaok kâlep mânunahop yaŋe tatmu ekbi. Ekmâ umutyene ariop.

⁶Lok yaŋe yuwu sâm ekyongop. “Yen kiŋgityeŋahât ki otŋet. Yesu Nasaret amboŋe howanân kuwi ya ekne sâm takai ya naŋgan. Yâhâmâ yuân ki tap. Emelâk mumunambâ yahatmâ arap. Ga gewâkŋeâk ekŋet. ⁷Ekmâ arimâmâ Petoro otmu hoŋ bawalipŋe nombotŋe ya yuwu sâm ekyongonomai. “Yâhâmâ emelâk mumunambâ yahatmâ Galilaia hânângen ari tap. Yawu gârâmâ yen yawuâk ari yâk penewaŋginomai.” Yawu sâm ekyongonomai.” Yawu sâop.

⁸Yawu sâm ekyongomu kiŋgityeŋahât otmâ kâi bâtyeŋe sân sân sâm yapâ pilâm sururuk sâm ba ariwi. Ari lohimbi nombotŋe yakât ki ekyongowi.

Yesuhât den pat âlepŋe Marekoŋe kulemguop yakât den potonŋe âlâ lok âlâŋe yuwu kulemguop tap.

Yesuŋe Maria Matala kapiân gâtŋe tetewaŋgiop.

(Mataio 28:9-10; Yoane 20:11-18)

⁹Tatmâ nâŋgâ nâŋgâ sâp ya pesuk sâop. Gârâmâ emet haŋ sâmu yanâmâ Yesuŋe mumunambâ yahalop. Otmu Maria Matala kapiân gâtŋe, ikŋak emelâk weke bâleŋe nombolân yâhâp watyekmu yâkâlembâ gahaeakmâ ariwi. Aŋgoân yâkâlen tetewaŋgiop. ¹⁰Tetewaŋgimu yanâmâ yâkŋe ari Yesuhât hoŋ bawalipŋe menduhuakmâ yâkât we bâle nâŋgâm tatbi ya yuwu sâm ekyongop. ¹¹“Yesuŋe mumunambâ yahatmâ tetenihiap,” sâm ekyongomu nâŋgâŋetâ porap olop.

Yesuŋe hoŋ bawayâhâtŋe yâhâp teteyitgiop.

(Luka 24:13-35)

¹²Otmu yakât kakŋan Yesuŋe hoŋ bawayâhâtŋe yâhâp mâtâwân teteyitgiop. Teteyitgimu ekmutâ kun kundenŋe âlâ olop. ¹³Lok yaŋe ekmâ âwurem sururuk sâm ari bukulipyetŋe yakât ekyongomutâ nâŋgâŋetâ yawuâk porap olop.

Yesuŋe hoŋ bawalipŋe den bâiŋe ekyongop.

(Mataio 28:16-20; Luka 24:36-49; Yoane 20:19-23)

¹⁴Otmu sâp âlâenâmâ Yesu hoŋ bawalipŋe kâiân konok hârohâk menduhuakmâ sot nem tatbin. Nem tatmunŋe Yesuŋe teteningiop.

Otmu mumunjabâ yahatmu ekmâ taka bukulpnennjanje eknongonjetâ nânġâmunnje porap olop yakât Yesunje den sâningiop.

¹⁵Otmu yuwu sâm eknongop. “Den kâsikum yinġim gan yu mem hânġan kulemġan ari lohimbi kâsikum yinġinomai. ¹⁶Kâsikum yinġinjetâ nânġânetâ bonnje otmu biwiyenjanje nâhâlen kepeinjetâ toen katyeknomai. Lohimbi yamâ sâp pato tetemu âwurem ge meyekmune orowâk tatmâ yâhâmbisâin. Yawu ġârâmâ lohimbi nombotjanjeâmâ nâhât den pat ya nânġânetâ ki bonnje otmu biwiyenje alitmâ mannomai yamâ sâp patoen Anitânje matnje umatnje yinġimu menomai.

¹⁷Lohimbi nâhâlen biwiyenjanje kepeim mannomainjeâmâ nâhât wâtnan kinmâ kulem topnje topnje yuwu menomai. Nâhât wâtnan kinmâ weke bâlenje watyeknetâ gahaeakmâ arinomai. Otmu nimbilamyenje purik sâmu den anġo sânomai. ¹⁸Otmu sâtje metnje topnje topnje otmu hambe gumbamnje ki hilipyongonjetâ munomai. Otmu lohimbi kundat umatnje teteyinġiwuap ya ġurâ tânyongonjetâ âlepnje otnomai.” Yawu sâm eknongop.

Yesu himbimân yâhâop.
(*Luka 24:50-53; Aposolo 1:9-11*)

¹⁹Yawu sâm eknongomu pesuk sâmu Anitâhâlen âwurem yâhâop. Yâhâmu Anitâ âwânje orop dop konohâk tawot. ²⁰Otmu yakât kakġan kutdânenjanje mâmânje otningimu kapi tipi tapi tatmâ arap ya hawamġum yâkât den pat âlepnje lohimbi ekyongom manbin. Yawu otmâ kulem topnje topnje memunnje ekmâ den pat ya nânġânetâ bonnje olop.